MEMORIA

revista gândirii arestate

Editată de FUNDAȚIA CULTURALĂ MEMORIA
sub egida Uniunii Scriitorilor din România
Fondator BANU RĂDULESCU

Nr. 94 (1/2016)

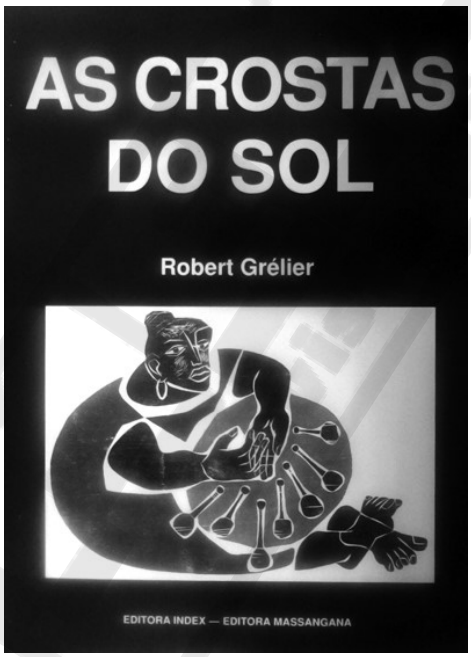

Ilustrațiile din acest număr sunt preluate din volumul *As Costas do Sol ("Scoarțele soarelui")*, coordonat de Robert Grélier și apărut în 1995 la Rio Janeiro (ed. Index și ed. Massangano).

Sunt reproduse xilogravuri după opere populare (unele anonime, altele semnate), în special din nord-estul Braziliei, înfățișând diferite domenii ale vieții băștinașilor – cultural, social, politic, religios – dar și, prin bucuria evidentă cu care au fost realizate, visuri și aspirații.

Robert Grélier (n. 1934 în Franța) a făcut studii de arte plastice, după care a devenit istoric și critic de artă. A fost totodată profesor și producător al postului de radio France-Culture.

Coperta I: *Fără titlu*, 43x32, Marcelo Soares 89
Coperta IV: *Drăgosteala păsărilor*, 66x48, J. Borges

Nicolae Constantinescu
93: Cuvânt la lansare, p. 4

Testamentul lui Eugen Ionescu, p. 10

Ioan-Aurel Pop
Imnul românesc întru latinitate – contribuții ale transilvănenilor, p. 15

Tudor Petcu
Rolul spiritual al Părintelui Arsenie Boca în rezistența anticomunistă din România, p. 28

Gh. Boldur Lățescu
Falsificarea istoriei – ofensă adusă victimelor comunismului, p. 37

Marinela Androne
Experimentul Periprava și drama familiei Nadă, p. 42

Luana Constantin
Amintiri și întrebări p. 48

Mihai Neagu
Maria Golescu, roadele unui exil întârziat, p. 53

Maria Golescu
Din Repertor, p. 65

Sorin Popescu
Tudor Prelipceanu
Gheorghe Tașcă – economist și jurist de seamă,victimă a represiunii comuniste, p.78

Lăcrămioara Stoenescu
Povestea lui Victor – un promițător geniu al matematicii, p. 88

Alex Ștefănescu
Am fost și eu la CNSAS, p. 98

GEOGRAFIA DETENȚIEI
p. 106

Octavian Onea
Efectul Scăieni asupra bibliotecilor publice din România, p. 108

Alexandru Zub
Basarabia, restituții istorico-culturale, sugestii paideice, p. 125

MEMORIA ÎN PREZENT
p. 129
BIBLIOTECA MEMORIA
p. 132

UNDE SUNT CEI CARE NU MAI SUNT
Catalogul celor „uciși“ în temnițele comuniste, Litera G, *p. 134*

NICOLAE CONSTANTINESCU

93: Cuvânt la lansare

Numărul 93 are mai multe articole dedicate luptei țăranilor români împotriva colectivizării forțate, a desproprietăririi abuzive, a atacului major și criminal la independența țăranului. La aceste articole vreau să mă refer îndeosebi în intervenția mea. Eu sunt la a treia generație de ghete adică străbunicii mei au fost țărani, după care descendenții lor au devenit orășeni. Se poate pune problema, atunci, de unde vine interesul meu pentru țărani, după ce două și cu mine trei generații nu au mai purtat opinci?

... Eram prin '92-'93. Operasem de cancer de col uterin o țărancă din județul Dâmbovița cu aproape 2 ani înainte. Mă trezesc într-o zi cu ea la spital cu vânătăi pe față și pe corp. "Ce-ai pățit, femeie? Domnule doctor, eu am avut o bucată de pământ bun și m-am dus la primărie cu actele, ca să-l recapăt. Când colo primarul mi-a dat undeva prin zăvoi, unde nu se putea lucra. Pământul meu l-a dat unui cumnat, care nici nu era din sat. Ne-am certat dar el a ținut-o pe-a lui, că legea nu-l obligă să dea pe vechile proprietăți. Atunci m-am dus și m-am culcat pe pământul meu și am spus că nu mă scol nici moartă, să treacă cu tractorul peste mine. Seara l-a trimis pe șeful de post să mă scoată de acolo. Fiindcă eu nu am vrut să mă ridic, a început să mă bată și la sfârșit a dat cu picioarele în mine. Domnule doctor, în țara asta cine mă apără pe mine? Că și alții s-au judecat și cu toată cheltuiala nu au obținut nimic". De la acest strigăt de ajutor al femeii pornesc eu discuția pentru

ca să înțelegeți că ceea ce ne povestesc în acest număr Gheorghe Calcan și Eugen Lemnaru că s-a întâmplat în 1962 în comuna Săgeata din județul Buzău și în comuna Sălciile din județul Prahova la colectivizare a fost opera unor oameni care au avut drept descendenți indivizi ca gașca primarului, care a ordonat ca femeia să fie bătută. Deci bătaie la împotrivirea la colectivizare în 1962, bătaie la aplicarea răuvoitoare a legii 18 / 1991, cunoscută ca Legea Fondului Funciar.

Când a fost primit în Academia Română în 1940, Lucian Blaga a făcut o excepțională pledoarie pentru unitatea pământ-țăran-sat; "cine rupe această unitate" spunea el "rupe de fapt sufletul țăranului român". Or, decretul 133 din aprilie 1949 a fixat cadrul juridic pentru colectivizarea agriculturii. Prin acest act criminal țăranul și-a pierdut independența socială, a devenit manevrabil, lefegiu, lipsit de posibilitatea de a-i prisosi, pus în situația de a nu se putea gospodări și chivernisi din ceea ce îi prisosea. "Le superflu est une chose très nécessaire" spunea Voltaire pe bună dreptate, fiindcă, din ceea ce îi prisosește, omul poate investi și progresa. Stâlpul moralității țărănești a fost clădit pe respectul profund față de proprietate și pe

frica de Dumnezeu. Cine a trăit în satele românești își amintește că nu era mai mare rușine la sat ca furtul. Or, mințit și amăgit cu promisiuni neonorate, țăranul a început să fure, întâi de pe propriul lui pământ adus la GAC-CAP, apoi de aiurea. Ce o fi fost în sufletul acelui țăran sucevean, care s-a dus să coseasscă trifoiul de pe bucata lui de pământ luată la GAP, trifoi semănat de el și lăsat de izbeliște? A fost condamnat pentru furt din avutul statului!? Și asta după ce în iulie 1946, cu ocazia unui miting electoral organizat la Pitești, Teohari Georgescu, adresându-se țăranului care "nu înțelege așa ușor ca muncitorul adevărata față a partidelor istorice", dezminte "zvonurile privind colectivizarea pământului, colhozuri și așa mai departe". "Comuniștii" declară Teohari Georgescu "au sprijinit și sprijină în primul rând plugărimea ca să ia în stăpânire pământul ce i se cuvine". Împroprietărirea temporară pentru numai 4-5 ani a unor familii de țărani avusese ca principal scop nu transformarea acestora din proletari în proprietari, ci câștigarea voturilor lor. De altfel acești noi împropietăriți, la care nu se formase încă legătura cu pământul, vor fi primii care se vor înscrie, după 1949, în gospodăriile colective, forțați și de activiști: "noi v-am dat pământul, noi vă cerem să veniți cu el la colectiv".

Procesul de colectivizare a însemnat un lung șir de represiuni, de molestări fizice și psihice asupra țăranilor, care nu s-au putut ajuta decât la nivel comunitar, fără nici o putință de coagulare regională sau națională a rezistenței la deproprietărire. Prima acțiune comunistă îndreptată asupra țăranului l-a avut ca țintă pe țăranul înstărit, denumit de comuniști chiabur, pentru care s-a creat sistemul cotelor obligatorii, prin care se cereau aproape întotdeauna cote mai mari decât cele posibile. Muzeul țăranului Român a editat în 1997 o broșură intitulată "Boul Roșu" cu mărturii ale țăranilor din acea perioadă. Citez: "după foametea din 1947 a venit Boul Roșu, care ți-a cerut să-ți dai pământul și să te bagi slugă".

După începerea colectivizării începe și cea de a doua manevră comunistă, și anume acțiunile împotriva celor care protestau: deportări, lagăre de

muncă, închisoare cu sau fără judecată și crime în văzul lumii. Iau ca exemplu cazul țăranilor înstăriți Trifa Ion, Pom Traian și Andreșel Ioan din comuna Bistra județul Turda, împușcați în iulie 1950 de maiorul de securitate Kovacs Mihaly și lăsați la marginea satului. Declarația col. Mihai Patriciu de la Direcția de Securitate Cluj: "am spus că acolo unde chiaburimea se agită împotriva înființării gospodăriilor agricole colective, nu va fi o mare nenorocire dacă culcăm un chiabur sau doi" (arhivele SRI dosar 4638, citat de O. Roske în *Revista Arhivele Totalitarismului* Nr. 4 / 1994). Trebuie să fac o mențiune: Institutul pentru Studiul Totalitarismului, înființat de Ion Iliescu, a editat *Revista Arhivele Totalitarismului* ca o contrapondere la Memorialul de la Sighet inițiat de Ana Blandiana și Romulus Rusan. Acest Institut a avut acces nelimitat la arhivele SRI (înainte de înființarea CNSAS!?), dar a folosit cu precădere informațiile despre abuzurile la colectivizare, care aveau impact mai mult local și așa am putut și eu afla o serie de date concrete.

Întâi cotele obligatorii, apoi sărăcirea satelor datorită repartiției arbitrare a produselor agricole în GAC-urile deja formate, au născut treptat nemulțumirea, transformată în acțiuni împotriva comuniștilor și a sistemului colectivizării în județele Arad, Argeș, Bacău, Bihor, Bistrița-Năsăud, Brașov, Dolj, Galați, Giurgiu, Gorj, Ialomița, Muscel, Olt, Suceava, Teleorman, Vâlcea, Vlașca, Vrancea, Munții Banatului, pentru ca în 1962 să citim, iată, în acest număr al revistei Memoria despre asemenea acțiuni, care au avut loc și în județele Buzău și Prahova. Noi nu am știut nimic. Bineînțeles că presa vremii nu a suflat nici un cuvânt despre toate aceste mișcări, care avuseseră loc în cel puțin 20 de județe, iar posibilitățile de răspândire a faptelor întâmplate au fost cu strășnicie cenzurate. Oricum astăzi știm că primul element semnificativ pentru întreaga suită de barbarii cu care au fost tratați țăranii a fost numirea lui Nicolae Ceaușescu ca ministru adjunct al Agriculturii la 2 martie 1949, deci cu doar o lună înainte de decretul din aprilie 1949 privitor la colectivizarea

agriculturii. De altfel, la prima mișcare de refuz la colectivizare din comuna Roma, județul Botoșani, trupele Securității au primit ordin să tragă în țărani în mai 1949, pentru ca în decembrie 1960, în satul Vadul Roșca, județul Vrancea, însuși Ceaușescu să conducă acțiunea de reprimare bestială a țăranilor soldată cu 8 morți și numeroși răniți.

În mod ipocrit Gheorghiu Dej admite la plenara CC al PMR din 30 noembrie 1961 că "în numele luptei împotriva chiaburilor, peste 80.000 țărani – în majoritate țărani muncitori – au fost trimiși în judecată și peste 30.000 judecați în procese publice", abuzuri pe care le atribuie Anei Pauker și lui Teohari Georgescu.

Doamnelor și domnilor,

Cele două revolte din comunele Săgeata și Sălcii au avut loc în 1962, deci chiar în anul în care partidul comunist anunța cu emfază încheierea cu succes a colectivizării. Nici un singur cuvânt despre sălbăticia reprimării mișcărilor contestatare. Perioada 1949 – 1962 ne arată cu prisosință că țăranul român a dovedit o demnitate nativă pentru acceptarea doar a adevărului și o repulsie față de înșelăciune și minciună, după cum scrie Gheorghe Calcan. Aș putea declara bazându-mă pe aceste fapte că adevăratul apărător al țării față de urgia comunistă a fost în România țăranul și nu orășeanul. Îmi vine în minte un moment din anii '90 când am fost invitat în comuna Ionești din județul Argeș, la dezvelirea unei troițe și a unei capele ridicate în memoria țăranilor care au suferit în comunism. Am participat și m-am închinat la troița, care avea înscris: "ridicată în memoria țăranilor morți în luptă cu comunismul". Simplu, laconic și cutremurător!

Nu pot să-mi închei expozeul despre numărul 93, fără să menționez încă odată fiorul provocat de al doilea material despre "fenomenul Pitești" scris de Banu Rădulescu în 1992 și preluat în acest număr. Minți scelerate au pus cu minuție la punct un sistem de dezumanizare totală, compus din două acte: demascarea și reeducarea. Este dincolo de cea mai morbidă imaginație, întrece chiar bestialitatea

anchetelor la care au fost supuși în 1949 un grup de elevi la Penitenciarul Sibiu, relatată în acest număr de Ilie Berghezan.

Sunt îngrozit că poporul meu a putut să dea naștere unor asemenea monștri. E drept că majoritatea torționarilor erau oameni cu fruntea de două degete, inculți, frustrați, leneși, invidioși pe avutul altuia. Pentru cea mai mare parte a torționarilor de după 1945 și pentru acei de după 1989 nu am a spune decât vorbele cu care Micaela Ghițescu își termină amintirile ei despre decembrie 1989 relatate în acest număr: "o poveste tristă și urâtă, pentru care nimeni nu a răspuns până acum". Deși s-a referit în principal la creierele bolnave care au făcut tot posibilul să nu existe după 1989 un Proces București, eu aplic prin extensie această remarcă la toată perioada comunistă pe care a suportat-o România. Torționarul Saul prigonitor al creștinilor a devenit Sfântul Apostol Pavel după ce s-a pocăit, după ce și-a mărturisit în public păcatele. Cu asta ar fi trebuit să înceapă procesul de curățare morală, de refacere a încrederii românilor în români.

Testamentul lui Eugen Ionescu

Textul de mai jos a fost preluat de pe internet. Nu garantăm pentru autenticitate, dar nici nu am ezitat să-l difuzăm, dată fiind frumusețea lui. (n.red.)

Nu, nu este vorba de vreun act notarial, prin care reputatul dramaturg își împarte bunurile. Probabil că nici nu a existat așa ceva. Este vorba de un document deosebit, apărut în publicația pariziană "Le Figaro Littéraire" a doua zi după moartea lui ***Eugène Ionesco****, survenită în 1994.*

TESTAMENT

"Mesajele nu au nici un efect asupra mea. În acest moment mi-e totuși atât de rău încât îmi este greu să scriu. Nici ideile nu-mi vin când durerea este atât de violentă. Este aproape ora 5, va veni noaptea, noaptea pe care o detest dar care îmi aduce totuși, câteodată, un somn atât de plăcut.

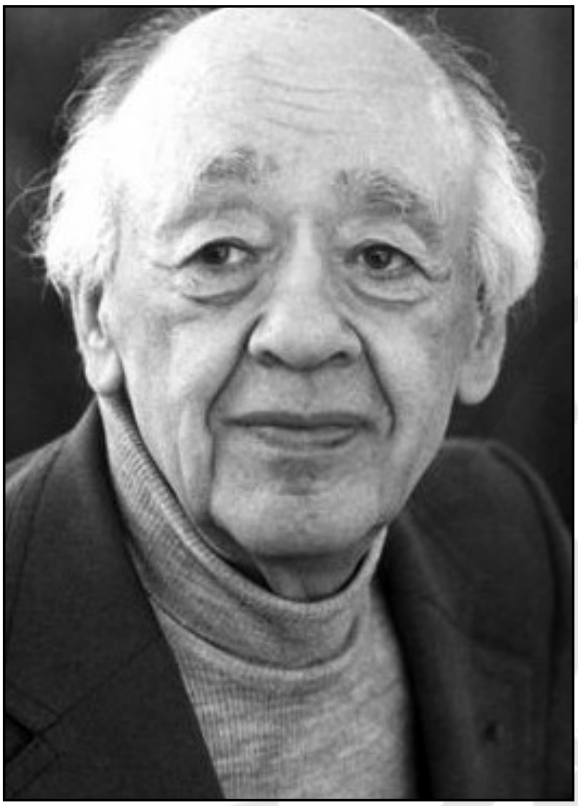
Mi se joacă piesele cam peste tot în lume și cred că aceia care se duc să le vadă râd sau plâng, fără a simți dureri prea violente.

Știu că se va sfârși curând, dar, cum am spus-o de curând, fiecare zi este un câștig.

Câteodată vin să mă vadă prietenii, câțiva prieteni devotați. Îmi face mare plăcere să-i văd, dar după o oră obosesc.

Oare ce altceva făceam, mai bine, înainte? Cred că mi-am pierdut timpul și că am alergat în van.

Îmi simt mintea goală și mi-e greu să continui, nu din cauza durerilor ci a acestui vid existențial de care e plină lumea, dacă pot spune că lumea este plină de vid. Ca de obicei, mă gândesc că poate voi muri în această

seară sau, să nădăjduim, mâine ori poimâine. Sau, chiar, cine știe cât timp mai târziu. Când nu mă gândesc la tot ce poate fi mai rău, mă plictisesc. Câteodată mă gândesc că mă gândesc, mă gândesc că mă rog. Cine știe, poate că va fi totuși ceva, va fi ceva. Poate că după va fi bucuria.

Care este forma lui Dumnezeu? Cred că forma lui Dumnezeu este ovală.

Am fost ajutat în carieră – carieră, cum se spune – de un mare număr de oameni cărora le datorez recunoștință.

A fost, mai întâi mama, care m-a crescut, care era de-o incredibilă tandrețe și plină de umor în ciuda faptului că unul dintre copii îi murise la o vârstă fragedă și că fusese abandonată – după cum am povestit adesea – de soțul ei ce a lăsat-o singură în marele Paris.

Apoi, mai târziu, au fost toți profesorii mei de la liceul din București.

Dar pe parcursul vieții, mai ales soția mea, Rodica, și fiica mea, Marie-France, au constituit pentru mine cel mai mare ajutor. Fără ele, este limpede că n-aș fi făcut nimic, n-aș fi scris nimic. Le datorez și le dedic întreaga mea operă.

Datorez mult și unui escroc, Kerz, care s-a declarat falit în ziua ultimei reprezentații cu *Rinocerii* la New York, ceea ce lui i-a adus, în 1940, suma de 10.000 de dolari, dar și mie mi-a adus renumele în Statele Unite. El m-a ajutat fără să vrea.

Au fost, apoi, cronicile literare engleze și franceze. În plus, aceste cronici au ridicat împotrivă pe criticii de stânga care crezuseră la început că eu însumi sunt de stânga, așa după cum ceilalți mă credeau de dreapta.

Apoi, încă o dată soția mea, mereu soția mea, care m-a obligat să-mi trec examenul de licență. Și mi-a

făcut bine, dorind să mă distrugă, cea de-a doua soție a tatălui meu, Lola, care m-a dat afară din casă, provocându-mă în acest fel să mă descurc și să reușesc. Mi-au făcut bine profesorii de la Liceul Sf. Sava care m-au gonit din liceu, ceea ce m-a determinat să-mi iau bacalaureatul într-un liceu de provincie, ocrotit de sora soției mele, Angela, care ținea o pensiune pentru liceeni (liceeni care, după câte știu eu, n-au reușit în viață). Vagabondând de la unul la altul, de la unii la alții, eu, cel fără adăpost, am acum unul din frumoasele apartamente din Montparnasse. Am mai fost, în sfârșit, ajutat câteodată de rude mai mult sau mai puțin îndepărtate, de către mătușa mea Sabina și mătușa mea Angela, de către profesori care își imaginau că am geniu. Am fost ajutat, mai recent, în timpul războiului din 1940, de Anca, mama soției mele, care în ciuda durerii proprii, cu inima sfărâmată, i-a lăsat pe ginerele și fiica ei să plece în Franța. A murit, sperând să se reîntâlnească cu noi la Paris, unde nu a putut ajunge. A murit cu această nădejde.

Am fost ajutat de Dumnezeu atunci când, refugiat la Paris pentru că nu voiam să mă alătur comuniștilor de la București, am plecat într-o zi la piață fără un ban în buzunar și am găsit pe jos 3000 de franci (din 1940!). Atâtea întâmplări mi-au venit în ajutor! Poate Dumnezeu este acela care m-a ajutat toată viața, care mi-a sprijinit toate eforturile și eu nu mi-am dat seama. Am fost ajutat, apoi, de proprietarul meu din strada Claude Terrasse, dl.Colombel, Dumnezeu să-l binecuvânteze, care nu a cutezat să arunce în stradă un biet refugiat care nu-și plătea chiria dar era poate trimis de Domnul.

Și astfel, din mână în mână, am ajuns să obțin un soi de enormă celebritate și să ajung împreună cu soția mea la vârsta de 80 de ani, chiar 81 și jumătate, cu frica morții, cu neliniște, fără a-mi da seama că Dumnezeu îmi dăruise atâtea binefaceri. El n-a abolit, pentru mine, moartea, ceea ce mi se pare inadmisibil. În ciuda eforturilor mele, în ciuda preoților, n-am reușit niciodată să mă las în voie în brațele Domnului. N-am reușit să cred destul. Eu sunt, din păcate, ca omul acela despre care se spune că făcea în fiecare dimineață această rugăciune: "Doamne, fă-mă să cred în Tine". Ca toată

lumea, nici eu nu știu dacă, de cealaltă parte, există ceva sau nu este nimic. Sunt tentat să cred, ca și Papa Ioan Paul al II-lea, că se desfășoară o luptă cosmică enormă între forțele tenebrelor și cele ale binelui. Spre victoria finală a forțelor binelui, cu siguranță, dar cum se va produce aceasta? Suntem oare fărâme dintr-un tot, sau suntem ființe care vor renaște? Lucrul care mă întristează poate cel mai mult este despărțirea de soția și fiica mea. Și de mine însumi! Sper în continuitatea identității cu mine însumi, temporală și supratemporală, traversând timpul și în afara timpului.

Nu apărem pe pământ pentru a trăi. Apărem pentru a pieri și a muri. Trăiești copil, crești și foarte repede începi să îmbătrânești. Cu toate acestea, este greu să-ți imaginezi o lume fără Dumnezeu. Este totuși mai simplu să ți-o imaginezi cu Dumnezeu.

S-ar putea spune că medicina modernă și gerontologia doresc, prin toate mijloacele, să reconstruiască omul în plenitudinea sa, așa cum divinitatea n-a putut s-o facă: în pofida bătrâneții, a stricăciunii, a slăbiciunii etc. Să-i restituie omului integritatea, în imortalitate, așa cum divinitatea n-a știut sau n-a vrut s-o facă. Cum n-a făcut-o divinitatea.

Înainte, sculându-mă în fiecare dimineață, spuneam: slavă lui Dumnezeu care mi-a mai dăruit încă o zi. Acum spun: încă o zi pe care mi-a retras-o. Ce-a făcut Dumnezeu din toți copiii și vitele pe care i le-a luat lui Iov?

În același timp, în ciuda a orice, cred în Dumnezeu, pentru că eu cred în rău. Dacă răul există, atunci există și Dumnezeu."

Grupuleț de fluierași, 66x44, Marcelo Soares, Olinda, 85

***Fără titlu,* 21,5x15,5 – Marcelo Soares**

IOAN-AUREL POP

Imnul românesc întru latinitate – contribuții ale transilvănenilor

Ioan-Aurel Pop
(n. 1 ianuarie 1955, Sântioana, Cluj) este un istoric român, academician, profesor universitar, din 2012 rector al Universității Babeș-Bolyai din Cluj.

Cariera științifică

Din 1989 este doctor în istorie, cu o teză intitulată "Adunările cneziale din Transilvania în secolele XIV - XVI".

Din 1993 deține funcția de director al Centrului de Studii Transilvane din Cluj.

În anii 1994-1995 a fost director al Centrului Cultural Român din New York.

În 2010 a fost ales membru titular al Academiei Române.

Domeniul specializării: Istorie medievală, instituții medievale, paleografie latină.

Recent a fost numit președinte al Centrului Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (CNATDCU).

Identitatea etnică poate fi definită cel mai bine drept conștiința de sine a unui popor, bazată pe câteva elemente. Identitățile popoarelor occidentale s-au format, probabil, mai devreme decât ale celor răsăritene și în condiții diferite. Statele din Occident au adăpostit în Evul Mediu popoare mai omogene, iar dacă nu au avut astfel de popoare și le-au format prin omogenizare forțată. Când s-au constituit națiunile moderne, multe state occidentale adăposteau deja astfel de popoare relativ compacte, de aceea acolo s-a născut ideea de stat-națiune. Identitățile acestor națiuni au avut până de curând o puternică tentă sau componentă politică.

În Europa Centrală și Sud-Estică, astfel de state care să adăpostească câte o singură națiune nu au existat, în general, ci, dimpotrivă, s-au format de timpuriu regate și imperii cu numeroase etnii în sânul lor, care au devenit națiuni moderne în aceste condiții, de lipsă a statului național unitar. Identitatea românească s-a format, prin urmare, în absența unui stat unitar, care să-i cuprindă pe toți românii, să le fie scut, mijloc de organizare și instrument de apărare. De aceea, în cazul românilor, dar și al altor popoare din zonă, componenta politică a națiunii este estompată, fiind subsumată celorlalte conținuturi de bază: limba, originea istorică, religia (confesiunea), cultura, tradiția etc. Cu alte cuvinte, națiunea a avut la români, în primul rând, aspect etno-cultural și nu politic.

*
* *

În deceniile din urmă – după frângerea zăgazurilor dictaturii comuniste – opiniile despre trecutul românilor,

exprimate în mijloacele de difuzare în masă cu multă dezinvoltură, sunt tot mai numeroase și mai extravagante. Doar trăim, în fine, într-o țară liberă! Uneori se creează impresia că aceste formulări, greu de înseriat, neagă totul și acceptă totul, după împrejurări, fără niciun respect pentru cercetarea autentică, făcută cu metodele cunoscute și consacrate ale meseriei de istoric.

Și regimul comunist a cunoscut asemenea avataruri, dictate de interese politice, externe și interne, dar controlate îndeaproape de servicii specializate: 1) A fost mai întâi etapa proletcultistă, din timpul "obsedantului deceniu" (anii '50 ai secolului trecut), când românii trebuiau să fie slavi sau de origine slavă, înfrățiți etern cu "marele frate de la Răsărit", de unde venea, iremediabil, "lumina"; 2) a urmat apoi destinderea din anii '60, când se revenise (cu anumite excepții) la valorile naționale tradiționale și când etnogeneza a fost prezentată în limite raționale, chiar corecte (prin eforturile elitei academice), românii fiind reașezați în familia popoarelor romanice; 3) spre finalul perioadei comuniste, au apărut câteva derapaje "traciste" și "daciste" (în spirit protocronist exagerat) – susținute de o grupare a elitei de partid - dar acestea nu au pătruns, din fericire, în manuale și nu au ajuns să predomine în mijloacele de difuzare în masă.

După 1989, nemaifiind nicio limitare ideologică de tipul cenzurii, lucrurile s-au dezlănțuit și, până la un punct, era firesc să se întâmple așa. Lumea se săturase de "glorie eternă", de "geniul Carpaților", de "unitate, permanență și continuitate", de "victorii neîntrerupte", de toată istoria festivistă cultivată de propaganda de partid, la radio și în puținele ore de program TV. Cum opinia publică era obosită și dornică de lucruri spectaculoase, șocante, spuse și scrise în forme fruste și chiar obraznice, anumiți creatori tineri (sau relativ tineri) și-au dat seama, imediat după 1989, că sosise momentul lor, că era vorba despre "acum ori niciodată". Și astfel, unii intelectuali, dintre aceia fără pregătire de specialitate, au dat drumul unui șuvoi de invective, maculând întreg trecutul românesc și, odată cu el, poporul român din toate timpurile, prezentat ca fiind incapabil de nimic solid și valoros de-a lungul vremii, ca masă inertă, cuprinsă de un ancestral spirit gregar, laș și pasivist, vorbind o limbă bună numai pentru înjurături și cultivând un poet național vetust, "autohtonist, naționalist și antisemit", considerat "cadavrul nostru din dulap". Alții, mai subtili, fiindcă erau specializați în studiul trecutului, au recurs la un alt registru, lipsit de invective directe și de expresii suburbane, dar la fel de neconcordant cu realitatea de demult: ni se dezvăluia faptul că tot studiul trecutului (istoriografia) făcut de români era mitizat, adică era prezentat sub formă de clișee, în manieră glorificatoare și naționalistă, era destinat preamăririi faptelor strămoșilor, era un șir infinit de povestioare frumoase; acest lucru se întâmplase de la cronicari încoace (și se ajunsese în același fel până la Iorga, Giurescu, Panaitescu și Brătianu etc.), fiindcă istoricii români au fost cu toții naționaliști incurabili, pe de o parte și fiindcă adevărul istoric nu există oricum, pe de altă parte.

Felul acesta de a scrie despre trecut în manieră neprofesionistă și denigratoare a prins foarte repede și din alte motive decât cele relevate mai sus. Un

motiv a fost setea autorilor și, mai ales, a editurilor de bani. Banii se fac din vânzări, iar vânzările devin relevante (chiar copleșitoare) printr-o bună reclamă sau – cum se spune azi – printr-un marketing performant. Prin astfel de metode, cărți modeste sub aspect istoriografic, alcătuite însă în stil eseistic, scrise cursiv, frumos, convingător, au ajuns să acapareze piața, să fie cumpărate din greu, să fie cerute, comentate, citite în tren și avion etc. Erau adevărate best-seller-uri! Iar autorii respectivi, văzând cât de bine mergea afacerea, au continuat, scriind cărți pe bandă rulantă, câte trei-patru pe an de individ, pe teme tot mai extravagante și mai îndepărtate de realitatea trecută. Acest lucru nu avea cum să fie rău sau condamnabil în sine. În fond, gustul publicului (influențat bine ori rău, prin metode oneste sau oneroase) este suveran și decide soarta de librărie a unei opere. De blamat era cu totul altceva, anume confundarea acestor produse ușor vandabile cu operele istorice și cultivarea intenționată a ideii periculoase și greșite că "așa trebuie scrisă istoria", formulând în limbaj atractiv impresii (cât mai neobișnuite, ingenioase și chiar trăsnite) despre trecut.

Firește, au apărut reacții ale specialiștilor domeniului față de asemenea produse neistorice, unele adevărate elucubrații "artistice", care, relativizând complet viața trecută a românilor, aruncau un blam nemeritat asupra prezentului, asupra meseriei de istoric și asupra poporului nostru în general. Dar acestea, fără să beneficieze de concursul unor edituri la modă, al lansării din partea unor "intelectuali subțiri" ("boierii minții") și al mijloacelor de difuzare în masă – preocupate de scandaluri politice și mondene, de cancan-uri, manele și zvonuri – au rămas în umbră, fiind receptate doar de către specialiști, adică tocmai de aceia care nu aveau nevoie să fie convinși cum se cercetează trecutul și cum se scrie istoria.

Dar a apărut și un tip de reacții din afara câmpului specialiștilor, din partea unor oameni iubitori de trecut, amatori în ale meseriei, mulți dintre ei patrioți autentici, unii trăitori departe de țară, cu nostalgia văilor carpatine, a netezimii câmpiei dunărene ori a susurului undelor Oltului, Prutului ori Mureșului. Ceea ce i-a deranjat cel mai mult pe acești "români adevărați" a fost punerea sub semnul întrebării (de către autorii teribiliști pomeniți mai sus) a originii românilor, a etnogenezei noastre, considerate incerte, nelămurite, discutabile. Se scrisese, în lucrările "criticilor" evocați mai sus, că descinderea noastră din daci și romani rămânea un mit frumos prezentat, dar că posibila origine a multor români din componente etnice eterogene, diferite și străine de daci și romani (slave, cumane sau turcice în general, ungurești, germanice etc.) este mult mai plauzibilă, mai aproape de realitate. Însă argumente noi și puternice în acest sens – față de cele cunoscute deja de istorici – nu s-au adus. Ca reacție, "patrioții" autohtoniști, profund jigniți, au revenit la teoria traco-dacică, reiterând originea noastră pură în traci (daco-geți), considerați de Herodot, "cel mai numeros neam din lume după indieni". Nu mai conta faptul că observația fusese făcută în urmă cu circa două milenii și jumătate. În afara nevoii de a răspunde "denigratorilor" menționați la început, "daciștii" mai aveau un motiv de a se dezlănțui

în forma preferată de ei: se revendicau de la Hașdeu și mai ales de la Nicolae Densușianu (autorul unei lucrări erudite, însă fantasmagorice, intitulate "Dacia preistorică"), cel care pusese – mai mult fără voie – bazele unui protocronism devenit agresiv, după ce curentul trecuse prin faze diverse, inclusiv una sămănătoristă și alta poporanistă. Prin urmare, ei, noii protocroniști, au negat și neagă orice altă origine a poporului român și a limbii române decât cea dacică. Astfel, pentru ei, românii sunt daci, iar limba română este limba dacilor; neputând însă nega asemănarea românei cu latina (evidentă pentru oricine), ei spun că romanii și-au însușit limba lor de la daci, din care ar fi derivat apoi toate popoarele romanice, vorbitoare de limbi neolatine. Una din motivațiile acestor elucubrații este năucitoare: romanii nu aveau cum să-i romanizeze pe traco-daco-geți, care ocupau aproape toată Europa, fiind astfel mult mai mulți, mai viteji și mai avansați ca romanii etc.

Este de prisos să mai spun că negaționiștii de meserie, cei care contestă orice valoare a istoriei românești, sunt noii "internaționaliști", camuflați sub lozinca globalizării, a europenismului, a integrării noastre în lume, a nevoii pierderii identității, pe când daciștii sunt noii "autohtoniști", cei care văd un fel de reînviere prin noi înșine, cu forțele noastre, capabile să uimească singure lumea și să arate că istoria s-a născut în Carpați.

*

* *

În peisajul trist al acestor avataruri, al acestor poziții extreme și departe de adevăr, specialiștii - singurii în măsură să știe ceea ce s-a întâmplat în trecut - rămân muți, mirați, izolați și pierduți. Iar publicul interesat, profund dezorientat, nu mai știe ce să creadă sau ajunge să ia de bune opiniile mai ademenitoare, mai frumos ambalate, mai agresive. Iar agresivitatea vine acum nu atât prin publicații, televiziuni sau radio, cât mai ales pe Internet, pe E-mail, pe Facebook, pe Twitter etc. Așa, am ajuns, de exemplu, să fiu acuzat de lipsă de patriotism, fiindcă susțin în continuare "teoria învechită și mincinoasă" a latinității românilor și că nu fac eforturi să înțeleg "marea noastră zestre dacică" și "creștinismul nostru de dinainte de Hristos" (!). Acest reproș (pe care am fost tentat să-l ignor complet, după cum merita, de altminteri) este, totuși, unul dintre motivele scrierii textului de față.

*

* *

Mai întâi, trebuie spus răspicat că susținerea originii romane a românilor nu a fost o chestiune de conjunctură, nu a apărat din nevoi propagandistice, politice, ideologice sau de altă natură. Asta nu înseamnă că romanitatea noastră nu a fost folosită în diferite conjuncturi, dar ea nu a fost o invenție ivită din vreo conjunctură, din vreun interes individual sau colectiv. Nu există popor pe lumea asta care să nu aibă o origine, care să se fi născut din nimic, care să fie generație spontanee. De asemenea, nu există popor care să nu se fi întrebat de unde vine, ce face și încotro se îndreaptă. Sunt apoi și popoarele (grupurile)

străine, vecine ori mai îndepărtate, care s-au întrebat ce sunt românii, din cine se trag, ce limbă vorbesc, cum se poartă și de ce. Toți autorii serioși care scriu despre români, încă de la cumpăna mileniilor I și al II-lea, spun că aceștia sunt urmașii romanilor. Mai mult, chiar înainte de finalizarea procesului etnogenezei, când daco-romanii latinofoni - amestecați cu alte neamuri - nu erau încă români propriu-ziși (pe când nici francezii nu erau încă francezi și nici italienii nu erau complet italieni), străinii îi prezintă pe acești pre-români drept urmași ai romanilor, stăpânitori cândva la nord și la sud de Dunăre. Se constată că, până la un moment dat, în epoca modernă, și străinii și românii erau de acord în legătură cu romanitatea românilor:

♦ Scriitorii, savanții, clericii, călătorii, oamenii de arme, negustorii și chiar aventurierii trecuți pe la noi, mai evident de prin secolul al XIV-lea încoace, i-au prezentat pe români Europei, în limbile de circulație de-atunci (mai ales în latinește), ca fiind urmașii romanilor.

♦ Toți istoricii, lingviștii și oamenii de cultură români, de la umaniști și preiluminiști și iluminiști încoace (adică de la Nicolaus Olahus, Grigore Ureche, Miron Costin, Constantin Cantacuzino Stolnicul, Dimitrie Cantemir, Inochentie Micu, Samuil Micu, Gheorghe Șincai, Petru Maior, Ion Budai-Deleanu), i-au descoperit lumii pe români ca urmași ai romanilor ori daco-romanilor. Mai mult, prin anii '60 – '70 ai secolului trecut, pe baza unor izvoare irefutabile, s-a dovedit clar că românii înșiși aveau încă din Evul Mediu conștiința romanității lor, a descendenței lor din romani. Cei care au readus în atenție acest lucru, pe urmele marilor înaintași uitați, au fost istoricii Șerban Papacostea și Adolf Armbruster. Ei au fost în măsură să arate că unii dintre români au avut, inclusiv în Evul Mediu, conștiința romanității lor, adică acea convingere că ei veneau de la Roma, că se trăgeau din romanii, militari, coloniști și chiar aventurieri, ajunși la Dunăre și la Carpați, în Moesia și Dacia, odată cu stăpânirea impusă de unii împărați din primul secol al erei creștine, apoi de Traianus și perpetuată de urmașii lui.

În același fel, unii polonezi (elita nobiliară, șleahta) știau, tot atunci, că se trag din sarmați (dar alții știau că provin din slavi), anumiți unguri că se trag din huni, unii francezi că s-au născut din troienii lui Paris sau din galo-romani etc. Orice comunitate umană, de oriunde și de oricând, s-a interesat și se interesează de origini, caută și găsește răspunsuri în acest sens, unele reale, altele imaginare, cele mai multe fiind îmbinări între real și imaginar. Nici la români nu a fost altminteri, în sensul că unii dintre ei s-au întrebat de unde provin și au găsit (între altele) și răspunsul, simplist și exagerat, că toți strămoșii lor "au venit de la Roma" ("de la Râm ne tragem", zicea Grigore Ureche).

Dacă ar fi să fixăm, din rațiuni didactice și de sistematizare a materialului studiat, etapele cronologice (din perspectivă internă, românească) ale afirmării romanității românilor și ale latinității limbii – care sunt tot atâtea trepte ale afirmării noastre în civilizația, cultura și mentalitatea europeană – atunci acestea ar

putea fi următoarele:

♦ Cumpăna dintre mileniile I și al II-lea ale erei creștine, când românii ajung cunoscuți în conștiința europeană, mulțumită unor autori străini și cancelarii ale unor state deja organizate (imperială bizantină, imperială occidentală, papală etc.);

♦ Organizarea Țaratului Româno-Bulgar al Asăneștilor (corespondența dintre papa Inocențiu al III-lea (1198-1216) și țarul Ioniță Caloian (1197-1207), prin care suveranul român se mândrea cu descendența sa și a poporului său din romani);

♦ Secolele XIII-XIV, cu primele atestări (în medii ungare, italiene etc.) ale etnonimului de român, prin care se auto-desemnau românii;

♦ Secolul al XV-lea și popularizarea românilor ca descendenți ai romanilor, mai ales de către umaniștii italieni;

♦ Secolul al XVI-lea, cu extinderea cunoașterii romanității românilor, grație autorilor italieni, germani, greci, polonezi, francezi etc.; rolul marii personalități a umanistului Nicolaus Olahus (pe românește, Nicolae Românul);

♦ Secolul al XVII-lea, când romanitatea românilor devine loc comun în Occident și când s-au afirmat marii cronicari moldoveni Grigore Ureche și Miron Costin, împreună cu munteanul Constantin Cantacuzino Stolnicul, încadrabili umanismului târziu;

♦ Cumpăna secolelor al XVII-lea și al XVIII-lea sau epoca lui Dimitrie Cantemir, primul savant român de relevanță europeană, recunoscut ca atare de Occident; marele cărturar polihistor s-ar putea încadra în curentul preiluminst;

♦ Secolul Luminilor, ilustrat în cultura românească mai ales de Școala Ardeleană;

♦ Secolul al XIX-lea, cu sub-etapele sale (pre-romantismul, romantismul, pașoptismul, junimismul, pozitivismul sau Școala Critică etc.), dintre care strălucește curentul ieșean de la Junimea;

♦ Secolul al XX-lea, tulburat de varii cataclisme, între care cele două războaie mondiale, și de la fel de mari dezechilibre ale conștiinței și solidarității europene; în acest secol, după înscrierea României pe coordonatele europene deschise de Marea Unire, au urmat deceniile de izolare comunistă și apoi efortul de reintegrare de după 1989. Când românii au avut perioade de înflorire, curentele ideologice și culturale dominante au fost cele pro-europene, de acțiune în cadrele latinității și ale Occidentului, iar când au avut reculuri și eșecuri, au predominat orientări străine, de tip răsăritean și asiatic, amenințări ale stepei și regimuri totalitare.

Se va încerca, în acest cadru, relevarea doar a câtorva mărturii din interiorul societății plurietnice și multiconfesionale transilvănene – privitoare la latinitatea românilor – din perioada Renașterii și de la începuturile epocii moderne.

– Umanistul Nicolaus Olahus (1493-1568), născut în Transilvania, într-o fa-

milie de origine română din Țara Românească, a fost de confesiune catolică și a ajuns la cele mai înalte demnități religioase (arhiepiscop primat al Ungariei) și politice (regent al Ungariei habsburgice). În lucrarea sa Hungaria (1536) spune: "Moldovenii au aceeași limbă, aceleași obiceiuri și aceeași religie ca și muntenii; se deosebesc în parte doar prin îmbrăcăminte… Limba lor și a celorlalți români a fost odinioară romană, ca unii care sunt coloni ai romanilor. În vremea noastră, limba moldovenilor se deosebește foarte mult de aceea (limba latină), dar vorbele lor pot fi înțelese de latini… Românii spun că sunt coloni ai romanilor. Argumentul acestui lucru este că au multe în comun cu limba romană și se găsesc în acest loc foarte multe monede ale acestui popor, fără îndoială indicii mari ale vechimii și stăpânirii romane aici". La aceste informații trebuie să adăugăm și comentariile lui Adam Francisc Kollarius, editorul ediției Hungariei de la 1763: "Toți valahii se consideră pe ei înșiși ca fiind Rumunyi, adică romani, și socot că vorbesc rumunyeschte, adică limba romanilor. Limba lor mai curată are cea mai mare înrudire cu limba italiană; dar în limba de care se folosesc în biserică, mai ales bihorenii, au în plus cuvinte slave, din pricina religiei pe care au primit-o, dacă nu mă înșel, de la popoare slave, care au adoptat dogma și ritul grec și le păstrează cu cea mai mare dârzenie". Kollarius spune că a fost în misiune la Oradea, în 1754, unde a lucrat și a vorbit cu românii, convingându-se direct de latinitatea limbii române.

– Într-un document redactat de Paulus de Varda, primatul Ungariei și emis de regele Ferdinand, la 23 noiembrie 1548, ca motivare a reînnobilării lui Olahus, se spune: "Într-adevăr se știe că ei (românii) se trag chiar de la Roma, cetatea stăpână a lumii și au fost așezați într-o parte foarte bogată a Daciei, care se numește Transalpina, spre a stăvili incursiunile vecinilor inamici…, de aceea, chiar și acum, pe limba lor se numesc romani… Neamul tău a excelat, dând naștere multor conducători dintre cei mai de seamă. Printre aceștia se spune să au strălucit, în chip cu totul deosebit, și Iancu de Hunedoara, tatăl vestitului rege Matia…".

– Este semnificativ de relevat și felul în care sunt numiți românii în textele religioase românești din secolul al XVI-lea. Se știe astăzi, fără să mai fie nevoie de nicio demonstrație, că, în toate textele românești păstrate din secolul al XVI-lea încoace, termenul de "vlah" (cu variantele sale), prezent în înscrisurile din alte limbi, a fost tradus, în chip invariabil, prin "român" ("rumân"). De sub teascurile diaconului Coresi, au ieșit la Brașov, în a doua jumătate a secolului al XVI-lea, nouă cărți în limba română, între care: "Întrebare creștinească", la 1559 (poate o reimprimare a Catehismului sibian din 1544, pierdut), "Faptele apostolilor", la 1563, "Tâlcul evangheliilor", la 1564, "Psaltirea", la 1570, "Carte de învățătură", la 1581. Și în epilogurile tipăriturilor coresiene (adică în texte originale, netraduse din alte limbi) se vede că românii și limba lor poartă numele date de românii înșiși, adică "rumân", "rumânească". Astfel, în "Întrebare creștinească" (1559), se scrie: "…După aceaia, nește creștini buni socotiră și scoaseră cartea de în limba sărbească pre limba rumânească… să înțeleagă

toți oamenii cine-s rumâni creștini". În "Psaltire" (1570), se justifică astfel nevoia cărților românești: "Cu mila lui Dumnezeu, eu, diaconul Coresi, dacă văzuiu că mai toate limbile au cuvântul lui Dumnezeu în limba lor, nu mai noi, rumânii, n-avem…". Prin urmare, numele de sine dat românilor era cel provenit din latinescul Romanus. Dar numele de român apare și în alte circumstanțe. În "Faptele apostolilor" (ediția românească de la Brașov, din 1563, a diaconului Coresi), se poate citi: "…Și spunu năravurele ce nu ne se cade noao a priimi și a le face, Rumâni sântemu". Natural, se pune întrebarea ce fel de "rumâni" puteau să existe pe vremea când apostolii umblau pe pământ. Pentru a răspunde, s-a apelat la textele originale sau la textele-martor, după care s-a făcut traducerea în românește: în textul slav e scris rimleanini, iar în cel latin quum simus Romani. Așadar, "rumânii" din "Faptele apostolilor" sunt romanii antici. Prin urmare, Romanus din latină s-a tradus, în a doua jumătate a secolului al XVI-lea, și prin forma "rumân".

– Ultima inițiativă protestantă în materie de tipărituri românești se leagă de episcopul Mihai de Turdaș, numit și Tordași (superintendent calvin al românilor), care, cu sprijinul lui Sigismund Báthory (catolic), tipărește "Vechiul Testament", cunoscut sub numele de "Palia de la Orăștie" (1581-1582), prin munca fiului lui Coresi, Șerban și a diaconului Marin. În prefața "Paliei" predomină forma "român" și "românesc" (doar o dată se folosește "rumâni"). În ziua terminării "Paliei" (14 iulie 1582), Mihai de Turdaș se adresează enoriașilor printr-o enciclică în limba latină, recomandându-le să citească în limba română (Encyclica episcopi Valachici in Transsilvania), de fapt versiunea latină a finalului prologului Paliei: …Ego, Tordas Mihaly, electus in Transsilvania Romanorum Episcopus… in lingua Romana… in linguam Romanam vertimus, et eos vobis, fratribus Romanis, ita legendos donamus… confratribus Valachis… confratribus Romanis. Prin urmare, superintendentul (cum îl numeau oficialii Transilvaniei) și episcopul sau vlădica (cum îl numeau și socoteau românii) Mihai de Turdaș se cheamă pe sine "episcopul romanilor", numește limba sa și a enoriașilor "limba romană", se adresează credincioșilor săi cu formula "frați (confrați) romani" etc., ceea ce arată că, în epocă, se crease o sinonimie perfectă între termenul latinesc de Romanus și cel românesc de "român" ("rumân"). Cel mai important lucru, în contextul de față, este că formula "episcopul românilor" este tradusă în latinește prin episcopus Romanorum. Să mai notăm că, în același text, se folosesc în paralel, pentru a-i denomina pe români, formele de Valachus și de Romanus, ceea ce arată perfecta lor sinonimie, ca și obișnuința mai recentă de a le folosi concomitent. Cel mai important lucru este însă dat de aceea că, în unele texte interne transilvane în limba română, romanii sunt desemnați ca români, iar în unele texte interne în latină, românii apar ca romani. Prin urmare, originea romană a românilor este subînțeleasă, din moment ce ei sunt numiți romani, iar limba lor romană.

– Anton Verancsics sau Verantio (1504-1573), dalmat, de fapt croat maghiarizat, cu studii la Padova, prepozit al capitlului Transilvaniei, secretar

regal, episcop de Pécs, episcop de Alba Iulia, ajunge la cele mai înalte demnități, precum cea de arhiepiscop de Strigoniu (Esztergom), vicerege al Ungariei habsburgice și cardinal. I-a cunoscut direct pe români și a scris despre ei, bazat mai mult pe experiența personală decât pe scrierile umaniștilor: "Valahii își trag originea de la romani… Lăsând la o parte nenumăratele cuvinte pe care valahii le au întocmai și cu același înțeles ca în limba latină și în dialectele italienilor, când întreabă ei pe cineva dacă știe să vorbească pe limba lor valahă spun: Oare știi romana?, sau când întreabă dacă este valah, îl întreabă: Dacă este roman?". Verancsics spune că termenul de vlah are origine slavă și înseamnă deopotrivă român și italian, ceea ce este încă o dovadă a latinității românilor. Nu este de acord cu proveniența lui vlah din numele presupusului general Flaccus, ci spune că românii sunt romanici prin trecutul Daciei romane, prin limbă și prin nume. Este unul dintre numeroșii autori care atestă felul cum se numeau pe sine românii în secolul al XVI-lea: "Valahii, care se numesc pe sine romani" (Valacchi, qui se Romanos nominant). Firește că valahii nu se numeau atunci romani, ci români, dar asemănarea era izbitoare pentru oricare cunoscător, iar posibilitatea redării etnonimului intern în latinește este doar prin forma Romanus.

– Wolfgang Kowachoczy (circa 1540-1594), cancelarul lui Ștefan Báthory, a lăsat o scriere de actualitate politică (De administratione Transylvaniae Dialogus…, Cluj, 1584), spune, în forma dialogului dintre persoane fictive, că valahii, care se dădeau drept romani în mod obișnuit, erau urmașii romanilor, în vreme ce limba românilor ar fi mai aproape de latină decât italiana. În acest dialog, personajul Philodacus îi apără pe români, iar Eubolus îi defăimează.

– Szamosközi István, maghiar transilvănean, cu numele latinizat Stephanus Zamosius (cca. 1565-1612), în ale sale Analecta lapidum…, scrie că românii sunt urmașii romanilor (colonia romanilor s-a transformat în neamul românilor), că această descendență e atestată de limba lor, desprinsă din latină, la fel ca limbile italiană, spaniolă și franceză: "Vechea limbă latină s-a topit în patru dialecte speciale și foarte deosebite, în italiană, franceză, spaniolă, română, în care urmele unicei limbi latine strălucesc drept dovezi indubitabile". El mai adaugă că românii se numesc pe sine romani (Quin etiam sese adhuc Romanos appellant). După impunerea stăpânirii principelui român Mihai Viteazul asupra Transilvaniei, opinia lui Zamosius – profund afectat de marile evenimente de atunci – se schimbă, iar admirația față de români este înlocuită cu ura. Acum el spune că nu romanii (retrași la sud de Dunăre în secolul al III-lea al erei creștine), ci dacii romanizați, trăitori vreme de două secole sub jugul romanilor, au păstrat limba latină, care s-a transformat apoi în română. Această teorie, în fond, nu este foarte departe de realitate, dar, pentru umanistul afectat de stăpânirea românească din Transilvania anilor 1599-1600, ea are un tâlc aparte: românii nu trebuie să fie urmașii nobililor și civilizaților romani, ci ai barbarilor daci, fie ei și romanizați.

– Valentin Franck von Franckenstein (1643-1697), în lucrarea Breviculus

originum nationum et praecipue Saxonicae in Transylvania (1696-1697, Sibiu și Cluj), combătând teoria originii dacice a sașilor, spune despre români: "În afară de pomenitele națiuni principale ale Transilvaniei, despre care am vorbit până acum, mai vechi sunt Valachii, pe care odinioară, în latină, îi numeam romani, în ungurește Ola, cu un nume provenit din Italia (căci ungurii îi zic italianului Olasz, iar Italiei Olasz Orszag): corect, în germană, Valachus este Walach, în germana săsească este Bloch, de unde s-a născut numele Blaccilor. Iar aceiași Valachi se cheamă pe sine Rumun, ceea ce înseamnă Roman".

– Istoricul sas Martin Schmeitzel (1679-1747), profesor la Universitatea din Halle, în cursul său predat studenților, arată că, după retragerea aureliană, coloniile romane au rămas în Dacia și că din acestea se trag românii din Moldova, Țara Românească și Transilvania. Acești români – mai spune autorul – se numesc pe sine Rumunyos, dovadă că se simt romani, fapt confirmat de limba, obiceiurile și de credințele lor.

– Inochentie Micu (1692-1768), ales în 1728 și numit episcop în 1729, la vârsta de 37 de ani, scrie: "Deși națiunea noastră, după intrarea ei cu Traian în această Dacie, sub felurite împrejurări ale timpurilor, în felurite chipuri a fost apăsată…", ceea ce dovedește conștiința latinității. În ideea aceasta, spune D. Prodan, episcopul va fi fost "nu puțin" întărit de Hronicul lui Dimitrie Cantemir, manuscris (în copie) cumpărat de el la Viena, de la un negustor care-l adusese de la St. Petersburg. Se va fi bucurat învățăcelul transilvănean să vadă că principele cărturar îi numea pe valahi romani. În memoriile lui Inochentie Micu, numele poporului său apare sub forme semnificative: Romano-Valachi, populus Romano-Valachicus, natio Romano-Valachica, fapt care era menit să sublinieze nu numai sinonimia perfectă dintre cele două denumiri, ci și faptul că națiunea română era cea mai veche națiune din Transilvania, locuind acolo neîncetat din timpurile lui Traian. Inochentie Micu (cel care s-a convins, în exil fiind, că "nu poți învia cu adevărat decât din pământul patriei") și-a văzut confirmate convingerile despre numele și latinitatea românilor de către Dimitrie Cantemir, dar nu a avut nevoie de scrierile ilustrului principe ca să-și formeze aceste convingeri, cum s-a crezut de către unii. Din generația următoare lui Inochentie Micu face parte Gherontie Cotore (circa 1720-circa 1774), precursor al Școlii Ardelene, care scria la 1746: "… Fiind și noi sânge adevărat a Râmleanilor, cu cât strămoșii noștri în vriamia împăratului Traian de-acolo s-ar fi prelins în părțile aceștia. La românii din toate cele trei țări a existat din vechime, la nivelul elitei cel puțin, o conștiință latentă sau manifestă a romanității, argumentată inițial prin nume, prin limbă și prin amintirea vagă a "descălecatului dintâi, de la Traian, împăratul Romei". Din secolul al XVII-lea încoace și, în mod sistematic, de la Dimitrie Cantemir, această convingere a romanității a fost confirmată științific, prin argumente din câmpul cercetării istorice, arheologice și filologice.

De la Școala Ardeleană încoace, nimeni nu a mai putut scrie istoria românilor fără abordarea romanității acestora. Samuil Micu, Gheorghe Șincai, Petru Maior

și Ioan Budai-Deleanu, în ciuda obturării intenționate a rolului dacilor în etnogeneză, au pus bazele tratării științifice a originii romane a românilor și a latinității limbii române. Generațiile următoare de savanți transilvani (în sens larg, incluzându-i aici și pe bănățeni, maramureșeni etc.) – de la Damaschin Bojincă, Florian Aaron, Timotei Cipariu, Aron Pumnul, August Treboniu Laurian, Alexandru Papiu Ilarian, Gheorghe Barițiu și până la Sextil Pușcariu, Ioan Lupaș, Silviu Dragomir, David Prodan Constantin și Hadrian Daicoviciu, Ioan I. Russu etc. – au studiat, cu cel mai mare respect pentru adevăr, tema etnogenezei românilor și a glotogenezei românei, aducând mereu noi și irefutabile argumente pentru latinitate. Mai mult, cei mai de seamă istorici, arheologi și lingviști români din toate timpurile și din toate locurile – de la Dimitrie Cantemir și Bogdan Petriceicu Hașdeu până la Alexandru D. Xenopol, Nicolae Iorga, Vasile Pârvan, Petre P. Panaitescu, Constantin C. Giurescu, Gheorghe I. Brătianu, Alexandru Rosetti, Andrei Oțetea, Alexandru Graur, Iorgu Iordan, Dionisie Pippidi – cei mai mulți membri ai Academiei Române, au ilustrat de-a lungul prodigioaselor lor cariere același lucru. Ardelenii au avut – este drept – "obsesia" latinității, dar această "obsesie", dincolo de faptul că le-a ocrotit și salvat prin secole ființa, s-a dovedit, în linii mari, conformă cu realitatea. "Prelingerea" noastră de la Roma pe acest "picior de plai" ne-a dat nu numai identitatea pentru vecie, dar ne-a înscris și pe marea traiectorie a culturii și civilizației europene.

*
* *

Firește, latinitatea este un element definitoriu al identității românești, dar românii, conform cercetărilor din epoca mai recentă (adică de vreun secol și jumătate încoace), sunt un produs complex, în alcătuirea căruia au intrat și traco-daco-geții, apoi slavii, ca și alte grupuri migratoare sau populații vecine, alăturate pe parcurs. Pe de altă parte, așezarea geografică a românilor a făcut ca, pe lângă elementele identității de sorginte occidentală – numele, originea romană, limba neolatină, creștinarea în haină latină etc. – aceștia să aibă biserică bizantină, să fi avut ca limbă a cultului, a cancelariilor și a culturii slavona, să fi scris cu alfabet chirilic secole la rând și să fi fost influențați de civilizațiile sud-est europene, de factură slavo-bizantină și, de la o vreme, chiar turcească. Sub aspectul adevărului istoric, este corect să cunoaștem și să cultivăm toate aspectele sau componentele identității românești, așa cum au făcut marii creatori din perioada modernă, prin operele lor, între care cea a lui Mihai Eminescu rămâne definitorie și exemplară.

Componenta romană (latină) a rămas însă mereu fundamentală și, mai ales după căderea Constantinopolului și înaintarea otomană spre Dunărea Mijlocie, i-a păstrat pe români ancorați în civilizația europeană, creându-le premisele necesare sincronizării cu modelul de succes afirmat în Occident. Răsăritul european, epuizat de resurse interne și sufocat de asalturi străine, și-a pierdut mult din forța sa de model de civilizație. Or, românii, cu toată nostalgia latinității lor,

erau situați sub aspect geografic și prin câteva componente de civilizație în modelul bizantin, intrat în amurg. Alte popoare din jur, deși nu aveau origini vest-europene și nici nu vorbeau limbi romanice sau germanice (polonezii, ungurii, cehii, slovacii etc.), s-au aflat prin spiritualitatea lor, de timpuriu, în cadrul unor modele de sorginte occidentală (catolice și apoi și protestante). Când au devenit evidente apusul Răsăritului și zenitul Occidentului, românii aveau, prin câteva dintre formele lor de cultură și de civilizație, un handicap de câteva secole, greu de recuperat. Dar, s-au afirmat destul de repede și de viguros și la români, alături de curentul/ curentele de inspirație răsăriteană, orientările de integrare/ reintegrare a românilor în modelul de succes, occidental. Toate puseurile autohtoniste, care au eludat latinitatea, ne-au împins spre experiențe perdante, spre reculuri sau letargii, pe când curentele care au privilegiat romanitatea noastră (tot autohtonă, și ea) și, implicit, legăturile cu Occidentul ne-au condus spre modernitate, spre competiție și eficiență. Din secolul al XVIII-lea încoace, în urma pledoariei Școlii Ardelene, am început să ne ajustăm fondul și formele în acord cu Occidentul, de unde ne veneau rădăcinile. Și chiar dacă nu veneau toate aceste rădăcini de acolo, educația în spiritul romanității a însemnat educație în spiritul modelului occidental.

Toată elita intelectuală străină și românească de specialitate s-a format și și-a format emulii, pe baza unor laborioase și incontestabile cercetări, întru latinitatea românilor. Cum să ne lăsăm amăgiți ca intelectuali și să nu mai credem că "ne-am prelins" de la Roma (după expresia poetică a lui Gherontie Cotore) – în sens generic – în aceste locuri, din moment ce toți savanții care contează ne-au spus și ne spun, fără ezitare, acest lucru? Am abordat această temă – un loc comun pentru noi – cu o motivație reală: în anii din urmă, asalturile mediatice agresive și semidocte contra romanității românilor sunt tot mai dese și mai insidioase. Iar unii români sunt tentați să plece urechea la anonime voci de amatori dezorientați și mânați pe căi rătăcite, care vor să "revoluționeze" cunoașterea, din lipsă de preocupări serioase sau de specializări reale. Academia Română, prin specialiștii săi de cea mai înaltă clasă, are datoria, conform statutului și rolului său în societate, să vegheze asupra adevărului din științe și asupra valorii produselor artistice, demascând impostura, pseudo-știința, diletantismul. Este greu de înțeles și de receptat cum s-au născut și menținut aici românii, dar cât de fascinantă poate să fie latinitatea noastră, atunci când cuvântul vine de la cei îndreptățiți să-l aibă, prin specializare și erudiție!

Prin urmare, împărtășindu-ne mereu din seva acestor "locuri de ispititor belșug și de trecere a oștilor", se cuvine să ducem mai departe marea învățătură a savanților de spiță veche și – cum spunea Vasile Pârvan – "să-i slăvim pe daci pentru vitejia lor și să-i binecuvântăm pe romanii cuceritori, căci datorită lor ne-am născut noi, miracolul românesc".

Comunicare prezentată în Aula Academiei Române la 15 ianuarie 2016 (Ziua Culturii Române).

Grupuleț de fluierași, 66x44, (fragment) Marcelo Soares, Olinda, 85

TUDOR PETCU

Rolul spiritual al Părintelui Arsenie Boca în rezistența ortodoxă anticomunistă din România

Tudor Petcu este eseist și publicist, absolvent al Facultății de Filosofie din cadrul Universității București. Este autorul unor serii de articole, eseuri, recenzii și interviuri publicate în diferite reviste din România și din străinătate, fiind preocupat în special de studiul memoriei recente. De asemenea, este autor a trei volume - "Tudor Petcu în dialog cu Matei Gall. Marturii despre lagărele morții", editura Karuna, Bistrița, 2009; volumul de aforisme "Câteva baliverne metafizice", editura SINGUR, Târgoviște, 2012, respectiv editura InfoRapArt, ediția a II-a revizuită și adăugită, Galați, 2014;

Ortodoxia românească a avut parte întotdeauna de izvoare nesecate de înțelepciune și de comori duhovnicești care, cu siguranță, vor fi înțelese în timp, ca urmare a vocilor profetice pe care le-au avut. Asemenea comori au făcut ca țara noastră să cunoască o istorie totuși binecuvântată, chiar dacă zbuciumată și nedreaptă, o istorie care a evidențiat o latură românească profund înclinată înspre interiorizare și spiritualitate. Nu în ultimul rând, vocația istorică a românilor pentru *suferință* a făcut în așa fel încât aici, pe teritoriul României, *să se nască sfinți, martiri și eroi*.

Unul din sfinții și eroii ale cărui binecuvântări au dat o aură mistică deosebită țării noastre a fost Părintele Arsenie Boca, parcă mai actual ca oricând în zilele noastre, inclusiv datorită harului înainteavederii de care s-a bucurat. Părintele Arsenie Boca și-a exercitat puterea spirituală mai ales la Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus, acolo unde a luat naștere o adevărată mișcare de trezire spirituală, poate cea mai importantă din istoria duhovnicească recentă a României. De altfel, *firea sa retrasă, reținută, interiorizată și puțin comunicativă, avea ca suport un caracter moral inflexibil, vulcanic, dinamic, fapt dovedit în momentul în care a început lucrarea de trezire religioasă realizată la Mănăstirea Brâncoveanu*. Acest capitol memorabil și impresionant al vieții Părintelui Arsenie Boca, adică perioada în care a fost călugăr la Sâmbăta de Sus, constituie o pagină deosebit de importantă pentru însăși cercetarea istorică a perioadei comuniste din România.

"Rezistența creștină în timpul regimurilor comuniste. Convorbiri cu Didier Rance", editura Sânziana, București, 2015. În prezent are în pregătire cel de-al patrulea volum la editura Axis din Iași, un volum în limba franceză de dialoguri cu filosofi și teologi francezi contemporani și intitulat "Les fenêtres de la pensée philosophique et théologique contemporaine. Entretiens avec quelques penseurs français de nos jours".

Constituie în același timp și un puternic exercițiu de istoriografie orală în vederea unei corecte înțelegeri a rezistenței creștine anticomuniste din România, inclusiv din Munții Făgăraș.

Întrebarea care se impune, dată fiind introducerea de mai sus, ar fi următoarea: care a fost rolul spiritual al Părintelui Arsenie Boca în mișcarea anticomunistă din România? În fond, nu ar trebui să uităm că însuși Părintele Arsenie Boca a fost un dușman declarat al represiunii comuniste prin respingerea înfierării care caracteriza un asemenea regim, și, mai ales, prin suferințele și torturile la care a fost expus de acest experiment politic. La fel de important ar fi și rolul său de sfătuitor al multor dintre luptătorii rezistenței anticomuniste din munți, constituind la un moment dat chiar un fel de refugiu pentru aceștia.

Dar cel mai important aspect care aduce la lumină dimensiunea spirituală a Părintelui Arsenie Boca ar fi mișcarea de înnoire de la Sâmbăta de Sus, menționată în rândurile de mai sus. Această mișcare s-a dovedit poate decisivă pentru formarea și evoluția personalității duhovnicești a Părintelui Arsenie Boca din mai multe motive:

- Impactul spiritual pe care l-a avut asupra celor mai mulți dintre credincioșii din Țara Făgărașului
- Harul predicării și atitudinea severă față de păcat
- Felul în care a atras atenția și părintelui Dumitru Stăniloaie, care nu a ezitat să scrie într-unul din articolele sale că *la Mănăstirea Sâmbăta au loc zguduiri sufletești înnoitoare*
- Moștenirea ortodoxă și duhovnicească pe care a lăsat-o Mănăstirii Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus, și Țării Făgărașului în general.

Pentru a înțelege într-o manieră mai relevantă și concretă însemnătatea și valoarea sapiențială a Mișcării de la Sâmbăta de Sus, ar trebui să luăm în considerare câteva dintre mărturiile de bază ale acelor credincioși care nu doar l-au cunoscut pe Părintele Arsenie Boca, ci i-au și înțeles glasul blândeții exigente.

Una din mărturiile cu adevărat importante ar fi următoarea:

Îl căuta lumea. De ce îl căuta? Mergeau unii cu

N. red. *Autorul este membru al Fundației "Ion Gavrilă Ogoranu".*

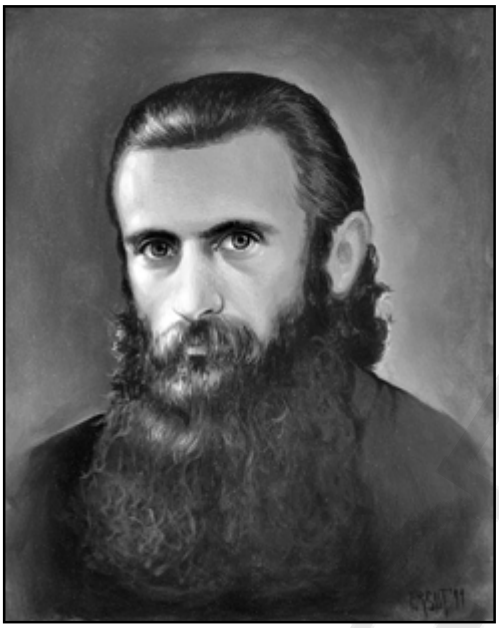
necazuri la mănăstire și le dădea sfaturi ce să facă. Și dacă se vindecau de neputința lor, când veneau să-i mulțumească, după vreo lună, două, veneau cu încă 10-20 din sat care aveau și ei necazuri și veneau să se plângă la Părintele. Încât curând a ajuns așa de căutat că nu știa mitropolitul de ce e atâta lume în curtea mănăstirii. Și odată i-a întrebat pe ceilalți preoți: Măi, ce-i cu lumea asta aici?; Păi îl caută pe Arsenie și după aceea el îi trimite la noi, să se spovedească. Iar mitropolitul a zis atunci – Păi măi, să-l hirotonim atunci pe el (că nu era încă preot), să facă el pe duhovnicul! După ce l-a hirotonit, începând de la Izvorul Tămăduirii și până toamna, când se putea dormi cu o pătură pe afară, mai puțin de 800 până la o mie de oameni nu lipseau din curtea mănăstirii (Pr. Crăciun Opre, Cinciș, jud. Hunedoara).

O mărturie care ne demonstrează veridicitatea și importanța mișcării spirituale concepută de Părintele Arsenie Boca, dar mai ales felul în care Sfinția Sa, prin demersurile proprii, a însuflețit și sfințit Sâmbăta de Sus, Mănăstirea Brâncoveanu și Țara Făgărașului. Nu întâmplător, mai ales în zilele noastre, românii îl percep pe Părintele Arsenie Boca drept *Sfântul Ardealului.*

Dat fiind acest statut al Părintelui Arsenie Boca, ce ar fi putut el însemna în ochii Securității comuniste și în Mișcarea de rezistență anticomunistă din România? O întrebare care nu poate găsi decât un singur răspuns: soldat al lui Hristos și mângâietor al sufletelor prigonite. Iar pentru a întări și mai mult această afirmație, redăm următorul fragment în rândurile de mai jos, care poate fi considerat de referință:

Ca în toate localitățile din țară, sediul Siguranței Regionale Brașov fusese instalat într-una din cele mai frumoase case din oraș, vila fruntașului liberal Mihai Popovici, situată la o oarecare distanță de clădirile învecinate. (...)

Eram în arest, în celula comună. În fața noastră aveam imaginea unui spital de campanie din timpul războiului. Pe un prici cu două nivele, erau lungiți unul lângă altul oameni tăcuți, cu figurile supte de suferință. Văzându-ne, în primul moment, au prins viață, pentru ca în clipa următoare să se retragă unul câte unul în-

tr-o apatie controlată, reacție de ființe captive.

Erau strânși aici cei cu ancheta terminată sau cei ținuți pentru o cercetare suplimentară. Printre ei am zărit o figură normală, luminoasă, un călugăr. El stătea întins cu picioarele dezvelite pâna la genunchi. Văzându-ne, s-a ridicat și ne-a întrebat cu vocea blajină:

– Sunteți elevi?

– Da!

– De unde?

– De la Liceul Radu Negru din Făgăraș.

Părintele Arsenie, pentru că acesta era călugărul, găsindu-ne probabil prea firavi pentru "Moara lui Kalusek", a făcut semn cu arătătorul mâinii stângi în sus și a rostit ca pentru el, dar cu voce tare ca să auzim și noi:

– Legiunea îngerilor din cer încă nu-i completă!

Preotul arhimandrit Arsenie Boca, Starețul Mănăstirii Brâncoveanu din Sâmbăta de Sus, fusese arestat cu o lună sau două înaintea noastră. Urma lui o întâlnisem în pivnița Siguranței din Făgăraș unde, pe un perete al beciului, scrijelise câteva cuvinte de îmbărbătare. Aici, la Brașov, drumul lui s-a încrucișat din nou pentru scurt timp cu drumul nostru.

Părintele Arsenie nu părea tulburat de condiția lui de deținut. Obișnuit cu privațiunile monahale afară, mortificându-și el însuși trupul, regimul din beciul Siguranței îl suporta ca o prelungire a vieții sale de ascet.

Pentru că era seară, ne-am căutat fiecare câte o fâșie pe podina de prici. Eu cu Ionică Mogoș și Ioan Glăjar ne-am urcat la etaj, în preajma părintelui Arsenie. Un imbold interior mă împingea cât mai aproape de dânsul. După dușul rece al arestării, prezența părintelui Arsenie alături de noi nu era numai un reper pe drumul ce ne era hărăzit, ci și o dovadă că suferința noastră avea o semnificație profund creștină. După ce i-am spus că la Făgăraș trecusem prin

aceeași celulă în care poposise și el, printre alte teme pe care voiam să ni le lămurească, l-am întrebat:

– Cum trebuie să ne rugăm?

– Ducând război împotriva ispitei, așa cum ați făcut-o afară împotriva celor fără de Dumnezeu. Acum, voi stăpâniți o experiență, folosiți-o! ne-a răspuns părintele.

Eram strânși în jurul lui ca puii lângă cloșcă. La un moment dat își întoarce privirea spre Ionică Mogoș și fixându-l insistent îl întreabă:

– Tu de ce ești îmbrăcat în negru?

Ionică nu era îmbrăcat în negru, însă destinul lui era așa cum îl vedea părintele Arsenie, era cernit. Alături de el minutele erau clipe și, chiar dacă nu vorbeam, trăiam o stare euforică, o stare de mare liniște și pace.

Un milițian a ordonat prin vizetă: "Stingerea!".

Deținuții posomorâți, vlăguiți de presiunea amenințărilor, au evadat unul după altul în lumea binecuvântată a uitării. (...) Deodată, o învârtitură de cheie. Apoi, pași pierduți urcând scările spre camerele de anchetă. Și, iar liniște. Un nou zăngănit de cheie. S-a deschis ușa celulei noastre. Cineva a intrat tiptil și s-a îndreptat spre priciul nostru. S-a oprit în dreptul părintelui Arsenie și cu o mână l-a tras de picior, iar cu cealaltă i-a făcut semn să tacă. Părintele s-a sculat în liniște, s-a încălțat și a dispărut între zidurile "morii". (...)

Spre ziuă, părintele Arsenie a fost readus în celulă. Am distins apoi clar mersul târâș al unui schilodit între pașii îndesați ai gardienilor, care-l cărau de subțiori. (...)

Părintele Arsenie..., pe părintele Arsenie l-au chinuit la început, la arestare, prin luna mai. Atunci, toți demonii lui Kalusek se năpusteau asupra lui; fiecare vroia să dea măcar un pumn unui "sfânt", ca să-și arate fidelitatea față de doctrina Partidului. Dar, spre deosebire de ceilalți deținuți ce urlau în timpul torturii, părintele se ruga pentru bătăuși. Și, prin sfințenia sa, a reușit să-i îmblânzească. De atunci, Kalusek, șeful Siguranței Regiunii Brașov, cel mai înrăit torționar, i-a permis să primească mâncarea de la femeile ce vin zilnic la poartă. Pentru că el n-a fost uitat de credin-

cioși nici chiar aici. Secretul arestării sale a fost repede aflat. La numai câteva zile după aducerea sa la Brașov, la ușa Siguranței au apărut femeile din Schei, apoi din alte localități, cu coșuri încărcate cu mâncare. Primele venite au fost alungate dar, după producerea miracolului, pentru că domesticirea acestor turbați este un miracol, Kalusek a acceptat merindea femeilor, din care o parte o aduce părintelui aici, în celulă. Și părintele ne-o împarte nouă. (...)

Înzestrat cu calități duhovnicești ieșite din comun, dotat cu o mare putere de intuiție, erudit, cunoscător al calităților și slăbiciunilor omenești, după o lună de anchete, părintele Arsenie devenise prizonierul preferat, în nopțile albe, ale inspectorilor Ionescu și Tomescu. Ziua era lăsat în așteptare ca toți ceilalți deținuți, dar noaptea, după plecarea funcționarilor, era dus sus, în biroul lor. În timpul interogatoriului, la întrebările puse răspundea cu digresiuni interesante, ce stârneau curiozitatea celor doi bătăuși cu pretenții de intelectuali.

În anul 1948 Patriarhia Română avansase numele preotului arhimandrit Arsenie Boca pentru a fi titularizat episcop pe scaunul Episcopiei Maramureșului ocupat temporar de episcopul Policarp al Americii. Cu această ocazie, Ministerul Culturii a cerut Siguranței comuniste informațiile necesare deciziei pe care trebuia s-o ia în legătură cu această numire.

În urma cercetării, părintele Arsenie a fost considerat de Siguranță un pericol public pentru dictatura proletară și, în locul deciziei de numire în scaunul episcopal, s-a hotărât imediata lui arestare. Un preot cu atâta autoritate și cu o așa de puternică influență asupra masei de credincioși trebuia scos repede din biserică și întemnițat.

Părintele Arsenie era cercetat pentru legăturile presupuse cu conducătorii rezistenței anticomuniste care, între anii 1945 și 1947, s-ar fi adăpostit în apropierea mănăstirii Sâmbăta de Sus. O altă acuzație foarte gravă era faptul că dăduse viață acestui așezământ monahal brâncovenesc de la poalele Munților Făgărașului și făcuse din el un centru de spiritualitate creștină opus comunismului ateu. În ultimii doi ani, însăși prezența lui în mijlocul satelor din Țara

Făgărașului devenise pentru partidul comunist o sfidare la acțiunea de sovietizare. Întemnițarea noastră în aceeași celulă cu părintele Arsenie o considerăm un mare privilegiu.

La fel de relevant este și acest fragment care evidențiază statutul Părintelui Arsenie Boca de mângâietor al flămânzilor din temniță:

Cam după o oră, era spre seară, am fost dus pe un culoar, chiar în centura din interiorul Vilei Popovici. (...) Am fost dat în primire unui gardian îmbrăcat tot în vechea uniformă a vechilor polițiști. (...)

– Vezi că ți se va aduce ceva de mâncare, vine călugărul Arsenie Boca, cel de la Sâmbăta, e și el aici, are voie să stea pe terasă, dar aici nu mai face minuni!

Nu știu ce interpretare să dau vorbelor spuse de gardian. Într-adevăr, nu peste mult timp apare părintele Arsenie îmbrăcat în ținuta de călugăr și îmi așază pe suportul ferestrei un castron emailat luat dintr-un sufertaș în care îmi pune dintr-un vas mai mare câteva linguri de ciorbă de fasole verde. Îmi lasă și câteva bucăți mici de mămăligă și o lingură de lemn.

Mi-a zis: "Ia fiule și mănâncă! Voi veni să iau castronul și lingura!". (...) Mâncarea servită de părintele Arsenie părea binecuvântată, mi se părea ca o cină de taină. Era gustoasă și extrem de puțină. Am aflat mai târziu că femei credincioase din Schei, împreună cu altele din Brașov, veneau la poartă și aduceau această mâncare pe care părintele Arsenie o împărțea prin rotație, când unor arestați, când altora, după cum i se permitea întrucât arestații trăiau numai din aceasta și rația de pâine, un sfert de kilogram. (...) Iată că, în curând, a revenit părintele Arsenie după castron și lingura de lemn. N-am îndrăznit să-l abordez din cauza gardianului, dar prezența lui mi-a făcut bine pe plan sufletesc. Avea voie să meargă cu mâncarea și la cei din beci.

Asemenea fragmente aduc la lumină portretul unui duhovnic român pentru care martirajul nu reprezenta doar o condiție ideală dar imposibil de atins, ci o stare cât se poate de naturală, firească și coerentă. Faptul că figura sa duhovnicească atrage atenția atât de mult în zilele noastre, într-o societate care experimentează arta seducției postmoderne și postindustriale, umbrind

și chiar trecând valorile tradiționale într-un plan obscur, demonstrează încă o dată că spiritele alese au fost în stare să grăiască pentru timpuri îndepărtate în care oamenii au pierdut sensul regăsirii de sine. Poate mulți dintre noi ne aflăm în căutarea omului pierdut, al omului pe care Aristotel l-ar fi numit *supraom*, dar, căutând cu răbdare, avem șansa de a descoperi chiar în istoria noastră recentă astfel de supraoameni care au știut să venereze și să respecte *sfânta simplitate* și starea de umilință în situații în care nu doar rezistența fizică era serios pusă la încercare, ci mai ales cea sufletească.

Iar Părintele Arsenie Boca a manifestat o rezistență sufletească rară care și-a pus amprenta asupra personalității sale inclusiv în calitate de factor de bază al mișcării de rezistență creștină anticomunistă din România. Nu degeaba, însuși Părintele Ilie Cleopa l-a caracterizat pe Arsenie Boca ca fiind un *izvor curat din care se adapă oile lui Hristos*, așa cum se exprimă într-una din scrisorile pe care i le-a trimis în anul 1950, unul din anii de aprigă suferință din era comunistă a României.

Bibliografie:

Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, ediția a II-a îngrijită la Mănăstirea Diaconești, editura Bonifaciu, București, 2012;

Alte mărturii despre Părintele Arsenie Boca, ediție îngrijită de Ioan Cișmileanu, apărută cu binecuvântarea Î. P. S. Dr. Laurențiu Streza, Mitropolitul Ardealului, ediție revizuită, editura Agaton, colecția Ortopraxia-14, Făgăraș;

Părintele Arsenie Boca - o viață închinată schimbării vieții noastre, ediția a II-a, revizuită, editura Agaton, colecția Ortopraxia-20, Făgăraș, 2012;

Victor Roșca, *Moara lui Kalusek. Începutul represiunii comuniste*, editura Curtea Veche, București, 2007;

Luca Călvărăsan, *Istoria în lacrimi. Episodul Târgșor și altele*, volumul II, editura Bucura, Sibiu, 1998.

Via Sacra, 21,5x18,5, Mestre Noza

GH. BOLDUR-LĂȚESCU

Falsificarea istoriei – ofensă adusă victimelor comunismului

Există în prezent numeroase puncte de vedere asupra vocației pe care o are istoria ca disciplină. Majoritatea oamenilor cred că istoria este menită să arate adevărul asupra trecutului și, în măsura posibilităților, să extragă concluzii și învățăminte pentru prezent și viitor. Împărtășind acest punct de vedere, mi se pare a fi util să semnalăm pentru clarificare unele opinii discutabile asupra istoriei recente a României, care au apărut în presa scrisă și audiovizuală.

Scopul prezentului articol este de a prezenta 3 cazuri recente în care adevărul istoric este evident falsificat.

Cazul I

La unul din cele mai importante posturi TV, într-o emisiune recentă privind istoria României, prezentatorul a afirmat că în istoria modernă a țării noastre, există trei perioade fericite:

1. anii domniei Regelui Carol I;
2. perioada domniei Regelui Carol al II-lea, și
3. ultimii ani ai regimului Gh. Gheorghiu Dej și primii ani ai regimului Ceaușescu (anii 1962-1970).

Eroarea care constă în a considera acești ultimi ani ca fiind "fericiți" este evidentă, prezentatorul omițând următoarele fapte:

a. colectivizarea agriculturii a ruinat practic țărănimea română și, din această cauză, existau destul de multe zone unde foamea devenise endemică;

b. întreaga presă la fel ca și activitatea literar-artistică era supusă unei cenzuri implacabile, cu scopul de

a permite elaborarea doar a "operelor" care preamăreau sistemul comunist;

c. din Academia Română, institutele de învățământ superior și de cercetare, în urma epurărilor din anii 1945-1960 fuseseră eliminați mulți dintre cei mai importanți intelectuali ai țării, fiind înlocuiți cu mediocrități slugarnice față de partidul comunist;

d. dreptul de asociere a oamenilor fusese practic anulat, exista o singură organizație omnipotentă și omniprezentă: p.c.r.;

e. și dreptul la libera circulație în afara țării practic nu mai exista, posibilitatea de a călători în străinătate fiind sever limitată, exceptându-i pe slujitorii regimului;

f. Securitatea și Miliția controlau totul, teroarea era prezentă în sufletul românilor;

g. irosirea timpului prin interminabile și aberante ședințe de partid, sindicale etc.;

h. salarii de mizerie pentru funcționari și muncitori, dar mai bune pentru securiști și militari, care apărau regimul;

i. impactul cultului personalității care a devenit demențial după vizita lui Ceaușescu în Coreea de Nord, în anul 1970;

j. cei peste 1 milion de deținuți politici din perioada 1945-1964 fuseseră parțial amnistiați sau grațiați în anii 1962-1964, dar mulți dintre ei au fost trimiși după aceea cu domiciliu obligatoriu în Bărăgan.

În general, toți deținuții politici au fost urmăriți și persecutați după eliberare, marea majoritate neputându-se încadra în activități normale pentru pregătirea lor.

S-ar putea continua enumerarea faptelor care arată cât de mizerabil a fost regimul comunist, în întreaga perioadă cât acesta a asuprit România. Cum a putut prezentatorul emisiunii – un bine cunoscut istoric – să facă eroarea de a lăuda regimul comunist, fie și pentru o perioadă relativ limitată – anii 1962-1970?

A fost el conștient de faptul că numeroși tineri care nu au trăit în acei ani triști își pot forma o viziune total deformată asupra perioadei respective? Dacă din întâmplare el va citi aceste rânduri, onestitatea profesională l-ar obliga să facă rectificările necesare. Și poate chiar să adreseze scuze telespectatorilor.

Cazul II

Un cotidian de mare tiraj a publicat în data de 13.11.2015 o reclamă, pe un sfert de pagină, având titlul (scris cu litere foarte mari) "Făcătorul de mituri - Pavel și născocirea creștinismului". În reclamă se prezenta coperta unei cărți cu icoana Sf. Apostol Pavel, pe care sunt înscrise aceleași cuvinte ca în titlu.

A fost o gravă eroare istorică, fiindcă datele istorice incontestabile arată că, în anii de după crucificarea lui Iisus Hristos, s-au format comunități creștine puternice în toate teritoriile bazinului Mediteranian, inclusiv la Roma. Apostolul Pavel a avut o contribuție importantă în răspândirea creștinismului, dar acesta exista deja când el își realiza călătoriile misionare. Dealtfel, cele trei Epistole ale Apostolului se adresează unor comunități existente. Așadar, sintagmele "Făcătorul de mituri", precum și "născocirea creștinismului", pe care le propune cartea la care se face reclamă, reprezintă neadevăruri istorice.

La fel de gravă este jignirea celor aproximativ 80% dintre români care sunt creștini.

Cazul III

Același mare cotidian a publicat în ziua de 22.12.2015, editorialul intitulat "Îi înțeleg pe nostalgicii comunismului" . Articolul începe cu următorul rezumat: "Am fost un privilegiat al comunismului. Ciocolata, mai greu de găsit decât aurul, stătea cu săptămânile neatinsă în frigiderul familiei, iar într-o iarnă am mâncat atât de multe banane, valută forte în acele vremuri, că am vomat. Nu, nu sunt fiu de nomenclaturist. Taică-miu este șofer, dar pe atunci lucra în comerțul socialist, poziție care îi asigura accesul rapid la toate bunătățile care se găseau cu greu în Epoca de Aur".

Autorul arată că odată (înainte de 1990) tatăl domniei- sale a venit acasă cu o "ladă de portocale, mai valoroasă spre sfârșitul anilor 1980 decât diamantele". Un vecin l-a rugat să-i vândă 1 kg. Ceea ce șoferul a și făcut, după care cumpărătorul a rămas cel mai bun prieten al familiei.

Editorialistul arată că evenimente ca cel arătat mai

sus i-au deschis ochii încă de pe atunci, deși era copil, asupra nedreptăților regimului comunist.

În continuarea articolului, autorul își exprimă înțelegerea pentru cei care, la fel ca părinții săi, regretă anii dinainte de 1990 când aveau casă, locul de muncă asigurat, iar unii chiar o incredibilă abundență în privința alimentației. În mod inexplicabil, el uită să menționeze că abundența din familia sa era rezultatul unor incorectitudini notorii. Pachetele de ciocolată, lăzile de portocale și mulțimea de banane evident că nu erau cumpărate, ci rezultatul unui privilegiu total necinstit, echivalent cu furtul. Se știe că marea majoritate a populației țării nu avea acces la delicatese și nici măcar la alimentele strict necesare. A exprima înțelegere față de nostalgicii care regretă avantajele total nedrepte pe care le-au avut echivalează cu o posibilă înțelegere față de escrocii ce pot regreta hoțiile din trecut și care acum nu le mai pot face.

*
* *

Falsificarea adevărului despre teribilele abuzuri, persecuții și nedreptăți specifice regimurilor comuniste reprezintă o jignire adusă tuturor românilor care au suferit în anii 1945-1989 de pe urma terorii comuniste.

Este o datorie a acelor care observă astfel de derapaje să reacționeze arătând care a fost adevărul. Ar trebui să se ceară în mod imperativ ca autorii unor astfel de diversiuni – căci despre acest lucru este vorba în ultimă instanță – să recunoască erorile făcute, pentru a nu le mai repeta.

Via Sacra, 32x22,
José Lourenço,
Juazeiro do Norte, 91

Via Sacra, 21,5x18,5, Mestre Noza

MARINELA ANDRONE

Experimentul Periprava și drama familiei Nadă

Marinela Androne este din localitatea Babadag, județul Tulcea.

A absolvit Facultatea de Istorie și științe Politice în 2003, specializarea Istorie Modernă și Contemporană, Universitatea "Ovidius" Constanța, iar din 2008 până în 2010 a urmat și absolvit cursurile unui Master în Relații Internaționale. Istorie și Diplomație, secolele XIX-XXI, tot la Universitatea "Ovidius" din Constanța. Lucrarea de disertație se numește "Importanța geostrategică a României la Marea Neagră în noul context euro-atlantic:

Periprava este o localitate din județul Tulcea, Dobrogea, situată pe brațul Chilia și care aparține de comuna C.A. Rosetti, populată în majoritate de lipoveni. Localitatea se află la limita nordică a grindului Letea, la 120 km de Tulcea și la circa 8 km de rezervația naturală Pădurea Letea. În urmă cu 62 de ani, liniștea și viața acestor locuri frumoase din Delta Dunării au fost marcate de începutul construirii sistemului concentraționar în România, a lagărului de muncă forțată și de exterminare fizică și psihică a oponenților politici ai noului regim instaurat în România, regimul comunist. Lagărul de muncă de la Periprava era un pătrat mare de pământ nisipos, închis de jur împrejur cu un gard cu două rânduri de sârmă ghimpată, lagărul avea latura de aproape 1 km la poartă, iar din sută în sută de metri erau posturi de supraveghere pe platforme înalte, unde făceau de pază santinele înarmate cu pistoale automate, mitraliere, grenade; platformele erau prevăzute cu reflectoare, telefon, sistem de alarmă.

Deținuții de la Periprava au muncit la câmp, cu sapa și lopata, la săpat și prășit porumbul, sfecla de zahăr, mazărea, cartofii, cultivate pe o întindere de peste 4000 de ha de pământ în jurul lagărului. Pentru munca la câmp, deținuții erau încolonați pe brigăzi, câte 70-80 de oameni, escortați de securiști înarmați. Se muncea la normă colectivă pe brigadă, iar nerealizarea normei era pedepsită prin bătaie. De asemenea, deținuții au lucrat și la construirea unei ferme, deservită pentru creșterea a 1000 de vaci și 5000 de porci, construirea morii și

1990-2010". Lucrarea a fost coordonată de prof. univ. dr. Valentin Ciorbea. În prezent predă istoria și cultura civică la școala Gimnazială "Mircea cel Bătrân" Babadag.

În toamna anului 2015 a susținut lucrarea de gradul I, la care a luat nota 10, lucrare care a fost coordonată de către prof. univ. dr. Marian Cojoc de la Facultatea de Istorie și științe Politice, Universitatea "Ovidius" Constanța.

Pe lângă disciplina istorie și cultură civică mai predă un curs opțional numit Istorie orală: Istorie trăită – Istorie povestită, care cuprinde perioada comunistă 1945-1989.

silozurilor care preparau hrana necesară pentru animale. Într-o altă descriere lagărul de muncă apare prezentat astfel: "La Periprava, deținuții au fost folosiți la construirea digului, defrișarea stufului, desțelenirea terenului din zonă, creșterea animalelor într-o fermă zootehnică aflată în subordinea unității, dar și la construirea unei șosele cu o lungime de 2,5 km, care urma să devină cale de acces către colonie."

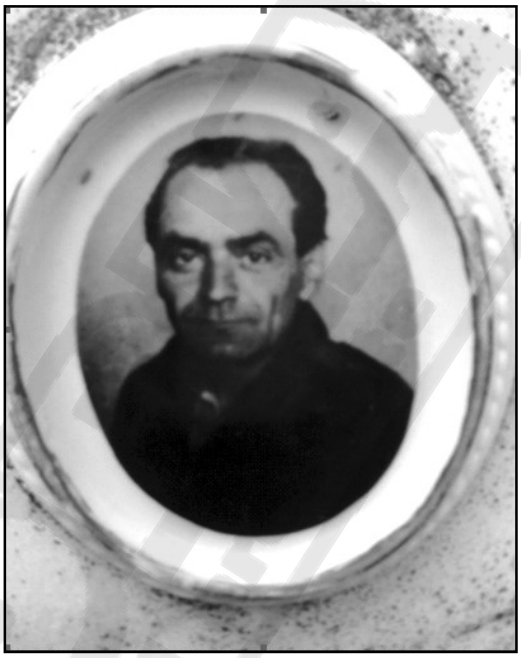
În perioada 1 septembrie 1958 – 1 octombrie 1960 Ion Ficioru a deținut funcția de locțiitor de commandant pentru pază și regim, iar de la 1 octombrie 1960 la 1 septembrie 1963 a deținut funcția de comandant al coloniei de muncă Periprava, formațiunea 0830. În calitatea sa de comandant, Ficioru a impus în rândul deținuților un regim sever de detenție. Astfel cei care încălcau interdicțiile fixate de comandant mâncând de pe câmp porumbul crud erau pedepsiți de un tribunal, în cadrul unui spectacol în toate detaliile și urmat de bătaie. Obișnuia să sară cu calul peste trupurile deținuților.

Prin cele prezentate mai sus am încercat să realizez o introducere despre ceea ce a însemnat regimul de detenție în lagărul de muncă de la Periprava, deoarece în continuare voi încerca să relatez informațiile primite de la fiul unui fost deținut politic din Babadag, Onoriu Nadă, care în perioada 1958-1959 a fost arestat și dus la Colonia de muncă Periprava. Informațiile primite nu sunt atât de autentice deoarece a trecut foarte mult timp de când s-au petrecut acele evenimente, iar fostul deținut politic a decedat în anul 1993.

Prin urmare firul evenimentelor mi-a fost prezentat prin reproducerea unor amintiri, de mult uitate, de către fiul sau, amintiri care acum sunt înscrise pe o filă albă din perspectiva mea, eu încercând să empatizez și mai ales să înțeleg ceea ce s-a întâmplat și ce a trăit atunci această familie și mai ales acest om care a ajuns, fără să știe de ce, în lagărul de la Periprava. Tatăl reîntors din infernul numit Periprava după un an de detenție a rămas să poarte pe chipul său pentru toată viața durerea împietrită a celor trăite acolo, deoarece pentru el la 37 de ani lumea a luat o altă întorsătură, viața sa nu a mai fost aceeași, societatea în care avea să trăiască

nemaifiind aceeași. Din relatările fiului, la Periprava tatăl său precum și celilalți condamnați munceau la recoltarea stufului, însă condițiile de viață erau de nedescris, fiind un regim de exterminare, de epuizare fizică și psihică.

Scopul acestor rele tratamente era, ca și la Canal, "reeducarea prin muncă" a opozanților politici. La condițiile inumane de muncă istovitoare se mai adăugau și condițiile climatice, frigul năprasnic iarna și căldurile dogoritoare vara. Munca la stuf era groaznică, foarte dură. Deținuții trebuiau să se aplece în apă până la gură și să reteze cu o sceră stuful, erau mâncați de țânțari, lipitori și tăuni, iar picioarele le erau pline de bube, tăiate și jupuite de capetele de trestie retezate sub apă.

Onoriu Nadă, fost deținut politic la Periprava

Într-un raport al Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc, în urma investigațiilor de teren al cercetătorilor, se arată că la Periprava au murit în jur de 116 deținuți în perioada 1952-1965, dintre care 5 deținuți erau din județul Tulcea: Bania Ioan, Cuprianov Evsenii, Jalea Gheorghe, Meianu Gheorghe, Stanciu Andrei.

În continuare voi prezenta interviul realizat cu Ionuț Nadă, fiul fostului deținut, Onoriu Nadă.

A.M. Când și unde s-a născut tatăl dvs?

I.N. În localitatea Babadag, în anul 1921.

A.M. Ce studii a urmat?

I.N. Seminarul Teologic și apoi Școala Postliceală, Contabilitate, pe care a absolvit-o prin 1957.

A.M. A mai avut și alții frați sau surori?

I.N. Da. Un frate, Ovidiu, care a murit pe front în cel de-al Doilea Război Mondial și o soră, Silvia, profesoară de limba română.

A.M. Cum v-a afectat familia schimbarea regimului politic care s-a petrecut în România după cel de-al Doilea Război Mondial?

Ecaterina Nadă și fiica sa Silvia Toma Nadă

Sursa: Arhiva familiei Nadă

I.N. Pentru familia noastră a fost o schimbare majoră și, când spun asta, nu mă refer că a fost ceva în bine, din contră, bunicul și tatăl meu au suferit foarte mult din cauza noului regim instaurat.

A.M. Îmi puteți spune mai exact ce anume s-a întâmplat?

I.N. Da. Bunicul a fost luat și dus la Canalul Dunăre Marea-Neagră, iar apoi tatăl meu a fost dus la Periprava.

A.M. În ce an a fost reținut tatăl dvs?

I.N. În 1958.

A.M. Care a fost acuzația adusă?

I.N. Din ce mi-a povestit el, acuzația a fost neglijență în serviciu.

A.M. Cu alte cuvinte a fost un abuz din partea autorităților comuniste?

I.N. Da… cu siguranță.

A.M. Și atunci care credeți că a fost motivul arestării?

I.N. Faptul că era fiu de chiabur și era membru PNL la fel ca tatăl său.

A.M. Putem spune că membrii partidelor istorice au fost o țintă pentru comuniști?

I.N. Da. Cel puțin eu asta cred pentru că asta s-a întâmplat cu bunicul și tatăl meu.

A.M. Ce s-a întâmplat cu tatăl dvs. după ce a fost reținut de către autoritățile comuniste?

I.N. A fost trimis în lagărul de muncă de la Periprava.

A.M. Tatăl dvs v-a povestit despre cele întâmplate acolo?

I.N. Da, însă nu prea multe. Pentru el a fost o perioadă dureroasă și nu mi-a povestit multe lucruri.

A.M. Din câte știu eu, a fost un regim de muncă forțat.

I.N. Da. A fost condamnat la un an de muncă silnică.

A.M. În ce consta regimul de muncă?

I.N. Trebuia să muncească la tăiat stuf, săpat canale, era o muncă epuizantă.

A.M. Avea o normă de îndeplinit?

I.N. Nu știu exact care era norma, dar îmi aduc aminte din cele povestite de el că muncea 10 ore pe zi ca să depășească norma impusă, să i se reducă din pedeapsă și astfel a fost pus în libertate mai repede.

A.M. Povestiți-mi despre munca la stuf.

I.N. Da. Ce pot să spun e că intrau în apă până la brâu ca să taie stuful, erau păziți de gardieni, vara erau mâncați de țânțari, se îmbolnăveau de malarie și mureau foarte mulți, mai ales cei bătrâni cedau primii.

A.M. Beneficiau de asistență medicală?

I.N. Nu. Din câte știu eu.

A.M. Ce s-a întâmplat cu tatăl dvs. după ce a fost eliberat?

I.N. L-au eliberat prin 1959 iar în 1960 l-au reabilitat.

A.M. Câți ani aveați dvs. și fratele dvs. când l-au eliberat?

I.N. Eu aveam 6 ani iar fratele 10 ani.

A.M. Ce s-a întâmplat apoi cu familia dvs?

I.N. Prin 1961 sau 1962, nu mai știu exact, casa în care locuiam noi și bunicii din partea tatălui a fost naționalizată și trecută în proprietatea statului, devenind sediul Procuraturii Raionale până în 1968.

A.M. Și unde ați locuit dvs. și părinții în acea perioadă?

I.N. Am locuit în casa bunicii din partea mamei, Manole Niculina.

A.M. Și câte persoane ați locuit în acea casă?

I.N. Din ce îmi aduc eu aminte eram destul de mulți, noi plus încă o familie, sora mamei împreună cu soțul și cei doi copii. Și ei erau în aceeași situație ca și noi, casa lor fiind luată, naționalizată și devenită sediul Maternității.

A.M. Din câte înțeleg eu, au fost momente destul de dure pentru familia dvs.

I.N. Da. Și cel mai greu a fost pentru bunicii din partea tatălui, pentru că ei nu au vrut să părăsească casa și au locuit în niște anexe undeva în apropierea casei.

A.M. Asta l-a afectat destul de mult pe bunicul dvs.

I.N. Da. Pentru că nu după foarte mult timp, el a decedat, în 1964. A suferit mult, își pierduse un băiat în timpul războiului, apoi l-au luat la Canalul Dunăre-

Marea Neagră, apoi a urmat tatăl meu, pe care l-au dus la Periprava, casa i-au naționalizat-o...

A.M. Cu alte cuvinte tot ce construise el se pierduse, se destrămase și asista neputincios la toate aceste lucruri, pentru că practic, nu avea ce face. Îmi dau seama că au fost momente dramatice…

I.N. Da. Pentru noi a fost un coșmar. De aceea nu am discutat prea multe cu tatăl meu despre acea perioadă, pentru că asta însemna ca el să retrăiască din nou acele momente și nu suportam să-l văd trist.

A.M. Eu vă mulțumesc mult pentru că ați avut amabilitatea să-mi acordați acest interviu și pentru că ați vrut să aduceți la lumină aspecte legate de viața familiei dvs. în perioada comunistă.

I.N. Și eu vă mulțumesc.

Acest articol îl dedic domnului prof. univ. dr. Marian Cojoc de la Facultatea de Istorie și Științe Politice, Universitatea "Ovidius" Constanța, care mi-a coordonat lucrarea de gradul I în perioada 2013-2015. Vă mulțumesc din suflet, domnule profesor, pentru sprijinul, susținerea necondiționată și încrederea pe care mi le-ați acordat.

LUANA CONSTANTIN

Amintiri și întrebări

Data și locul nașterii: 19.09.1977, Constanța
Studii și experiență:
1992-1996
Liceul teoretic "George Călinescu" Constanța, clasa filologie
1997-2001
Universitatea Andrei Șaguna Constanța - Științe Juridice
septembrie 2002 - februarie 2003 grefier Judecătoria Constanța
mai 2003 - ianuarie 2005 - consilier jurdic - cabinet expert contabil
2005 - în prezent avocat Baroul Constanța
2007-2008
Universitatea Ovidius Constanța, Masterat Științe Penale

De mai bine de doi ani caut. Regret că nu am început căutarea mai devreme! Indiferent de ce rezultat va avea. M-a imbogățit sufletește, am cunoscut mulți oameni, am ascultat povești uitate și povești nespuse.

Când am pornit pe drumul căutării, nu știam că voi avea atâtea întrebari. Și nu știam că voi răscoli amintiri.

Lotul 3 al rezistenței anticomuniste din Dobrogea a fost alcătuit din 29 de persoane. Toți au fost condamnați de Tribunalul Militar Constanța, prin sentința nr. 557/1949. Această sentință a fost atacată cu recurs de majoritatea condamnaților din lot.

Ion Pițigoi a făcut parte din lotul 3 Dobrogea, fiind condamnat la 15 ani muncă silnică și 7 ani degradare civică pentru "uneltire contra ordinii sociale și deținere ilegală de munițiuni".

Faptul că a existat un recurs (fie el și formal) l-am aflat studiind dosarul lotului 3 (nr. 130, Fond urmărire penală, arhiva CNSAS).

Recursul s-a judecat în 20 ianuarie 1950 la Curtea Militară de Casație și Justiție. Apoi, pentru studierea dosarului, a fost amânată pronunțarea pentru 15 februarie 1950, 22 martie 1950, 6 aprilie 1950 (când recursurile au fost respinse).

La această dată (6 aprilie 1950), o parte din membrii lotului 3 (13 deținuți) și alți trei deținuți din alte loturi dobrogene, erau uciși din data de 10 martie 1950. Oare cei care au pronunțat sentința din recurs cunoșteau acest fapt?

Cei 16 deținuți uciși în 10 martie 1950 sunt: Manea Duțu, Nicolae Dobromir, Ioan Filip, Gheorghe Gușiță,

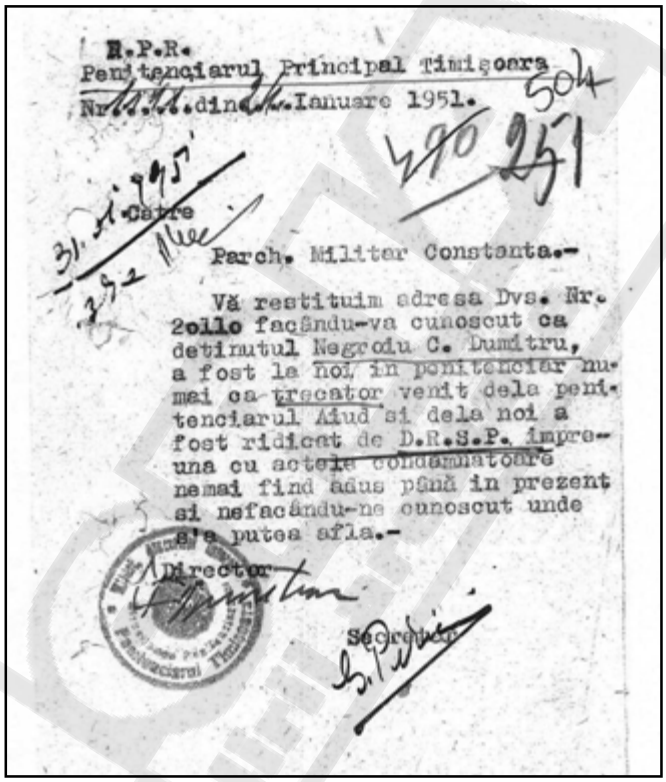
Alexandru Gogu, Constantin Lache, Iordan Nicolau, Dumitru Negroiu, Ion Pițigoi, Nicolae Roșculeț, Stere Stercu, Constantin Tudoran, Ioan Topîrceanu, Gheorghe Tomoșoiu, Gheorghe Tofan, Marin Cenușe.

Intrebările se adună. Toate se opresc undeva. Oamenii "s-au pierdut" nu știe nimeni unde sunt. 1950, 1951, 1952 sunt ani în care acești oameni sunt căutați. De ce? Pentru că nu și-au achitat amenzile și cheltuielile de judecată! Tribunalul Militar Constanța trimite

adrese către Penitenciarul Aiud, Penitenciarul Timișoara, Direcția Generală a Penitenciarelor.

Drumul către studiul dosarului la CNSAS, întâlnirile cu rudele lor (acolo unde am reușit să le găsesc rudele și au acceptat să ne cunoaștem), toate au fost presărate de... lacrimi de sus, din cer. Parcă era un făcut, mereu ploua. Nu-mi place ploaia, dar i-am înțeles rostul. Mi-am zis "Oamenii ăștia au plâns. Toți. Ei, cei închiși de dorul de acasă, de cei dragi. Cei rămași, de dorul celor plecați, de lipsa veștilor de la ei și în cele din urmă, la aflarea veștii că nu mai sunt..."

R.P.R.
Penitenciarul Principal Timișoara
Nr. [illegible] din [illegible] Ianuare 1951.

Către
Parch. Militar Constanta.-

Vă restituim adresa Dvs. Nr. 2ollo făcându-va cunoscut ca detinutul Negrodu C. Dumitru, a fost la noi in penitenciar numai ca trecator venit dela penitenciarul Aiud si dela noi a fost ridicat de D.R.S.P. impreuna cu actele condamnatoare nemai find adus până in prezent si nefacându-ne cunoscut unde s'a putea afla.-

Director

Secretar

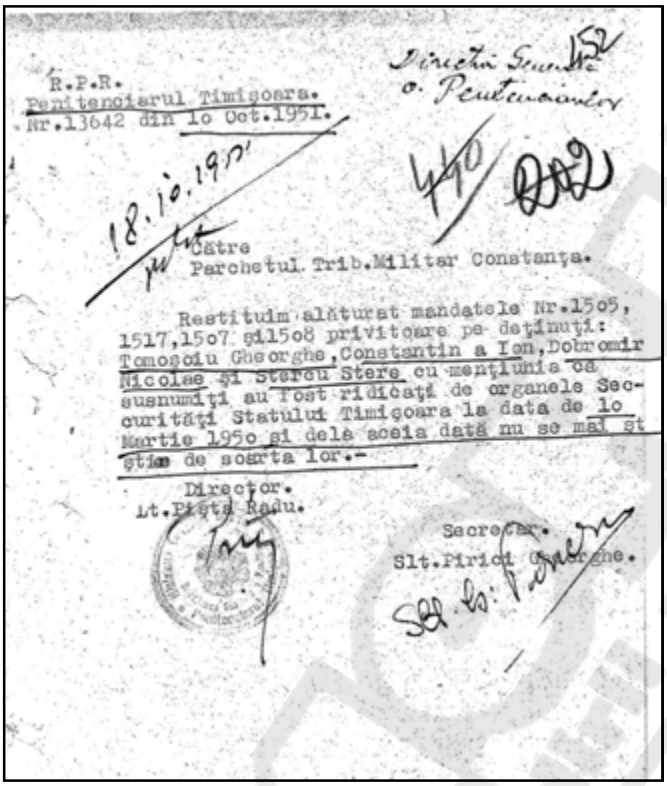
C.N.S.A.S.
23 JUL 2013
DIRECȚIA ARHIVA CENTRALĂ

Apoi, mi-am dat seama, că unele rude au aflat că ei au murit, după anul 1964. Am realizat cât de mult doare, după ce m-am cunoscut cu fiica unuia dintre cei 15 deținuti uciși împreună cu unchiul meu (dna Cutu, fiica lui Lache Costică). Și după ce am vorbit cu unchiul meu (Constantin Pițigoi) despre fratele lui cel mare, care nu s-a mai întors. După 65 de ani să vezi lacrimi în ochii unor oameni, nu este puțin!

Ion Pițigoi, unchiul meu, s-a născut în 26 octombrie 1923 la Saraiu, județul Constanța. În 1949 era căsătorit și avea doi copii.

Învățat de mic cu munca în gospodărie, era o fire veselă, vorbea cu animalele. Dimineața, când mergea la cai, scutura puțin din hamuri și striga la ei "Drepți!" astfel încât toți caii se ridicau.

Constantin Pițigoi își amintește o întâmplare din iarna anului 1947, când oile celor două familii Pițigoi (tatăl și fiul) se aflau în Balta Brăilei. Cu două zile înainte de Crăciun, unchiul Ionel a plecat cu căruța pentru a duce de mâncare ciobanilor, care rămâneau

R.P.R.
Penitenciarul Timişoara.
Nr.13642 din 1o Oct.1951.

Direcţia Generală
o. Penitenciarelor

18.10.1951

Către
Parchetul Trib.Militar Constanţa.

Restituim alăturat mandatele Nr.1505, 1517,1507 şi1508 privitoare pe deţinuţi: Tomoşciu Gheorghe,Constantin a Ion,Dobromir Nicolae şi Stercu Stere cu menţiunea că susnumiţi au fost ridicaţi de organele Securităţi Statului Timişoara la data de 1o Martie 1950 şi dela aceia dată nu se mai ştie de soarta lor.-

Director.
Lt.Piţiş Radu.

Secretar.
Slt.Piriei Gheorghe.

Sel.ds: Pavel

C.N.S.A.S.
23 JUL 2013
DIRECŢIA ARHIVA CENTRALĂ

cu oile de sărbători. În prima noapte, a venit un viscol puternic, însoțit de ger, astfel încât a înghețat Dunărea. Pentru că trebuia să se întoarcă la Saraiu, unchiul Ionel a trecut singur Dunărea înghețată, căruța și caii fiind nepregatiți pentru iarnă. Undeva, la mijlocul drumului, unul din cai alunecă și se crapă gheața, dar reușește să scape și să ajungă cu bine pe malul celălalt. Întors acasă, unchiul Ionel povestește fratelui Costică ce s-a întâmplat și îi mărturisește că a crezut ca acolo îi va fi sfârșitul...

Constantin Pițigoi mi-a mărturisit că în seara arestului lui Ion Pițigoi era acolo, la Saraiu, în județul Constanța.

Ultima imagine cu fratele Ionel este de acasă, când a îmbrățișat soția, copiii și pe fratele Costică, i-a spus fratelui să aibă grijă de gospodărie, să îl ajute pe socrul lui că e treabă multă.

După ce a plecat mașina, Costică a găsit în poartă batista lui Ionel, probabil a vrut să-și șteargă lacrimile pentru că plângea și posibil să nu fi fost lăsat. Sau poate a lăsat-o special ca amintire... Însă, nu mai știe nimeni ce s-a întâmplat cu batista.

Unchiul Costică este ultimul din familie care l-a văzut în viață. Eu sunt prima din familie care a găsit o poză cu el, după ani și ani… O poză pe care nimeni nu o cunoaște, pentru că s-a aflat într-un dosar, într-o arhivă. Oare câte poze, câte amintiri ascund aceste dosare?

Via Sacra, 32x22, José Lourenço, Juazeiro do Norte 91

MIHAI NEAGU

*Maria Golescu, roadele unui exil întârziat**

Pe Marioara Golescu am cunoscut-o la penitenciarul Mislea. Prin erudiția și modestia ei, era o figură aparte, în peisajul uman atât de pestriț al penitenciarului. La Mislea am și lăsat-o când, în 1955, în urma Convenției de la Geneva privind drepturile omului, pedepsele de sub 5 ani au fost amnistiate sau grațiate, după caz. Marioara primise o condamnare de 20 de ani, nu a fost eliberată. Ba chiar, mai rău: Mislea fiind practic golită, deținutele cu pedepse mari au fost transferate la penitenciarul din Miercurea Ciuc, "polul de frig al României". Mamei Marioarei, firește în vârstă, din dorința de a fi menajată, i se spusese că fiica ei primise o condamnare de "numai" 2 ani, și că urma să fie eliberată, dar formalitățile erau anevoiase. Am vizitat-o în mai multe rânduri. "Le e frică de Marioara", spunea bătrâna doamnă Zoe Golescu, nedumerită... Am întreținut o vagă corespondență cu Marioara și după plecarea la Eastbourne, dar erau vremurile când scrisorile în străinătate erau strict urmărite și, date fiind antecedentele mele (fusesem condamnată la 4 ani, tocmai pentru corespondență în străinătate), mi-a fost teamă să perseverez.

(Micaela Ghițescu)

După cinci ani de investigații, Cristina Bogdan și Silvia Marin-Barutcieff publică în "Cultura" din 9 și 16 mai 2013 două articole foarte bine documentate despre Maria Golescu, pe urmele căreia cele două "detective" au întreprins cercetări temeinice în satele din sudul Olteniei, aflate în jurul conacului de la Budești, unde-a copilărit și și-a petrecut vacanțele Marioara Golescu.

*Comunicare prezentată la reuniunea din oct. 2015 a Bibliotecii Române/ Institutul Român din Freiburg (Germania)

Cu ocazia restaurării bisericii din Budești, tabloul votiv din pronaos se lărgește cu portretele Zoei Golescu și a fiicei sale Maria, în vârstă de 34 de ani în 1931, când e zugrăvită cu un crin în mână, conform uzanțelor.

La Iași, în 2009, cele două investigatoare, plecând de la bibliografia oferită de volumul de "Amintiri" a Zoei Cămărășescu, mai completează câteva elemente biografice despre familia Mariei Golescu, aceasta fiind verișoară de gradul II cu memorialista.

Tot din cărți de memorii, în același an, sunt obținute informații despre detenția Mariei Golescu atât la Miercurea-Ciuc (de la colega de temniță Maria Godea Ionescu din Arad), cât și de la Mislea (de la colega de închisoare Aurelia Cosma din Satu Mare). Aspazia Oțel-Petrescu menționează în memoriile ei că, în pușcărie, Maria Golescu i-a mărturisit că efectuează, din 1949, o condamnare de 20 de ani, pentru activitatea de bibliotecară-"spioană" care a trimis o scrisoare în Anglia. Micaela Ghițescu și Lena Constante o menționează de asemenea pe Maria Golescu, în amintirile lor din închisoare.

În toamna lui 2009, la Complexul Muzeal din Golești, cele două jurnaliste înregistrează permisul de port-armă al Mariei Golescu, care participa la anumite vânători în zonă și călărea cu plăcere, precum și o serie de articole despre pictura bisericească veche, istoria artei, în general, și chiar istorie propriu-zisă. Tot ca sursă biografică, sunt citate scrisorile lui Eric Tappe, tipărite în românește, și în care se relatează mult despre Maria Golescu. Acest englez din Comisia Aliată de Control s-a dovedit a fi un prieten devotat: a strâns 4.500 de lire sterline și a reușit în 1962 să le cumpere pe Maria Golescu și pe mama ei Zoe și să le instaleze la Eastbourne, în sudul Angliei.

Cristina Bogdan și Silvia Marin-Barutcieff s-au deplasat în 2010 la Eastbourne și au aflat cu această ocazie, o sumedenie de lucruri necunoscute în patrie despre Maria Golescu. În primul rând, de pe pietrele tombale a ei și a mamei sale, au aflat intervalul în care au trăit, mama (1870-1968) și fiica (28 ianuarie 1897-6 noiembrie 1987). Au mai aflat cauza decesului, data înmormântării, ferparul publicat de profesorul Andrei Pippidi la moartea discretei savante, precum și alte amănunte. Doamna Isabela Vasiliu-Scraba are o atitudine mai critică față de profesorul Pippidi. Lucrurile se vor lămuri când se vor publica scrisorile trimise de la Oxford în 1982 de către discipolul de atunci Andrei Pippidi Marioarei Golescu, scrisori aflate în patrimoniul Bibliotecii Române din Freiburg, prin grija doamnei Simina Noica.

Nu putem încheia cele cunoscute de cele două jurnaliste, fără a consemna traseul carceral al Marioarei Golescu. "Arestată în noaptea de 24 octombrie 1949, cu alte 17 persoane în lotul Ștefan Nenițescu. Un tribunal militar o condamnă la 28 decembrie 1950 la 20 de ani închisoare, din care execută aproape 13: Jilava (24 octombrie 1949 – 22 februarie 1951), Mislea (22 februarie 1951 – 21 iunie 1956) și Miercurea Ciuc (21 iunie 1956 – 19 iunie 1962)."

Al doilea articol din Cultura intitulat "Lada de zestre a Mariei Golescu" se referă precumpănitor la trei caiete manuscrise, numerotate: II, III și IV, aflate în colecțiile Institutului de Istoria Artei "George Oprescu" din București.

În primul rând, am dori să semnalăm câteva importante menționări care, nefiind incluse în internet, au scăpat din vederea celor interesați să se ocupe de moștenirea științifică a Marioarei Golescu, despre care distinsa doamnă Vasiliu-Scraba afirma: "nobila specialistă în arta bizntină conversând în Italia de la egal la egal cu reputatul bizantinolog Charles Diehl…".

Aurică Smaranda publică în periodicul “Argessis”, Studii și comunicări, Seria Istorie, Tom IX, 2000, editat de Muzeul Județean Argeș, un articol intitulat "Maria Golescu, membră a Societății Numismatice Române", din care spicuim: "descendentă a marii și glorioasei

familii Golescu, fiica lui Constantin (Dinu) R. Golescu și a Zoiei Racottă, descendentă și ea a vechii familii Racottă, cunoscută încă din secolul al XVI-lea în Țara Românească în părțile Teleormanului, Maria Golescu era nepoata lui Radu Golescu, colonel, poreclit Catană, proprietarul moșiei din comuna Dracea, județul Teleorman, pe unde trece Valul lui Traian (Troianul)". După ce și-a făcut studiile liceale în particular, acasă, urmează studenția la universitatea din București unde audiază cursurile profesorilor: Vasile Pârvan, Nicolae Iorga, Dimitrie Onciul, I.D. Ștefănescu (profesor de arheologie creștină și de istoria artei bisericești la Facultatea de Teologie din Chișinău), Nicolae Cartojan. Pe marginea tipăriturii respective, este adăugat cu creionul "Dr. Rainer".

Publică articole, mai ales din domeniul istoriei artei medievale, în revistele: "Boabe de grâu", "Revista Fundațiilor Regale", "Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice", "Cronica Numismatică și Arheologică", "Arta și Grafica – Buletinul Impremeriilor Statului", "Buletinul Muzeului Militar Național" ș.a. Atât în războiul balcanic (1913), cât și în cele două războaie mondiale (1916-1919 și 1941-1945) activează voluntar în cadrul ambulanțelor Crucii Roșii Române.

Conform procesului verbal din registrul Societății Numismatice Române, de la 22 aprilie 1923, "Maria Golescu, literată, domiciliu în București, str.G-ral Manu, nr. 32", devine membră activă a respectivei asociații. În această calitate, publică numeroase articole în "Cronica Numismatică și Arheologică", pe care Aurică Smaranda le și rezumă: "Eroul trac sau eroul dioscur?"(CNA, 95, I-II, 1934, pag. 7-15); "O piatră de mormânt din biserica Bărboi de la Iași" (CNA, 109, I-III, 134, pag. 26-29); "Sigiliul cu legenda turcească a lui Iordache Golescu" (CNA, 127-128, 1934, pag. 191-194); "Mobilierul Cabinetului de Medalii de la Biblioteca Națională din Paris" (CNA, 130, IV-VI, 1944, pag. 252-253); "Din vechi tratate de pictură" (CNA, 133-134, I-VI, 1945, pag. 14-15).

Autorul relatează cu lux de amănunte arestarea Mariei Golescu: în seara zilei de 26 octombrie 1949, la ora 20:00, din biroul ei din cadrul Bibliotecii Engleze care funcționa în sediul Consulatului Englez, a fost ridi-

cată de 4 indivizi care au dus-o la Jilava, unde a fost anchetată un an întreg. După eliberarea survenită în 1962, a trebuit să mai lupte trei luni pentru a i se reconstitui identitatea, întrucât nu mai avea nici un act. Cu greu a fost lăsată să locuiască în aceeași cameră cu mama sa împreună cu care la 18 septembrie 1962 sosește la Paris de unde la 28 octombrie ajunge la Londra. Sunt indicate primele două adrese din Eastbourne, Sussex, la care suntem în măsură să adăugăm o a treia, valabilă până în momentul decesului, unde a primit ultimele scrisori de la Societatea Academică Română:"4 Orcherdown / Old Orchard Rd. / Eastbourne / E.Sussex BN22-IOB / England", deși în ultima scrisoare adresată lui Constantin Sporea cu puține luni înainte de moarte, îl anunță că va trebui în curând să-și găsească o nouă locuință a cărei adresă i-o va comunica în timp util.

Un ferpar din "Times" anunță decesul Mariei Golescu și programul funeraliilor. A murit printr-un stop cardiac, în timp ce ducea o scrisoare la poștă. Presa exilului românesc o omagiază prin Emil Turdeanu (în pagina Refugiu din jurnalul parizian "Lupta") și prin Constantin Sporea (în nr. 23 din "Revista Scriitorilor Români").

În încheierea articolului său, Aurică Smaranda mulțumește lui Dimitrie Sturdza pentru cercetarea scrisorii "în care Maria Golescu face public calvarul său prin închisorile comuniste din România".

Pentru că în articolul din "Argessis" sunt pomenite două studii ale "literatei" din "Revista Scriitorilor Români", le vom prezenta în continuare pe toate patru, câte-au fost, precum și ferparul lui Sporea. Distinsa membră a familiei Golescu, în ciuda discreției și delicateții ei sufletești, întru totul asemănătoare cu însușirile sufletești ale Alexandrinei Mititelu, suportă greu femininele unor îndeletniciri care sunt exclusiv masculine doar în gramatică: femininul "vânătorului" n-are cum să fie vânătoarea, dar nici vânătorească sau vânătorică n-o putem numi, iar femininul de la "istoric", iarăși n-are cum să fie istorică, sau altceva de prin prejur. Cel mult ar merge istoriografă, care e cam pretențios, pentru destul de mulți utilizatori de cuvinte.

Mai întâi, începem cu o corectură: într-un extrem de

util "index personarum" pentru "Revista Scriitorilor Români 1-25", Ion Cicală indică patru numere în care se pot citi colaborări ale Mariei Golescu. Din păcate, în loc de nr. XXII, apare indicat nr. XII. Demarăm discutarea după efectuarea corecturii. În nr. 11 (din 1972) al revistei, de la pag. 162 la 165 este prezentat studiul "Șarpele împerucat de la Tomis", despre care, între timp, s-au mai pronunțat și alții. După o pauză de 11 ani, urmează în trei ani consecutivi, începând deci din 1985 și până în anul morții, următoarele trei articole: "Britanicii și țiganii", "Dascălul Radu Zugravu și Aethiopica lui Heliodor" și "Întâlnirea de la Ploiești din 7 iunie 1877". Redăm în continuare primele alineate din "Britanicii și țiganii", pentru a înțelege rafinamentul umorului Mariei Golescu:

" – De ce nu scrii ceva despre țigani?, m-a întrebat Ella D., fostă secretară a lui Nicolae Titulescu atunci când el era Trimisul României la Londra și pentru care ea avusese admirație și devotament, traducându-i – mai simplificat – discursurile în limba engleză și câștigând din partea marelui om de stat lauda: "Vous ne trahissez jamais ma pensée!"

Strâmtorați în chiostecile puritanismului religios, social și mai ales familial, englezii care nu-și simțeau vocația de "gentilom" par să fi privit pe "aristocrații drumului" cu adevărată invidie. Cărturari, filologi și artiști doritori de a se elibera de cătușele convenționalismului împins la extrem, le-au studiat dialectele și obiceiurile până la identificarea cu felul lor de a trăi "sănătos și tradițional", năzuind a fi primiți în caravanele și corturile lăieților, îndrăgostindu-se de femeile lor până la a le lua în căsătorie....

Nu e deci de mirare că, citind în statistici despre numărul mare de țigani în România, și făcând totodată o apropiere cu termenul Rom = om pe care și-l atribuie acest neam – provenind pare-se de la apelațiunea Romei a bizantinilor reprezentanți ai celei de a doua Roma, în ținuturile balcanice unde au apărut mai întâi atzikanii, majoritatea călătorilor să fi descris, pictat și fotografiat, în timp ce explorau Sud-Estul European, pe nomazii sau țiganii stabiliți în aceste locuri, neglijând de multe ori băștinașii."

Din descrierile pe care Maria Golescu le face

Muzeul Golești

țiganilor, în mai multe texte, rezultă că decăderea lor sub comuniști, când mulți au fost angajați torționari la închisorile politice din România postbelică, a fost îngrozitoare. Boierii, care reprezentau pentru ei, de mult ori, un fel de zeități, deveniseră atunci dușmani dezarmați și neputincioși care trebuiau uciși. Acest fapt a distrus în majoritatea țiganilor orice urmă de moralitate, ei fiind afectați de comunism încă mai rău decât românii. Autoarea n-a cunoscut această evoluție a lor, sau s-a silit să n-o înregistreze, așa cum s-a străduit să nu ia poziție față de majoritatea ticăloșiilor criminale pe care le-a suportat în cei peste 12 ani de detenție. N-a publicat și n-a dactilografiat nimic despre torturarea ei în temniță. Ne-a rămas numai un foarte scurt manuscris de 6 pagini intitulat "Din trei una", pe care-l vom tipări la momentul potrivit. Și-ar mai fi o poezie scrisă direct în limba franceză "Les Marroniers de Mislea 1956". Și, desigur, competente comentarii despre libertate și sclavie, pe care nu le-ar fi putut creiona atât de bine în absența unei proprii experiențe carcerale.

În nr. 23 din "Revista Scriitorilor Români", deci în 1986, publică studiul "Dascălul Radu Zugravu și Aethiopica lui Heliodor", în care bogăția informației și degajarea cu care sunt înșirate o mulțime de surse bibliografice ni-l amintesc, ca stil de savant, pe Dimitrie Găzdaru. În 1987, anul morții sale, în care apare și ferparul lui Sporea, Maria Golescu publică în nr. 24 al

"Revistei Scriitorilor Români" articolul "Întâlnirea de la Ploiești din 7 iunie 1877" în care, plecând de la o serie de gravuri în legătură cu războiul de independență apărute în "Le Monde Illustré" cu mai bine de o sută de ani în urmă, face competente și amănunțite comentarii despre artiștii gravori respectivi, precum și despre comandanții armatelor rusești și aspecte de asistență medicală a răniților și prizonierilor, mai ales prin diferite organizații naționale de Crucea Roșie, care veniseră să acționeze pe cele două maluri ale Dunării.

Reproducem integral ferparul conceput de Constantin Sporea: "La 7 noiembrie 1987, în vârstă de aproape 91 de ani a încetat din viață Maria Golescu, valoroasă colaboratoare a revistei noastre. Posedând cunoștințe vaste și experiență bogată – strânsă în timpuri bune sau vitrege – în scrisul ei, Maria Golescu ne înfățișează cu talent ales, viața de demult, din fosta patrie, când în țară exista încă libertate. În însemnările Mariei Golescu se disting multiple aspecte, îmbinate în mod armonios: imagini scumpe ale vieții de altă dată, expresii de cald patriotism, exemple ale omeniei proverbiale românești. Este regretabil că modestia și accentuatul spirit autocritic au împiedicat-o pe Maria Golescu să publice mai mult; ne bucurăm totuși că în patru numere ale Revistei Scriitorilor Români (11, 22, 23, 24) au apărut contribuții din creația ei. Paginile scrise de Maria Golescu constituiesc un material prețios de literatură memorialistică și de documentare asupra poporului român".

Și acum, câteva fragmente din mai amplul ferpar apărut în "Lupta" din 7 decembrie 1987, pag. 7, la cronica Refugiului, sub semnătura lui Emil Turdeanu: "...Cu dânsa dispare o distinsă figură a culturii românești, care a străbătut veacul nostru cu o mare modestie, lăsând totuși în urmă o frumoasă activitate științifică. Descendentă din cunoscuta familie a boierilor Golești care, împreună cu Eliade Rădulescu, cu Nicolae Bălcescu, cu Ion C. Brătianu au luptat pentru emanciparea Munteniei de sub controlul rusesc... Maria Golescu a întruchipat la rândul ei marile virtuți ale înaintașilor săi. Și-a iubit țara în tot trecutul său zbuciumat, a iubit poporul român în cele mai frumoase manifestări ale lui... De la începutul cercetărilor sale, Maria Golescu și-a îndreptat atenția spre interferența

Expoziția de Istorie a Familiei Golescu (Muzeul Golești)

dintre cultura populară și arta religioasă. A publicat în Buletinul Comisiunii monumentelor istorice câteva contribuții, mărunte dar sclipitoare, despre unele teme iconografice împrumutate de zugravii bisericilor de sat, din literatura populară. Așa este, de pildă, cunoscuta fabulă a lui Esop, despre moșneagul care își cheamă moartea, dar când Moartea vine și-l întreabă ce dorește, el îi răspunde înfricoșat că vrea doar să o roage să-l ajute să ridice pe umeri o sarcină de lemne. O altă temă populară descoperită de Maria Golescu în pictura de sub streașina unor biserici de sat din Muntenia este aceea zisă a inorogului, adică a omului care, amenințat din toate părțile de un inorog (animal mitic cu corn în frunte), de o aspidă, de doi șoareci, care rod la rădăcina copacului în care caută scăpare, când găsește pe o ramură a copacului puțină miere, uită de toate și se bucură de ultimul strop de dulceață care-i mai rămâne de gustat din bucuriile vieții. Pentru numele mare pe care l-a onorat cu o desăvârșită demnitate, pentru activitatea sa distinsă în serviciul culturii românești, Maria Golescu a fost răsplătită de autoritățile Republicii Populare Române cu doisprezece ani de închisoare... Ne-a părăsit la 91 de ani, subit, de parcă destinul a vrut să-i cruțe și alte suferințe după chinurile pe care un regim agramat, distrugător de oameni și de biserici, i le-a impus timp de doisprezece ani. Fie-i țărâna ușoară!"

Ferparele din presa exilului ("Revista Scriitorilor Români" și "Lupta") dau ca dată a decesului, de fapt, 7 noiembrie. Suntem tentați să acordăm mai mult credit Cristinei Bogdan și Silviei Marin-Barutcieff, care indică data de 6 noiembrie după următoarele surse: ferparul din ziarul local "Eastbourne Harrold", din 13 noiembrie, în care se indică și locul, ziua și ora înmormântării; certificatul de deces original eliberat de primăria orașului Eastbourne, care fixează în orice caz data oficială a morții Mariei Golescu.

Preluând pentru Biblioteca Română din Freiburg mai mulți saci cu cărți și manuscrise ale Mariei Golescu, dintr-un volum format A4 de 642 de pagini intitulat "The Oxford Companion to Gardens", apărut la Oxford University Press, în 1986, au căzut mai multe pagini dactilografiate și altele scrise de mână. Este vorba, în primul rând, despre ciorna unei scrisori din 4 februarie 1982, adresată lui Patrick Goode, unul din cei patru editori ai respectivei enciclopedii a grădinilor, pentru care Maria Golescu a conceput următoarele aricole, dactilografiate lângă scrisoare: "Gardens in Romania", "Maia. District of Ilfov", "Summer gardens". După inițialele ei, la "Romania", mai este menționat "Sculpture garden", text de dimensiuni mai întinse la care probabil că a colaborat, între alții, de asemenea. Cam în aceeași perioadă, D. C. Amzăr concepea în Germania o serie de articole, pentru o ediție din Brockhaus. Acest lucru ilustrează prețuirea de care se bucură românii în Europa, pentru valoarea lor ca intelectuali de prestigiu, solicitați la elaborarea unor enciclopedii de referință pentru orice cărturar occidental.

Nicolae Petra, exilat român într-o vreme în Mexic și cunoscut numismat român, îi trimite multiplei colege Mariei Golescu pentru Crăciunul 1980 o felicitare însoțind o "Cărticică de Rugăciuni" compusă de el în versuri. În calitate de coredactor (împreună cu Virgil Ierunca) al revistei pariziene "Limite", îi va solicita colaborări, iar Maria Golescu va publica astfel, în nr. 12 din iulie 1973, capitolul "Trei meseriași", din "Repertor", în nr. 23 din martie 1977 medalionul "Oameni de bine", mai ales despre Gib Mihăescu, iar în nr. 44-45 din ianuarie 1985, evocarea "Chipuri mâhnite" subintitulat "Mozaic mnemonic". Tot din "Repertor" a mai publicat

în revista "Ființa românească" nr. 7 din anul 1968, editată tot la Paris de Fundația Regală Universitară Carol I, trei portrete: "Vasile Robul", "Părintele Bobulescu" și "Nicolae Iorga".

Și totuși această Maria Golescu, din creația căreia vom publica în mai multe numere din "Buletinul Bibliotecii Române din Freiburg" sute de pagini inedite, a fost de o modestie ieșită din comun, nu s-a grăbit niciodată să se afirme, să iasă în față, deși era de o erudiție, o inteligență, o sensibilitate și un umor pe care nu le-am găsit la mai mult de zece exilați români, inclusiv Eliade, Cioran, Eugen Ionescu, Găzdaru, Vintilă Horia, Basil Munteanu, Cotruș, Stamatu, adunate împreună la un asemenea înalt nivel.

Se pare că același Eric Tappe, colaborator aproape permanent la "Revue des études roumaines", îi facilitează intrarea la acest periodic prestigios al Fundației Regale Universitare Carol I și al Institutului Universitar Carol I, înființate de Regele Mihai la Paris. Maria Golescu publică aici, în limba engleză, următoarele contribuții: "From corn-dollies to Hadrian's wall" și "Hippocrates among philosophers and Sibyls in the painting of Romanian churches of the early XIXth century", în nr. XIII-XIV din 1974, și "Colophon of Voivode Alexander II of Wallachia on a Byzantine miniatured manuscript at the Library of Chicago University", în nr. XV din 1975.

Salonul de Oaspeți (secolul al XIX-lea) Muzeul Golești

Bal popular în Caruarú, 66x48, J. Borges 90

MARIA GOLESCU

Din Repertor

Maria Golescu

HYDE GARDENS 1980

4.20 a.m. – orar de vară – mierloii au și început să fluiere, pescărușii să țipe. Crap perdelele. În orașul de pe Canalul Mânecii luminile sunt încă aprinse. Parcul de automobile cuprins în careul de imobile care se numește "grădină" – fostă cândva – e pustiu. Câțiva copaci și-au păstrat frunzișul peste iarnă, ceilalți își dublează încă filigrama crengilor, proiectându-și umbra pe fațadele proaspăt zugrăvite din ordinul asociației hotelierilor, de acord cu administrația urbană.

Privind la lumina lămpii de pe mescioara de noapte în jurul camerei, mă apuc – nu de prima dată – să plănuesc descotorosirea de obiecte și cărți – mai cu seama cărți – care-mi transformă, împreună cu teancuri de hârțoage acumulat, odaia de hotel-pensiune în ceva mai mult decât culcuș, într-o ambianță unde mă simt la mine, nu definitiv, ci până-n clipa nu prea îndepărtată când – părăsită de putere fizică și mintală,– binevoitorii mă vor relega într-o "casă de odihnă", premergătoare celei de veci.

Un sentiment inexplicabil de vinovăție față de îmbâcseala de pe rafturi, din dulap, din valizele la vedere sau ascunse sub vastul pat de mahon a cărui tăblie mai naltă maschează lavoarul. Dar cu ce să încep? De unde s-o iau? Poate cu distrugerea celor 16 volumașe de însemnări zilnice în care n-am avut disciplina să notez mai nimic personal. Voi încerca totuși să le condensez, pentru a nu pierde cu totul semințele seci ale feliei de viață din sfera existenței mele care prezintă prea puțini martori. Mă-ntreb și eu uneori cum s-a făcut de-am devenit englezoaică – când încerc să stărui asupra acestui proces, intervine o densă pătură

prin care obosesc și mă plictisesc dibuind după amintiri cronologic încurcate, înciudată când nu le prind decât pe cele neroade, fără rost, ca un joc absurd de-a scurt-circuitul nervilor prin creier!

După cei 13 ani petrecuți în închisoare: Interne, Jilava, Mislea, Miercurea Ciucului, 3 luni de București cu emoția regăsirii unei mame de nouăzecișidoi de ani cu mintea lucidă și judecata dreaptă, fără reproșuri, și debordantă de afecțiune – deși fugind de chinul unei empatii recapitulative care poate m-ar fi ușurat pe mine. Ca să-mi reconstitui o identitate fără a poseda nici un act de bază – toate hârtiile fuseseră confiscate ca și garderoba și alte mărunțișuri – am mers de la Ana la Caiafa, demersuri pe la instituții polițienești și de încvartiruire, ca să pot locui legal în camera mamei, în casa fostă a surorii ei vitrege, acum aparținând statului comunist. Apoi, pe la barieră, la talcioc, – ca-n Rusia cunoscută în timpul serviciului de Cruce Roșie în Zona de Operațiuni, pentru vânzări clandestine de lucruri salvate de buni prieteni în noaptea când patru eleganți huligani m-au ridicat pe sus și m-au zvârlit într-o mașină în chip de arestare, la ieșirea de la biroul unde lucram, ca bibliotecară șefă la English Library a Legației Marii Britanii.

Apoi, brusc, convocare la Poliția Capitalei, fost Cercul Militar, fost Hauptwache german în timpul primului război mondial. Crezând că voi fi trimisă din nou la temniță – condamnarea îmi fusese de Ceristă-C.R. însemna Contra-Revolutionară, și tema procesului după declarația procurorului fiind "lupta de clasă", deși în plină lună iulie, am dublat rufăria sub rochie, și am fost surprinsă de propunerea unui pașaport cu toate renunțările simbolice și cheltuelile inerente. Acceptarea fără șovăire a maică-mii, care nu mai putea concepe eventualitatea unei noi despărțiri în caz de refuz – ne fuseseră citate exemple – a fost determinantă.

Plecare încotro? La Paris, o primă etapă în Occident hotărâtă de oferta printr-o aluzie către vara mea Nini de către Nicky Chrissoveloni într-o scrisoare. La cererea de viză, consulul ambasadei franceze exclamă: "Je vous attends depuis un an – vous m'êtes chaudement recommandée par l'Ambassade d'Angleterre" – cu un deget la buze și o privire în jur oprindu-se asupra tele-

fonului – "Partez vite, je m'occuperai de vous!" Chiar în seara aceea un curier special ne aducea vizele de intrare în Franța

Golitul camerei, vopsitul pereților băii, bucătăriei, coridorului, intrării – deși eram 6 familii în casa mătușii mele. Dus la Craiova pentru actul de naștere al mamei, procurarea actului de deces al tatălui meu, recuperarea monezilor de colecție îngropate spre salvare de un prieten și schimbul lor la negru pentru plata lucrărilor de predare a domiciliului în bună regulă – amânare de 8 zile a plecării din ordin secret, renunțarea la cetățenie cu lacrimile funcționarilor foști Ștorobăneni, și în sfârșit problematica adunare la aeroport fără încredere în detașarea definitivă de țară, de prieteni și de amenințări. După perchiziția corporală, iată-ne în avion – și numai la Viena, când Costin Nenițescu mi-a pus în poală un teanc de ziare, revelația că nu se pregătea nici o capcană pentru a zădărănici zborul spre... necunoscut!

Le Bourget – primire de către Marie Brăescu, Robert și Elena Fournaraki, familia Samuelli, Eric Tappe, Alex Romanescu - îmbrățișari lăcrimânde, nici o formalitate deoarece eram oficial anunțate, și instalare, conduse de Marie, în 4, Avenue de Lamballe în luxosul apartament peste drum de Turnul Eiffel și de un garaj Peugeot, unde ne aștepta cu dejunul menajera Leona Varlange, căreia îi era lehamite de refugiații care se tot perindaseră, bucurându-se de ospitalitatea Chrissovelonilor. Cunoscuți – și necunoscuți – ocupau neîncetat ascensorul ca să ne ureze, zi de zi, bun venit. E. T. mi-a transmis sfatul de a mă prezenta la consulatul britanic. Ajunsă acolo, în sala de așteptare, am fost anunțată cu degetul, în tăcere, că-mi venise rândul să fiu primită, apoi condusă de un funcționar care mă preceda mergând deandaratelea și semnalând de astădată cu amândouă arătătoarele încovoiate ca să-l urmez astfel până la ușa sanctuarului primului consul.

Îndemnată de acesta foarte amabil să merg la Londra cât de curând ca să aflu la Foreign Office ce posibilități de trai aș fi putut întâmpina, ce se pregătise de E. T. în concertare cu vărul Sandu din Mexic și cu O. G. Lecca și prietenii săi. În Londra, am petrecut în totul

24 de ore, odihnă la hotel și masa, cu Annie Samuelli, o cafea la Eric cu Doreen Berry, care atunci era șefa echipei române la B.B.C., și dimineața la Foreign Office unde interlocutorul, după o scurtă convorbire de constatare că vorbeam limba, că eram compos mentis, un interes discret fața de cum suportasem detenția, și trecerea în grija casierului. Am fost înștiințată că mi se acordase ex gratia, a lump sum, echivalentul pe un an al salariului pe care-l avusesem la București înainte de arestare, din care cheltuisem jumătate la Paris, avansul primit la consulat. Cele 24 ore împlinite, E. T. – care ne-a plătit hotelul – ne-a urcat în mașina lui ca să descălecăm la Kashtan, private Hotel, 28 Upperton Road, Eastbourne, care mi-a fost locuința timp de 16 ani! Drumul prin Surrey ni s-a părut încântător, verdele proaspăt atins cu toate nuanțele paletei tomnatice.

O foaie volantă cu scrisul citeț, fin și aplecat al mamii deschide primul Diary,1963:

Paris: Flori, Alex; pesmeți, flori, Bobsie: 100frs. Valérie: 100 frs. Marie și Radu Brăescu; 200 frs. Robert; flori Sybille (din Canada); flori, Mitzi Berindei; Flori, Nelly Perraudin; flori, Mariette Culoglu: jachetă, Mitzi; ciocolată, Bobsie; Fichu, Drina; marmeladă, Annie Caranfil; pastile ciocolată, Sandu Ghika; liseuză, Sybille (prin Ambasada Canadiană); perne electrice idem; curmale, smochine, Bobsie; bomboane, Denise Binescu; diferite alimente, Bobsie... Anglia: Annie Samuelli bomboane la Londra, ciorapi; Miss Davies-Gilbert și Mrs. Harding la Eastbourne, pelerină lungă de lutru, capoate, șal alb, flori, Brand's essence of chicken, brandy; iarăși Davies-Gilb. flori de 3 ori; bani pentru electricitate (contor); Mrs Rigden ceasornic împrumut; șervețel brodat de Vera de la Georges și ciocolată; de la Eric 30 lire, vin, prăjituri; de la Sybille 30 lire; Mabel Nandris pulover, șal, 2 basmale, fructe; de la Birling flori; termometru Georges; violete Mrs Napier; șal negru de lână de la Valérie; cutie pesmeți "gigant" de la Annie Samuelli; etolă de lână și tea cosy în broderie românească de la Sybille; mâneci de tricou rose Eric; 5 lire Miss Austen Leigh; 8 lire Lynette Denny.

Numele de pe foiță cer câte o figură în dreptul lor, și iată intenția primă de condensare zădărnicită, căci

evantaiul se deschide și apar una câte una ființele care vor lua locul grupului de prieteni care ne însoțise la aeroportul Băneasa. Bobsie și Annie bune camarade de închisoare și mama lor Valérie care în absența noastră se apropiase de mama mea; Marie și Radu Brăescu veri de-al doilea, cu sentimente fraterne; Sybille, căreia îi urmasem la biblioteca Legației Britanice, cunoscută de întotdeauna dar legând strâns prietenie pe front, din clipa când ne-am întâlnit singure femei printre militari la popasul autobuzelor care se încrucișau între Odesa și Nicolaev, dânsa venind să-și ia ambulanța în primire; eu, delegata Comitetului Central al Crucii Roșii în acea zonă de Operațiuni chemată să dau seamă la Odesa reprezentanților Crucii Roșii Internationale, Chapuizat și De Traz, veniți de la Geneva, despre activitatea mea dincolo de Bug. Caranfilii regăsiți la Paris după sporadice întâlniri la București, când schimbau postul diplomatic; Sandu Ghika ocupându-se acum de refugiați în capitala Franței, care, student fiind, venea la noi să stăm de vorbă în str. General Manu (pe o parte din terenul ocupat de o Academie de muzică astăzi; era casa în care m-am născut, bombardată de americani în 1944) despre subiecte istorice sau literare; Denise Bănescu mi-a ieșit înainte la Jilava, înfășurată într-un petec de pătură, oferindu-mi un alt petec ca să nu mă-ntind pe scândura goală, când altă deținută își adunase sub dânsa trei pături întregi; cu soțul ei, Dinu Bănescu, am împărțit la "luarea de termen" în Tribunalul din București cartofi și morcovi pescuiți în ajun din ciorbă și felii de pâine pastrată în vederea intâlnirii "cu bărbații".

Dar marea surpriză a fost de-a recunoaște la Le Bourget pe Eric Tappe, căpitanul care făcuse parte din misiunea militară britanică, pe care Sybille mi-l prezentase la București, care venise la Budești și Storobăneasa, mirare cu atât mai mare cu cât habar n-aveam de partea activă luată la pregătirea venirii noastre în Anglia, cu demersuri între vărul meu Racottă, Jakober, Foreign Office, Sybille, Lecca și prietenii lor, neprețuit prieten de atunci și până azi.

Din lecturi și auzite știam că are mare importanță faptul de a fi introduced, prezentat, în Marea Britanie – ce izolat de viața socială engleză puteai rămâne oricare

ți-ar fi fost meritul – dacă sosirea în oricare mediu nu era sprijinită de vreo notabilitate locală. Ciudată prezentare, în care numele abia se pronunțau, reținându-se în cele mai multe cazuri – dacă se reținеau – stâlcit. Această introducere s-a făcut pentru noi la Eastbourne datorită lui George Lecca, "Baronul" a cărui soție engleză fusese prietenă cu stăpânii manoarului de la Birling, care ne-au vizitat la sosirea în hotel unde locuia dânsul luând mesele cu noi. Pentru că situația noastră de străine care trecusem prin clipe, ce zic, ani mulți de restriște, mai de curiozitate, mai din generozitate firească, ne-am găsit adoptate.

Dorothy Austen Leigh, strănepoata de frate a vestitei scriitoare Jane Austen, înaltă, stângace, slabă și cu extremități enorme, veșnic nepieptănată sub pălării nepotrivite, instabile deși împunse cu ace ca sulițele din cauza vântului neastâmpărat de pe coastă, s-a grăbit să vină să facem cunoștință aflând prin cunoscuți de sosirea noastră în Eastbourne. Botanistă și bună desenatoare, ilustrase și colorase manuale pe vremea când nu se fotografiau sau nu se colorau tehnic plantele și ciupercile. Închipuindu-și că nu puteam să cunoaștem prea bine limba engleză și pentru că găzduise un comando francez în timpul războiului, din bunătate de suflet intenționase să ne vină în ajutor cu franceza tipică a britanicilor, încurcând genurile și accentuând prima silabă. Subjugată necondiționat de personalitatea maică-mii, ni s-a dat fără rezervă, inițiindu-se între noi o prea frumoasă prietenie. Îi păstrez o duioasă amintire, căci a durat între nonagenara și mine până-n preziua stingerii ei. Multe ființe de elită au găsit lângă noi ceea ce nu întâlniseră pe lângă nimeni în societatea în care se-nvârteau: înțelegerea discretă, simpatia exteriorizată care le inspira o încredere mult râvnită. Și mie, de-a lungul unei vieți lungi mi s-au destăinuit bărbați și femei în timpul unei plimbări, în tren, pe o bancă, atunci când se presupunea că priveam televizorul, lăsând să se răcească ceaiul sau cafeaua.

În preajma Crăciunului vizitele, darurile, invitațiile se întețesc și, de prin ianuarie, mama începe să-i adune în camera noastră pe colocatari la ceai sau cafea; citesc numele musafirilor: Mrs. Rigden – cea cu ceasul; Mr. Davidson cu sora lui venit de la Londra: Mrs. Napier, G.

Lecca. Doamnele de la Birling - cu care ne întâlnim săptămânal – ne recomandă un medic, "are manierele doctorului de casă și tratamentele moderne îi sunt bine cunoscute".

Drul Barkworth ne înscrie printre pacienții săi în cadrul securității sociale, și se va bucura de nemărginita noastră gratitudine cu începere din ianuarie 3, 1963.

Bridget Gurney, fostă medic consultant, acuma paralizată, care circulă neobosită și în mare viteză cu scaunul cu roți electric în care o așază grădinarul dis de dimineață, mă invită la "elevenses", cafeaua care întrerupe pe la 11 a. m. toate activitățile, un echivalent a ce se chema pe vremuri "le dix heures de Madame" și de care nu se lipsește nici un lucrător. Din partea ei ne vin de asemenea zilnic flori, fructe și tot felul de atenții: lupă pentru mama, vase pentru flori, tacâmuri pentru instalarea noastră redusă, sustrase din duzina premiilor primite de dânsa cu diferite ocazii. Timp de vreo opt ani voi încerca să-i mulțumesc făcându-i comisioane, plătindu-i impozitele și schimbând cărțile la bibliotecă, dar mai ales socotită fiind ca cea mai apropiată prietenă, apreciată pentru schimbul de vederi asupra tuturor manifestațiilor omenești care o făceau să uite gravele handicapuri fizice cu care trăia.

Din primele zile, trecând prin fața bisericii Our Lady of Ransome – (Doamna răscumpărărilor) deși văd că este catolică, intru amintindu-mi că ostatecii luați de pirații Mediteranei pe care-i combăteau cavalerii maltezi – ieșirile în căutarea confruntării erau numite "caravane" – se răscumpărau din sclavie prin daruri pioase, și-și arătau recunoștința ridicând Madonei lăcașuri de rugăciune. Am intrat să-mi dau obolul, fusesem doar răscumpărată de Sandu cu bani și de Guvernul englez care nu semnase contractul de cumpărare de cereale, înainte de a obține eliberarea celor 10 funcționari necolaboraționiști. Jakober negociase pe lângă români libertatea mea. Impuls atavic de credință, de erudiție latentă? Oricum, cuvintele îngânate în biserică erau sincere.

Pescărușii înfometați țipând ascuțit se rotesc deasupra orașului și se lasă ca plumbul drept pe tinichelele de gunoaie prea pline pentru a-și păstra capacul. Tănăsică State, care locuia în dosul băcăniei Râșnoveanu și Babeș, cititor în cafea colaborând cu

doctorul Marinescu la Institutul de Boli Nervoase, și la care mersesem cu mama la insistențele lui "doctorică", medicul de casă devenit spiritist îmi citise în drojdia rămasă pe ceașca servită că-mi voi petrece bătrânețea lângă o apă mare, foarte mare, la al 2-lea etaj, cu mașină la scară – nu o mașină, ci un întreg parc ticsit de automobile sub fereastra mea!

DIN TREI UNA

– Unde-i șefa? Găsește-le paturi!

Cele trei deținute împinse în cameră una câte una, târând bocceaua cu puținele efecte personale rămase după percheziția preliminară și pătura alocată, rămaseră uluite după ce gardianul trântise ușa trăgând zăvorul în zăngănit de chei și întorcându-le spatele spre alte răspunderi.

Surâzând liniștitor ca de obicei, mărunțica șefă de cameră înaintă spre grup, destoinică și gata să netezească fără stângăcie, chiar și c-o glumă, cam orice situație. Cele trei, încă ostile față de împrejurările brutale neprevăzute, priveau nedumerite mizerabila instalație a paturilor de fier pe mai multe etaje, în timp ce treizeci de perechi de ochi le cercetau curioase.

Și târguirea se porni: Cine urma să cedeze patul cui? Buna cuviință cerea ca acelea mai rezistente, care ocupau patul de jos, să-l cedeze oricărei femei betege sau mai în vârstă, și să se cațere spre al patrulea pat, sub tavan, drept în fața vizetei, din punct de vedere strategic – cel mai hulit, deci rămas liber, când înghesuiala nu era din cele mai strașnice. Păreau să fie uitate animozitățile latente, gata însă să renască la cea mai mică ocazie, ca să se formeze frontul împotriva noilor venite, căci examenul explorator conchisese că erau vârstnice, incapabile să întărească echipa acelora care se însărcinaseră cu igiena camerei, de-acuma extenuate și ele, împuținate și suferinde. Apoi, nici din punct de vedere social nu păreau să ofere vreun profit.

Una, mică de statură, un adevărat popic de femeie, cu rare șuvițe de păr cărunt pe țeasta rotundă, ai cărui ochi abia se ghiceau de după sticlele groase ale ochelarilor, cu bărbia țepoasă cam în retragere, arăta a fi cea mai îndrăzneață, dar și cea mai bătrână. A doua,

cu pielea brună, părând chiar mai brună sub pletele albe, cu nasul isteț deasupra nărilor destinse, avea o expresie profund melancolică, întărită de sprâncenele stufoase și negre. A treia izbutise să transforme ochelarii de soare într-un paravan care s-o despartă de lumea înconjurătoare. Puțină vreme a trecut până să se dovedească cât de greșită fusese aprecierea.

Numărul Unu, cu mintea ei ageră, ne-a adus un raport bine informat, despre situația politică și tot ceea ce se întâmplase "în lumea din afară" în timpul decadei unei izolări totale în dosul zonei de mutism interpusă între noi și ceea ce se chema viață.

Numărul Trei, plăcută la chip, era gata în orice clipă să pună mâna, când erau de ridicat greutăți, îndeplinind mai mult decât sarcina care se cădea fiecăreia din noi.

Cât despre numărul Doi, pe lângă faptul că era neobosită povestitoare – însușire mult apreciată – și vrednică printre cele care ne oferisem să lucrăm la spălătorie, ea poseda în toată firea ei feminitatea și competența unei infirmiere profesioniste, când mergea de la un pat la altul, să mângâie pe cine suferea mai acut. În plus, adusese în conversația șoptită subiecte care ar fi constituit material, coloane peste coloane, pentru o presă nesătulă de senzațional. Era, pentru unele din noi, prima ocazie de a observa nemijlocit o ființă care fusese amestecată în circumstanțe macabre. Ușurința cu care ascultătoarele treceau de la o poziție dezaprobatoare la admiterea inevitabilului și recunoașterea sacrificiului făcut pentru ocrotirea altora era uimitoare.

Soțul Tincăi, temându-se de arestare și proces, pentru că fusese contabilul unei societăți străine și împărtășea crezul politic al șefului său, dispăruse din circulație, convins că o destindere nu putea întârzia prea mult. Scăpase astfel de pușcărie – soarta colegilor săi – pierzând mai curând astfel casă și masă, abandonându-și soția care urma să se zbată cu toate greutățile, trăind de-acum viața unui om urmărit. Dânsa, după nesfârșitele interogatorii, lipsită de mijloace, găsise, după multă alergătură pe la oficiile de plasare, slujbă într-o mică fabrică de mezeluri, unde câștiga puțin, suferind zilnic batjocura patronului și a celorlalți salariați care o porecleseră "cucoana". Tinca

își adusese acolo mașina de cusut și cosea sute de metri de mațe uscate, pentru a fi umplute. Răbdând timp de doi ani insulte, putoarea și drumuri lungi, Tinca a scăpat de activitatea nepotrivită, grație calificării ca infirmieră la Crucea Roșie în timpul războiului, găsind de lucru la unul din spitalele de frunte.

Dăduse între timp de bărbatul ei, îl văzuse pe apucate la rudele lui îndepărtate care avuseseră curajul și omenia să-l adăpostească și să-mpartă cu dânsul leafa lor mizeră. Cercetările încetaseră, Siguranța se convinsese că el reușise să treacă peste graniță, așa că viața ajunsese să se scurgă oarecum în liniște.

Boala însă nu iartă: o tuse persistentă a fost diagnosticată drept cancer bronșic de către specialistul prieten. Suferinței crescânde i se adăuga acum chinul grijei ca moartea așteptată să nu pericliteze situația celor care-și puseseră libertatea în cumpănă. Să se predea? Să facă față temniței în acel scurt răgaz rămas vieții? Prietenii îl sfătuiră împotriva acestei opțiuni: toți locuitorii casei, inclusiv cei care-l ajutaseră de la început, ar fi fost târâți la tribunal, se știa prea bine cum se desfășurau lucrurile.

Hotărârea el o luase de-acum: când răul și-ar fi dat semnalul, el s-ar fi transportat într-unul din parcurile capitalei și acolo, pe o bancă, își va aștepta sfârșitul. Cadavru fără identitate, toate precauțiile fiind luate. Însă, iată, că l-a ajuns criza terminală pe neașteptate, soția fiind de față.

– Îl îngropăm în garaj, n-avem de ales, decise bătrâna pe care urma s-o cunoaștem drept numărul Unu mai târziu. Ea reuși să-i țină de vorbă în grădinița din față pe puținii locatari rămași în imobil fără lucru, alarmată când cățelușul trăgea lătrând spre garajul din fund, unde doctorul se căznea să sape cu o cazma știrbă în terenul pietros care aștepta cimentul în baraca renovată.

Văduva – scurta agonie a bărbatului îi schimbase statutul Tincăi dintr-odată – se ostenise cu toaleta decedatului, când doctorul intră în cameră ca beat de spaimă, extenuat de efortul neobișnuit. De unde targă? Au ridicat mortul, greu chiar și după dieta prelungită datorită înălțimii lui, și-l așezară pe un scaun legându-l bine cu frânghia de rufe. Culcând scaunul, cioclii

improvizați, înspăimântați, însumară putere destulă în teroarea lor, ca să-l ducă până la locul de odihnă impus de circumstanțe. Femeia acoperise trupul cu cearșaful scos la întâmplare din dulap, pe care-l întinse acum pe fundul gropii. Lăsară încet scaunul, cu corpul îndoit așa cum era, în groapă, acoperindu-l cu colțurile cearșafului care se nimerise a fi roz, bodogăniră o rugăciune și începură a răsturna pământul săpat peste el. Dar terenul nu izbuteau să-l niveleze: genunchii sub pânza roz străbăteau deasupra, descoperiți ca dinadins.

Și-au luat-o da capo: sapă, ridică, sapă iar, mai adânc, vâră înăuntru, acoperă iar cu pământul scos, nivelează. Alb ca varul, bărbatul istovit lunecă și căzu în nesimțire. Infirmiera îl pălmui strașnic, ca să-și revie, înnebunită de timpul pierdut.

Așa cum se întărise cimentul în garaj, tot astfel coborâse uitarea asupra episodicei înmormântări atât de puțin ortodoxe, îngăduind Tincăi să-și memoreze răscrucile din parcursul vieții. Ziua în care directoarea pensionului pusese în scenă *Avarul* lui Molière, omagiu Comediei Franceze tocmai atunci în turneu prin orașul provincial. Fusese eleva felicitată și sărutată de cel mai faimos actor din trupa Comediei Franceze, care a sfătuit-o să se devoteze teatrului... Primele aplauze când interpretase pe *Nora* în piesa lui Ibsen, în orașul din nordul țării unde îl întâlnise pe Alex. Căsătoria lor și străduința lui să "ajungă". Premii și călătorii în străinătate, succese luminându-le calea: în profesie, pe scenă, în căsătorie.

– Haide, puicuță! Cum o împingea Alex la giuvaergiu, ca să-i cumpere câte o bijuterie. Doisprezece ani de muncă grea, dar de veselă căsnicie, reușind să-și alcătuiască trupa lor cu care colindau în turneu orașele principale din țară.

Și dintr-odată – ruptura. Bruscă și totală. Camioane încărcate cu mobilă familiară dinaintea imobilului. O siluetă profilată după perdeaua străvezie a ușei apartamentului. El, pândind, ca să-i vadă reacția. Pregătirea profesională venind în ajutorul mândriei pentru rolul demn care se cerea să fie jucat în apartamentul golit. Singura cameră păstrându-și aspectul familiar, cea a mamei dânsei. Tulburarea internă provocând un soi de greață fizică... El nu putea da nici un motiv altul decât

lehamitea, repetând avocatului însărcinat cu divorțul: "Doisprezece ani de viață exemplară, doisprezece ani, îți închipui, nu crezi că sunt de ajuns oricărui dobitoc de soț?..."

În definitiv, lovitura simțită foarte adânc un timp nu pare să-i fi dăunat carierei de actriță. Dimpotrivă, aplauzele se întețiseră, criticile erau favorabile, cadourile erau surprinzătoare.

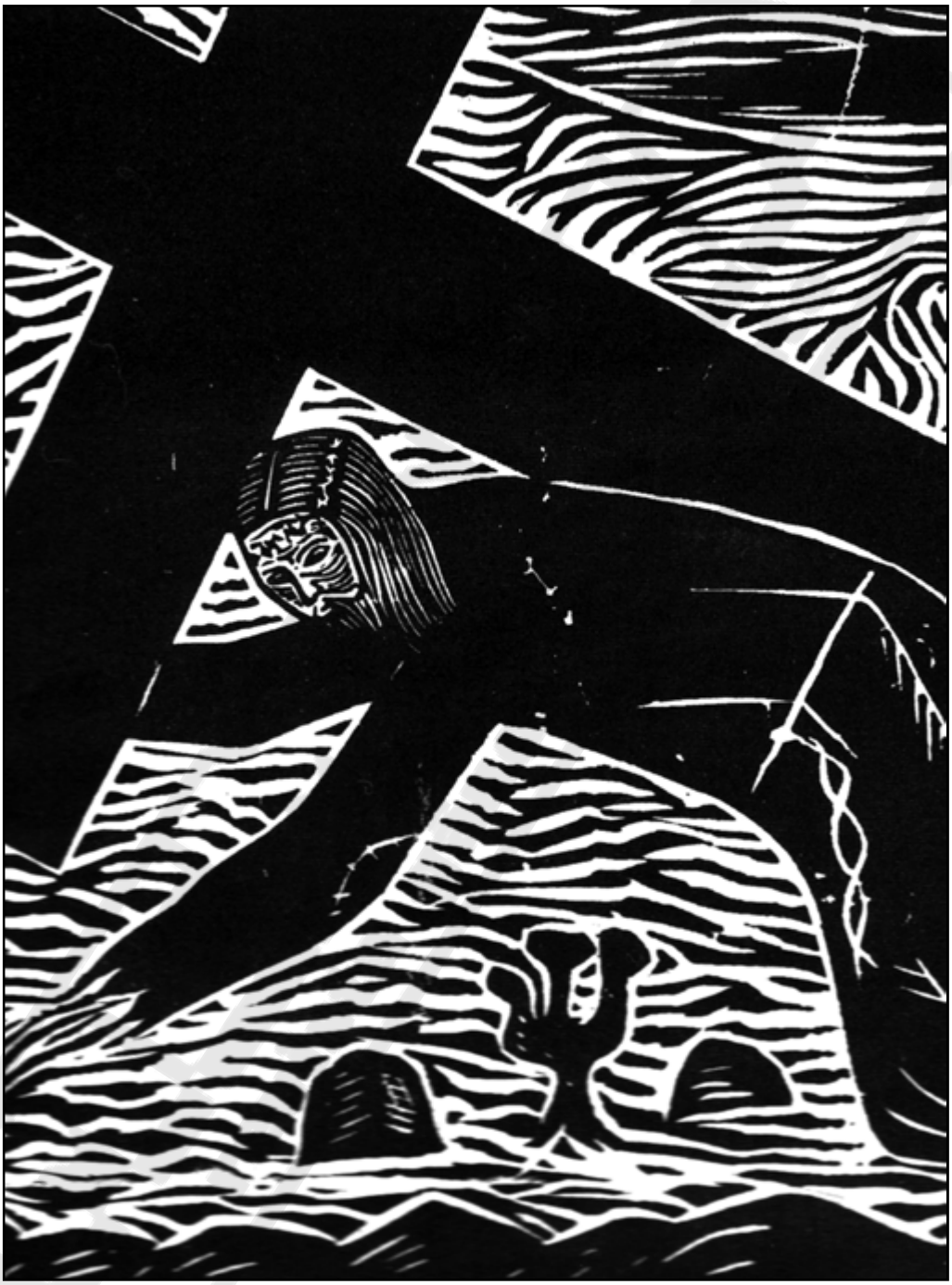
Apoi, iată-l pe Ion, intrând în viața ei, așa cum intrase în dimineața aceea în apartamentul ei, în haine de lucru, cu lădița de scule ca să-i repare instalația electrică care nu funcționase în ajun, când o adusese acasă la București în mașina lui luxoasă, după petrecerea organizată la țară de verișoara ei.

Ce frumușică și tânără arătase și se simțise în rochia de tulle roz pe care o purtase în ziua căsătoriei!... O capodoperă a lui "Giselle". Ion nu-i ceruse să renunțe la teatru, dar când și-a dat seama cât de bine își găsise rostul în ferma pe care el o conducea cu atâta competență, fără a-și neglija zilele de birou la societatea petrolieră, renunțarea venise de la sine.

Alex, împins de unul din impulsurile lui imprevizibile și iraționale, sosise într-o zi la fermă neanunțat, ca să prezinte proprietarilor pe noua lui soție. Nu-i găsise acasă, dar musafirii erau bine primiți de personalul stilat, așa că acceptaseră să se odihnească, înainte de a porni mai departe. Când la întoarcere, Tinca găsise sub pernă un buchețel de micșunele sălbatice, culese probabil de pe taluzul unde creșteau în voie, se simți măgulită, fără alt semn de tulburare...

Aceasta fusese transa de viață liniștită, dar activă, pe care evenimentele survenite o nimiciseră fără urmă...

Maria Gobescu

Via Sacra, Iisus cade, 48x33, Stênio Deniz 89

SORIN POPESCU
TUDOR PRELIPCEANU

Gheorghe Tașcă – economist și jurist de seamă, victimă a represiunii comuniste

Sorin Popescu este absolvent al Facultății de Drept din București, fost șef de sector în Senatul României.

În prezent președinte de secție, cu rang de secretar de stat, la Consiliul Legislativ.

Membru fondator și vicepreședinte al Uniunii Juriștilor din România, membru în colegiul de redacție al revistei "Dreptul", coordonator al Buletinului de informare legislativă editat de Consiliul Legislativ, fost cadru didactic asociat în învățământul superior juridic.

Din 2015, membru corespondent al nou înființatei Academii de Științe Juridice din România.

Gheorghe Tașcă s-a născut la 30 ianuarie 1875 în comuna Bălăbănești din județul Tutova (în prezent județul Galați). Tatăl său, Gheorghe I. Tașcă, se trăgea dintr-o familie de răzeși, iar mama sa, Maria, era fiica unui preot din sat. Părinții săi, cu toate dificultățile materiale datorate faptului că aveau 12 copii de crescut, au reușit să trimită pe cei 4 băieți la școală, toți terminând studii universitare.

În perioada 1882-1886, Gheorghe Tașcă a învățat la școala primară din satul Lungești al comunei Bălăbănești, numită în prezent "Școala Gheorghe și Maria Tașcă" în cinstea părinților săi. A urmat studiile liceale, în anii 1886-1895, la Colegiul "Gheorghe Roșca Codreanu" din Bârlad.

Studiile universitare le-a făcut, în perioada 1895-1899, la Facultatea de Drept a Universității din București. În 1899, și-a susținut teza de licență intitulată *Evoluția proprietății rurale în România*, cu o privire generală asupra evoluției proprietăților rurale la Roma. Această teză era un studiu de drept comparat asupra evoluției formelor de proprietate și de folosință a pământului.

După absolvirea facultății s-a înscris, în 1899, în Baroul de Avocați Ilfov, profesând timp de câțiva ani meseria de avocat. A ajuns un avocat renumit, acest fapt reieșind din unele scrieri ale sale despre anumite procese de durată și de răsunet, cum sunt cele privitoare la moștenirea lui Costache Bally. Din acele timpuri a început colaborarea sa cu Nicolae Basilescu, profesor de economie politică și viitor decan al Facultății de Drept a Universității din București.

Tudor Prelipceanu este absolvent al Fac. de Limbi Germanice, secția engleză, și Fac. de Drept, secția juridică, din cadrul Univ. București. În 1990, face un stagiu de pregătire la agenția de presă Reuters din Londra și, în 1999, stagiu de pregătire, la Haga.

În anii 1990-1993, expert în cadrul departamentului de presă al Guvernului și în anii 1993-1996, expert în cadrul departamentului de presă al Președinției. Din 1998, expert în cadrul serviciului de documentare și informare legislativă al Consiliului Legislativ, fiind, ulterior, promovat consilier.

După terminarea Facultății de Drept, Gheorghe Tașcă s-a înscris în Partidul Conservator. A participat la alegerile din 1905 în calitate de candidat al partidului în județul Tutova și a reușit să câștige un loc de deputat.

La 8 decembrie 1905 s-a căsătorit cu Cordelia Demetriescu, fiica profesorului de latină și istorie, remarcat și ca scriitor, Anghel Demetriescu.

Gheorghe Tașcă a plecat, în 1905, la Paris unde s-a înscris la Facultatea de Drept a Universității din capitala Franței. La Paris s-a născut, la 14 noiembrie 1906, prima sa fiică, Elisabeta, căsătorită în 1929 cu Eugen Filotti, diplomat, ziarist și scriitor. La 28 mai 1907, Gheorghe Tașcă și-a susținut, la universitatea pariziană, teza de doctorat în drept intitulată: *La question agraire. Commentaire critique de la législation rurale en Roumanie, Angleterre, Irlande, Allemagne,* elaborată sub președinția profesorului M. A. Weiss. Din comisia de examinare au mai făcut parte M.M. Massigli și Hitier. Teza de doctorat a publicat-o, în același an, la Editura V. Girard din capitala Franței. La întoarcerea în țară, s-a înscris la concursul pentru postul de conferențiar la catedra de economie politică a Facultății de Drept a Universității din București. Deși Gheorghe Tașcă a fost declarat câștigător, Spiru Haret, ministrul instrucțiunii publice și al cultelor de atunci, a casat concursul, justificând că un doctorat în drept nu îndreptățea candidatul să predea științe economice.

În 1908 s-a născut cea de-a doua sa fiică, Cordelia, căsătorită în 1933 cu Vasile Vasiliu, director în Ministerul de Finanțe și, ulterior, Administrator al Domeniilor Coroanei.

Gheorghe Tașcă s-a întors, în 1908, în capitala Franței, unde s-a înscris la Universitatea din Paris pentru pregătirea doctoratului în științe economice. O încununare a pregătirii sale de această dată în domeniul economic a reprezentat-o susținerea, în 1910, tot la Paris, a unei noi teze de doctorat, dar în economie, intitulată: *Les nouvelles réformes agraires en Roumanie*. După un nou concurs, Gheorghe Tașcă a obținut, în 1912, numirea sa în postul de conferențiar definitiv la Catedra de Economie Politică a Facultății de Drept a Universității din București, funcție în care a activat până în 1921. A predat "Expunerea principiilor de

economie politică: producția, circulația bunurilor și repartiția lor". A fost profesor agregat în perioada 1 octombrie 1921 - 1925. A fost ridicat la rangul de profesor titular la 1 aprilie 1925, post pe care l-a ocupat până în 1940.

Remarcabilă a fost contribuția sa la organizarea Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale, înființată prin decret regal la 10 august 1913, an în care Gheorghe Tașcă a fost numit profesor la Catedra de Economie Politică și Doctrine Economice a instituției de învățământ superior nou înființate, calitate pe care o va îndeplini până în 1935.

După întoarcerea de la studiile din Franța, Gheorghe Tașcă l-a urmat pe Take Ionescu în Partidul Conservator Democrat, contribuind la definirea orientării economice a partidului.

În timpul primului război mondial, Gheorghe Tașcă s-a refugiat în Moldova, deoarece instituțiile de învățământ superior din București nu funcționau din cauza ocupației germane. Fiind concentrat, Gheorghe Tașcă a fost, în perioada războiului (1916-1918), curier diplomatic între Iași și Petrograd (în prezent Sankt Petersburg). După terminarea războiului și-a reluat activitatea didactică.

În 1918, Partidul Conservator Democrat s-a desființat, iar Gheorghe Tașcă a trecut în Partidul Național Democrat al lui Nicolae Iorga, în cadrul căruia a activat până la desființarea partidului, în 1938. De altfel, Gheorghe Tașcă a activat mai mult timp în strânsă colaborare cu Nicolae Iorga, care îi aprecia râvna și calitățile, numindu-l "amicul politic al meu foarte de aproape… eminent profesor de drept și vorbitor de frunte". La începutul anului 1923 a deținut un loc în delegația permanentă a partidului, iar în 1926 a obținut un mandat de deputat. În cadrul activităților sale în acest partid, a fost, în anii 1927-1929, director al ziarului "Neamul Românesc", înființat de Nicolae Iorga în 1906. Gheorghe Tașcă l-a însoțit pe Nicolae Iorga în acțiunile de organizare a Partidului Național Democrat, în încercările de colaborare sau de fuziune cu alte partide, de reorganizare și consolidare a partidului în perioade dificile. De multe ori, Nicolae Iorga îi împărtășea bunului său prieten Gheorghe Tașcă părerile și sentimentele

Sorin Popescu a fost distins cu Ordinul Național "Serviciul Credincios" în grad de cavaler, precum și cu premii, diplome și medalii ale Senatului României, Uniunii Juriștilor, R. A. Monitorul Oficial etc.

Autor a numeroase cărți și articole juridice și literare.

Tudor Prelipceanu este autor și coautor a numeroase articole apărute în Buletinul de Informare Legislativă al Consiliului Legislativ

Colaborări la numeroase publicații, ca "Lumea", "Dreptul", "Revista de Drept Comercial", "Palatul de Justiție" și "Memoria". Autor și coautor al mai multor cărți din domeniul juridic. A fost premiat, în mai multe rânduri, de Uniunea Juriștilor.

proprii la atacurile adversarilor politici. Amintim dintre acestea atacurile generalului Alexandru Averescu, devenit ulterior mareșal, pe motivul susținerii de către Nicolae Iorga a lui Constantin Sărățeanu la regență, după moartea lui Gheorghe Buzdugan.

În februarie 1929, Gheorghe Tașcă a devenit rector al Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București, o recunoaștere de fapt a eforturilor pe care le-a depus pentru dezvoltarea învățământului economic din țară, funcție pe care a deținut-o până în decembrie1930. Gheorghe Tașcă a mai predat economia politică la Școala Politehnică, la Școala Superioară de Război, la Școala Superioară de Cooperație și la alte instituții de învățământ superior.

Gheorghe Tașcă a fost al doilea fondator și, totodată, codirector al "Revistei de drept comercial și studii economice", care a apărut în perioada 1934-1947. A publicat în această revistă materiale valoroase, precum *Renașterea creditului* (1934) și *Convenția colectivă de muncă și legea breslelor din 12 octombrie 1938* (1939), iar în 1941 și-a recenzat în paginile revistei lucrarea *Legislație muncitorească. Politica socială a României*, apărută în 1940.

A colaborat la numeroase alte publicații, precum: "Revista critică de drept, legislație și jurisprudență", "Analele Economice și Statistice", "Analele Industriei și Comerțului", "Arhiva pentru știință și reformă socială", "Analele Române", "Economia", "Argus", "Corespondența economică", "Economia Națională", "Agricultura Nouă", "Cooperația", "Excelsior", "Buletinul asociației române pentru progres social", "Gazeta Bursei și a Marinei", "Revista Moldovei" din Botoșani, "Cele trei Crișuri" din Oradea, "Universul" etc.

A fost de asemenea ales președinte al Asociației Generale a Economiștilor din România (AGER).

Ca urmare a recunoașterii bogatei și valoroasei sale activități în domeniile dreptului comercial și economiei, Gheorghe Tașcă a devenit, la 4 iunie 1926, membru corespondent al Academiei Române, iar la 3 iulie 1990 a fost repus în drepturi în această calitate.

A devenit membru titular al Academiei de Științe din România începând cu 21 decembrie 1936.

Ca urmare a prestigiului profesional pe care l-a

dobândit, Gheorghe Tașcă a fost invitat să țină expuneri la universități de renume, precum Universitatea Sorbona din Paris și universitățile din Lille, Strasbourg și Nisa.

O dovadă incontestabilă a recunoașterii capacităților sale intelectuale, dar și a sentimentului național o constituie faptul că a fost desemnat să conducă ori să facă parte din delegații oficiale ce au reprezentat interesele României în momente dificile ale devenirii ei. Astfel, Gheorghe Tașcă a participat, în calitate de prim delegat, la Conferința de la Portorose (stațiune din Slovenia) a reprezentanților statelor succesoare ale fostului Imperiu Austro-Ungar și a fost membru al delegației române la Conferința de la Genova (Italia), din perioada 10 aprilie – 19 mai 1922, unde s-au discutat probleme ale refacerii economico-financiare a Europei, legate de schimburile internaționale, relații valutare și reorganizarea băncilor de emisiune puternic afectate de război. La al XIV-lea Congres internațional al agriculturii din 7-10 iunie 1929, ce a avut loc la București, a condus o secțiune în calitate de președinte.

Când, în 1930, Iuliu Maniu (președinte al Consiliului de Miniștri în perioadele: 10 noiembrie 1928 – 7 iunie 1930, 13 iunie – 8 octombrie 1930, 20 octombrie 1932 – 12 ianuarie 1933) i-a propus postul de ministru plenipotențiar la Berlin, Gheorghe Tașcă l-a anunțat pe Nicolae Iorga despre aceasta, iar, după cum arată profesor doctor Nuțu Roșca în lucrarea sa *Închisoarea elitei românești*, marele nostru istoric i-a scris: "Iubite amice, Mulțumesc pentru veștile pe care mi le transmiți. În ce privește oferta măgulitoare ce ți s-a oferit, ea e potrivită cu înaltele d-tale însușiri și în orice loc ai fi, nu poți decât să faci onoare țării. D. Maniu dovedește că știe să-și aleagă colaboratorii. Primește, te rog, cele mai bune salutări". Gheorghe Tașcă a deținut demnitatea de ministru plenipotențiar al României în Germania în anii 1930-1931. Situația grea a României în condițiile crizei economice l-a determinat pe Gheorghe Mironescu, primul ministru al României și ministru al afacerilor străine în perioadele: 7-8 iunie 1930 și 10 octombrie 1930 – 4 aprilie 1931, să încerce să obțină condiții comerciale mai avantajoase din partea Germaniei și l-a însărcinat pe Gheorghe Tașcă

să negocieze cu guvernul german acordarea clauzei națiunii celei mai favorizate. Aceste tratative au fost încheiate cu succes.

În 1932, Gheorghe Tașcă a fost numit ministru al Industriei și Comerțului în guvernul prezidat de Nicolae Iorga (președinte al Consiliului de Miniștri în perioada 18 aprilie 1931 – 31 mai 1932). După căderea guvernului Iorga, Gheorghe Tașcă s-a concentrat pe activitatea didactică.

S-a pensionat din învățământ la 1 iulie 1940. În februarie 1943 este menționat ca profesor onorar, pensionar.

În perioada 1942-1943 a făcut parte dintre cadrele universitare care au ținut prelegeri la Castelul Peleș din Sinaia pentru desăvârșirea pregătirii regelui Mihai I. Aceste prelegeri au constituit baza cursului de economie politică pe care Gheorghe Tașcă l-a publicat în 1945.

După perioada de rodnică activitate în cadrul Partidului Național Democrat și de colaborare apropiată cu Nicolae Iorga, Gheorghe Tașcă, la solicitarea lui Iuliu Maniu, a trecut la Partidul Național Țărănesc. De altfel, Nicolae Iorga, referindu-se la Gheorghe Tașcă, declara: "L-am pierdut în diplomație, l-am recâștigat în cabinetul meu din 1932 și l-am pierdut pe urmă, poate nu definitiv". Gheorghe Tașcă a fost ales președinte al Cercului de Studii și membru în Delegația Permanentă a partidului. A participat din partea acestui partid la alegerile din 1946 în calitate de candidat în județul Tutova, dar fără succes, ca urmare a fraudării alegerilor de către Frontul Național Democrat, condus de comuniști.

Gheorghe Tașcă a participat activ la dezbaterea problemelor economico-sociale românești ale perioadei cuprinse între primul și al doilea război mondial.

O mare pondere în scrierile sale o deține problema agrară, considerată a fi de cea mai mare importanță pentru economia românească, deoarece influența viața economică și interesele majorității populației, iar de rezolvarea ei depindea în mare măsură situația în ansamblu a economiei. În lucrările sale s-a manifestat

ca adept al marii proprietăți, exploatată sistematic în unități de tip fermă. În ceea ce privește structura economiei românești, a fost adept al echilibrului. Nu era pentru agricultură sau industrie, ci pentru agricultură și industrie, întrucât Gheorghe Tașcă era convins că "puține țări în lumea întreagă sunt deopotrivă de favorabile agriculturii cât și unei intense dezvoltări industriale ca țara noastră". Iar buna funcționare a economiei presupune intervenționismul statal. Astfel, la începutul deceniului cinci al secolului al XX-lea, Gheorghe Tașcă considera că "necesitatea și utilitatea intervenției Statului în domeniul economiei nu mai este tăgăduită, în chip serios, de nimeni. Singurul lucru care ne mai preocupă este gradul de intervenție și felul cum să se intervină, adică gradul în care se face această intervenție". Economia dirijată și planul economic sunt puse în contextul democrației burgheze, spre deosebire de tacticile totalitariste.

Gheorghe Tașcă a participat activ la dezbaterea problemelor economico-sociale românești, de la problema agrară, pe care o consideră de primă importanță și urgență, până la problemele financiare și ale comerțului exterior și de la cauzele economice ale războaielor și problemele economiei de război, la dezvoltarea industriei și intervenția statului în economie.

Ultima manifestare din domeniul economic a lui Gheorghe Tașcă a fost o conferință pe care a ținut-o la Ateneul Român în 1946, în cadrul unui ciclu intitulat *Idei călăuzitoare în istoria poporului român*. Conferința a avut drept temă Ideea legăturii cu pământul. În cadrul ei, Gheorghe Tașcă a arătat că spiritul țăranului român era contrar conceptelor comuniste ale colhozurilor. Conferința a fost întreruptă de agitatori ai partidului comunist care au invadat sala și au scandat lozinci denigratorii. Conferința a fost ținută peste câteva săptămâni în aula Academiei de Înalte Științe Comerciale și Industriale, siguranța desfășurării ei fiind asigurată de studenții anti-comuniști care au împiedicat accesul perturbatorilor.

Profesorul Gheorghe Tașcă a elaborat un mare număr de lucrări în care a tratat o largă tematică: pro-

prietatea rurală, probleme electorale, reforma agrară, cursuri de economie politică, impozitul pe venit, probleme valutare, finanțele publice, reforma financiară, productivitatea și organizarea muncii, capitalismul românesc și cooperația, stabilizarea monetară, munca industrială, curentele politice din Germania, politica noastră comercială, politica externă a României, politica socială în România, politica prețurilor și altele. Unele au fost publicate în țară, iar altele scrise în franceză și publicate în Franța.

A fost autorul a numeroase lucrări, între care: E*voluția proprietății rurale în România, cu o privire generală asupra evoluției proprietăților rurale la Roma* (teza de licență, 1899); *La question agraire. Commentaire critique de la législation rurale en Roumanie, Angleterre, Irlande, Allemagne* (prima teză de doctorat, Editura V. Girard, Paris, 1907); *La corruption électorale à Rome* (1907); *Lecțiuni de introducere în economia politică* (1908); *Les nouvelles réformes agraires en Roumanie* (a doua teză de doctorat, Edition V. Giard & E. Brière, Paris, 1910); *Cauzele economice ale războaielor* (1914); *Moartea unei legende* (două volume, 1916); *Politica valutară* (1919); *Conferința de la Portorose* (1921); *Finanțele publice. Moneda și schimbul internațional* (1921); *Reforma financiară* (1921); *Curs de economie politică și socială* (Editura Cartea Românească, București, 1921); *Liberalismul economic* (1923); *Producțiunea și organizarea muncii* (1925); *Problema monetară* (1925); *Starea financiară a României după război* (1925); *Regimul muncii* (1925); *Problema stabilizării monetare* (1927); *Problemele economice și financiare* (Editat de A. Th. Doicescu, Tipografiile Române Unite, București, 1927); *Probleme cooperatiste – Capitalismul român și cooperația. Raporturile economice între sate și orașe* (1927); *Introducere în științele economice* (1929-1930); *Rolul micii industrii în viața economică a statului nostru* (1930); *Théorie du protectionnisme et de l'échange international* (în "Arhiva pentru Știință și Reformă Socială", anul IX, nr. 1-3/1930); *Devalorizare și inflație* (1933); *În ajunul prăbușirii* (1934); *Recentele îndrumări ale politicii noastre comerciale* (1935); *Sindicalism și*

socialism (1935); *Viața și opera lui Ricardo* (1935); *Liberalism și corporatism* (1937); *Liberalism, corporatism, intervenționism* (Editura I.E. Torouțiu, București, 1938); *Politica socială a României (legislația muncitorească)* (1940); *L'espace économique roumain* (1940); *Curs de economie politică* (1945); *Domnia regelui Carol I. Organizarea economică* (Conferință ținută de Gheorghe Tașcă la 14 decembrie 1940, la împlinirea unui secol de la nașterea regelui Carol I – Editura ASE, 2014).

Gheorghe Tașcă a fost distins pentru activitatea sa cu ordinul Coroana României în grad de comandor și cu Ordinul Gediminas al Lituaniei, în gradul de mare cruce.

În urma ocupării țării de trupele sovietice, după încheierea, în 1945, a celui de al doilea război mondial, și instaurării dictaturii proletariatului, s-au luat măsuri represive dure împotriva intelectualității românești, considerată retrogradă de către noii ocupanți, mulți dintre intelectuali înfundând temnițele. Între aceștia s-a numărat și Gheorghe Tașcă, arestat la 1 august 1950 de Securitate. A fost încarcerat în închisoarea de tristă faimă de la Sighetu Marmației (județul Maramureș), în celula 58. Acolo s-a îmbolnăvit de pneumonie și a trecut prin chinuri grele, fără să i se acorde asistență medicală, cum de fapt nu s-a acordat niciunuia dintre deținuții de la Sighetu Marmației, având-du-se în vedere că așa-zisul medic al închisorii nu avea pregătire medicală. Constantin C. Giurescu a lăsat o mărturie cu privire la ultimele zile ale acestui demnitar: "G. Tașcă a murit de pneumonie, se pare în anul 1951. Se văieta, singur, noaptea, în celulă, moldovenește: "Văleu, mămucă, văleu". L-a auzit Necșești, care sta aproape de celula lui Tașcă". Gheorghe Tașcă s-a stins din viață în această închisoare, după o grea suferință, la 12 martie 1951. A fost înhumat în groapa comună a închisorii. Actul său de deces are numărul 114, certificatul de deces seria Mc. nr. 370564, iar actul de verificare a decesului nr. 165 din martie 1951.

Astfel, încă un intelectual de frunte al României cade victimă a cruntei opresiuni din timpul regimului comunist.

Via Sacra, 32x22 (fragment), José Lourenço, Juazeiro do Norte 91

LĂCRĂMIOARA STOENESCU

*Povestea lui Victor – un promițător geniu al matematicii**

Și, totuși, nu putem fi înfrânți, nu putem fi supuși, putem muri cel mult, dar moartea este și ea o efigie a victoriei.

Ana Blandiana, *Calitatea de martor*

Victor Stoica Olteanu era un tânăr delicat, sensibil și onest, ajuns la vârsta când ar fi trebuit să i se deschidă toate drumurile și să fie recompensat pentru harul său. La optsprezece ani, el avea o minte strălucită, intuitivă și receptivă, cu înclinații spre matematică. Obținuse treisprezece diplome la olimpiadele de fizică și de matematică, evident, nefiind un tocilar, pentru că la concursuri de acest gen primează demonstrațiile logice.

Avea un umor de cea mai bună calitate care se manifesta firesc, făcându-l un băiat plăcut atât rudelor cât și colegilor. Era un matematician înnăscut, încât, la numai doi ani, avea un spirit de observație uimitor și o tendință vădită spre cunoaștere.

– Dar de ce vorbiți la trecut, doamna Lia? Ce-a pățit tânărul?

– Ai răbdare, Betty, și lasă-mă să-ți povestesc! Atunci, familia Olteanu locuia pe Bulevardul 1848, la etajul V al unei clădiri și Victor era mic. El privea oamenii, de la geamul din sufragerie, curios să vadă ce se întâmpla pe stradă.

Îi plăcea să comenteze singur și să înregistreze scene care, pentru alții, n-ar fi însemnat nimic. Băiatul, aparent distrat, spunea de la fereastră: un copil merge pe stradă singur, fără mamă, fără tată, trei fetițe

*Capitol din cartea *Dedublarea*, București, Ed. Tracus Arte, 2015, 434 p.

traversează, doi bătrâni au două umbrele... apoi, analiza în continuare celelalte persoane pe care le vedea de la etaj.

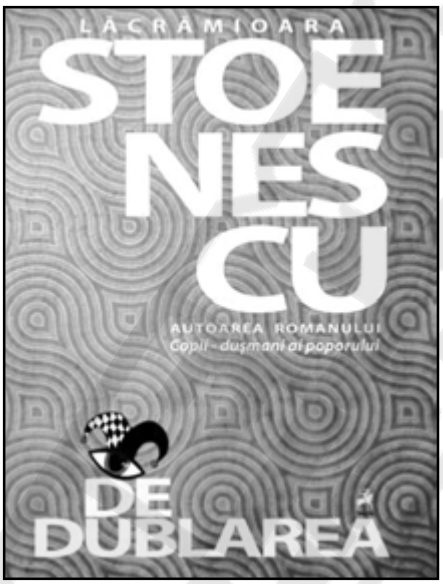
– Dar câți ani avea pe atunci?

– E drept că la numai câțiva anișori, dar se observa că era precoce. Avea preocupări deosebite față de alții de vârsta lui. Desena și făcea socoteli, din impuls propriu, venit dintr-o dorință lăuntrică, din sinele său dornic de cunoaștere și de clasificare a obiectelor.

– Poate era un mic geniu…

– Chiar așa, Betty, ai sesizat bine, lui Victor matematica îi părea absolut necesară, savurând fiecare minut al descoperirilor sale cu un talent pe care, poate, nici nu-l conștientiza în întregime.

Acest joc al imaginației îl credea asemenea celorlalte, supunând aplicațiilor matematice evenimente obișnuite, făcea mental un fel de serii statistice care îi dădeau mari satisfacții încă de pe atunci. Nu ar fi deplasat, cred, dacă am compara aptitudinile sale cu ale matematicianului Grigore Moisil. Mai târziu, ca elev, dormea cu un carnețel și cu un creion alături, pe noptiera sa, pentru a lucra probleme complicate. Noaptea, când mergea la toaletă, lua și carnețelul pe care să-și noteze ideile, ca "să nu piardă timpul".

Cei din familie au fost uimiți când băiatul, la numai șase ani, rezolvase o problemă de perspicacitate, găsind cu rapiditate soluția. Asta se petrecuse într-o zi, când se afla cu familia în vizită la un profesor universitar. Talentul lui Victor a mirat-o pe nepoata acestuia, profesoară de matematici. Nu-i venea să creadă că un băiețel așa de mic a înțeles problema înaintea tuturor, printr-o interpretare simplă, dar corectă. El era captivat de știința matematicii, considerată singura rațiune de a fi și sensul vieții, deoarece credea că, fără calcule, lumea n-ar fi existat.

În 1959 fratele său mai mare, Mihai, a fost arestat și condamnat politic. Atunci, Victor a suferit enorm, între ei fiind o mare legatură sufletească.

– Mihai era colegul lui Hans?

– Da, și el era președintele organizației anticomu-

niste "Frontul Eliberării Naționale", pe care o înființase la Liceul "Matei Basarab" din București.*

– Am bănuit eu...

Frații Olteanu erau cei mai buni elevi ai liceului, apropiați ca vârstă și nedespărțiți tot timpul. Între ei exista o comunicare telepatică, nonverbală ca aceea dintre gemeni, dacă puteți înțelege. Cu toate astea, Mihai n-a vrut ca Victor să fie implicat în organizație. Securitatea, negăsindu-l în caietul cu procese-verbale al ședințelor Frontului Eliberării Naționale, nu l-a arestat. A fost suficient ca Victor să trăiască tragedia dublei arestări, a tatălui și a fratelui său, precum și destituirea din serviciu a mamei sale, funcționară la Banca de Credit pentru Investiții, pentru ca sufletul lui sensibil să fie puternic zguduit. Mihai Olteanu îl zărise pe Victor la procesul membrilor organizației "Frontul Eliberării Naționale", din 21 august 1959, cum stătea nemișcat, cu privirea înflăcărată, ațintită asupra sa. El judecase cu multă responsabilitate când nu l-a implicat pe fratele său în organizație, deoarece mama lor ar fi fost distrusă dacă ar fi avut ambii copii arestați. Tatăl lor a fost eliberat din închisoare după două luni, în vara lui 1959, dar a avut mari dificultăți în obținerea unui serviciu conform pregătirii sale, ca absolvent al Academiei de Înalte Științe Economice din Berlin in 1940 și un doctorat în Științe Economice. Mama lor, Sabina Olteanu, deși licențiată a Academiei Comerciale și inspectoare la Banca de Credit pentru Investiții, a trebuit să se pensioneze medical în urma arestării fiului său, Mihai, și n-a mai sperat să fie reprimită în serviciu.

– Înțeleg că Victor era un tânăr hipersensibil și interiorizat. Îmi închipui că a suferit cumplit pentru nedreptățile făcute familiei sale. Fiind prâslea, avea o relație specială cu mama sa și de aceea suporta foarte greu asemenea dramă.

– Ne-ai demonstrat că ești un fin psiholog, Betty.

Le-am povestit că Victor ieșea la plimbare la brațul mamei, ținând-o strâns ca să-i dea curaj, dar simțea urmărindu-i mereu în ceafă "ochiul vigilent" al informatorului. Odată cu fiecare zi care trecea, băiatul observa liniștea casei spulberată. Nimic nu mai era ca înainte și, mai ales, le lipsea Mihai. Familia nu mai privea viitorul ca înainte cu aceeași liniște și seninătate. Mai târziu, când se plimbau în Parcul Carol toți trei, lui Victor și părinților săi li se citea pe față suferința, iar durerea îi copleșea. Veselia dispăruse de mult din familia lor perfectă: tata, mama și băiatul mai mic mergeau în tăcere, înfruntându-și destinul cu demnitate. Într-o zi, după ce a venit acasă de la întreprinderea unde făcuse o cerere de angajare, tatăl său i-a spus lui Victor că-l va transfera la Liceul "Ion Creangă", pentru a scăpa de ochiul vigilent al Securității și a putea absolvi liceul în tihnă. Trebuia să aibă asigurată șansa de a reuși atât la

---

* Despre această organizație clandestină a elevilor Liceului “Matei Basarab” din București, vezi și Memoria, nr. 93, p. 103, prezentarea cărții lui Alexandru Teodorescu, *Celula de minori. Cinci ani în temnițele și lagărele de muncă forțată ale României comuniste*, București, Ed. Humanitas, 2015

bacalaureat cât și la examenul de admitere la facultate.

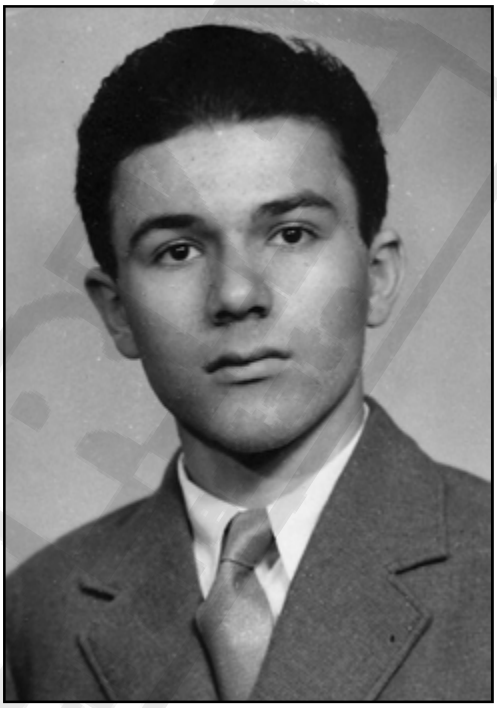
– Să-l mute în ultimul an? Nu prea era pedagogic, Lia...

– Pedagogic sau nu, scăpa din vizorul Securității, Dana. Știi ce însemna asta!

– Deși nu știu, acum îmi pot imagina, doamna Lia...

– Mă bucur, Betty, era normal să înțelegi, după câte exemple ți-am dat.

– Băiatul a acceptat să fie transferat, prevăzând că hotărârea părintelui său era înțeleaptă.

Copil isteț, dar și docil, încrezător în forțele sale, Victor s-a transferat la Liceul "Ion Creangă", o școală bună și aproape de casa lor.

El era foarte inteligent și înțelegea bine că fratele său, ca deținut politic, în urma înființării organizației FEN, îi maculase dosarul de intrare la facultate. De aceea îi dădea dreptate tatălui său, care hotărâse să plece de sub ochii directorului și ai securiștilor care împânziseră și supravegheau școala.

Le-am povestit apoi, cât de bine a fost primit Victor la Liceul "Ion Creangă" și cât de repede s-a integrat în colectivul clasei a XI-a, care îl aprecia. Colegii de clasă îl iubeau pentru că era bun și modest, dar Victor nu se considera niciodată mai altfel decât ceilalți și nu se mândrea cu talentul său, deși ajunsese cunoscut ca matematicianul clasei.

Se împrietenise cu Ioana, o fată isteață și ea, care îl aprecia foarte mult pentru talentul său la matematică și pentru modul cum rezolva problemele cu limite, derivate și integrale. Mică la făptură și slăbuță, aceasta era înzestrată cu destulă forță și pasiune pentru știință și lucra de zor să-l ajungă pe Victor, dar băiatul, cu harul său, se detașase net față de ceilalți. În liceu, el o uimea cu talentul de matematician, promițând să devină un geniu în materie. Fata ajunsese să creadă că nu va fi niciodată ca el. Deși va deveni, după mai mulți ani profesor la Universitatea din Davis, California, ea își va menține aprecierea de atunci față de Victor, dovedindu-se că a fost justă. Dar el nu dorea nici să epateze, nici să-i pună în inferioritate pe ceilalți. Era un talent înnăscut care ieșea la suprafață ca uleiul deasupra apei, dar fără să vrea și fără să umilească pe nimeni. El îi încuraja pe Ioana sau pe ceilalți, stimulându-i și provocându-i la o competiție loială, nu pentru a le arăta superioritatea sa.

Într-o zi, pe la începutul trimestrului, Victor a fost scos la tablă și a rezolvat

rapid și cu mare ușurință o integrală prin părți, la care profesoara se cam împotmolise. Unele integrale erau dificil de rezolvat, trebuia să alegi bine părțile, altfel nu le puteau găsi soluții nici profesorii. Dar băiatul nu degeaba era olimpic. Bine educat, deci, vizibil stânjenit de dificultatea în care se afla profesoara, a dus o luptă mută între dorința de a nu o supăra pe aceasta și pasiunea sa pentru matematică.

– Și cum a procedat, doamna Lia?

– Cum altfel, decât găsind calea de rezolvare printr-o metodă care i s-a părut mai ușoară.

Betty era curioasă și dorea să afle amănunte, dar matematica, nefiind punctul meu forte, nu cerusem lămuriri, de teamă că tot nu le-aș fi putut transmite, la rândul meu. Trecuse atâta timp de când nu mai lucrasem exerciții de acest gen... Dar am încredințat-o că Victor fusese de treisprezece ori olimpic la fizică și matematici. Cu tot talentul său remarcabil, el a fost exclus, însă, din echipa care a participat la olimpiada internațională.

Și asta nu din vina profesoarei, ci a vremurilor, că noi mereu am fost "sub vremi". Înainte de pregătirea pentru olimpiadă, ea l-a chemat să-l avertizeze, spunându-i că, probabil, își dă seama și singur de ce nu mai poate participa la olimpiada internațională. Desigur, liceul își dorea ca echipa lui să câștige o diplomă, dar nu se putea risca să se afle că premiantul avea un frate deținut politic. Betty a sesizat nedreptatea din sistem și a precizat că, astăzi, nimeni n-ar îndrăzni să procedeze astfel și că ar exista contestații până la președinte. Am intervenit și i-am atras atenția că atunci, acestea nu se puteau face la Partid sau la Securitate, că doar se interzicea participarea. Tânăra mi-a dat dreptate și mi-a confirmat că iar a căzut în plasă, confundând circumstanțele.

Acasă, când mama l-a întrebat de ce a fost respins să participe la olimpiadă, Victor i-a răspuns că n-a fost vina pofesoarei, care ar fi dorit, ca orice cadru didactic, să se mândrească în final cu premiul elevului său, deoarece, în mod sigur, ar fi adus unul. Probabil că ea încercase un sentiment de neputință totală, dublat de tristețe, când a aflat că cel mai talentat elev al său fusese înlăturat de la concurs din motive politice. Dar nici pe departe nu-și putea imagina amărăciunea din sufletul acelui tânăr genial, căruia sistemul oribil și nemilos îi făcuse o mare injustețe, răpindu-i un drept ce i se cuvenea, doar din pricină că fratele său era deținut politic. Era absurd și de neînțeles pentru un adolescent de nici șaptesprezece ani.

– Dar nu era normal, doamna Lia! Fiecare om trebuie să răspundă de faptele lui! De ce să sufere copiii pentru o presupusă vină a părinților sau a fraților?

– Ai văzut bine, Betty, că și părinții au fost închiși pentru faptele copiilor...

– Am înțeles că tatăl lui Victor nu a avut nicio culpă, dar a fost arestat, fiind bănuit că ar fi incitat pe tineri să se organizeze, deși el nu știuse nimic despre asta. Este chiar revoltător!

– Să știi că și băiatul se simțea frustrat și se gândea că mai bine l-ar fi închis și pe el, să nu mai sufere atât în afara închisorii. Acolo, cel puțin, ar fi știut ce

se întâmpla, pe când afară, se vedea înlăturat, fără drepturi, iar libertatea nu-i folosea la nimic.

Când tânăra m-a întrebat cum a reacționat mama băiatului, aflând că fiul său nu va participa la olimpiadă, i-am răspuns că n-a comentat. După un timp, ea l-a întrebat dacă n-ar fi bine să-i pună un meditator, înainte de examenul de admitere la Facultatea de matematică. Victor a privit-o, nedumerit, și i-a răspuns că profesorul n-ar fi avut ce să-l mai învețe. Băiatul nu era infatuat, ci doar modest și sincer. Într-adevăr, el stăpânea bine toată materia și nu înțelegea de ce mama îl întrebase asta.

– Ce elev excepțional! Părinții săi cred că erau mândri de el! Dar acum, să știți că unii părinți le pun copiilor meditatori, să fie siguri de reușită.

– Am observat și eu, Betty, dar am crezut că mă înșelasem... Meditațiile au devenit o modă. Unii au nevoie să fie ajutați, dar sunt și copii supradotați, ca Victor, care nu au de ce să apeleze la meditatori.

– Pe vremea aceea se făceau meditații, doamna Lia?

– Numai cine avea bani, dar nu ca acum, se meditau doar câțiva. Eu n-am făcut meditații nici pentru facultate, de fapt, nici n-ar fi avut bani părinții, dar acum am auzit că au meditator și copiii din clasele primare... Dar, mai bine să continuăm!

I-am povestit că Victor a dat examen de admitere la Facultatea de Matematică a Universității din București. El a concurat cu ceilalți copii de intelectuali doar pe 10% din locuri. Ei nu aveau dreptul să participe alături de fiii de țărani colectiviști sau de muncitori care beneficiau de dosare de bursă și cărora le erau rezervate 90% din locuri. După ce a susținut proba orală, un profesor din comisie l-a întrebat pe băiat de unde a învățat atât de bine matematica. El i-a răspuns, zâmbind, că avea o mică bibliotecă a sa. Învățase limba latină în liceu și, probabil, se referea la dictonul: Omnia mea mecum porto (tot ceea ce am duc cu mine), dând cuvintelor sale aceeași conotație ca în dictonul cunoscut. "Biblioteca" putea fi sinonim cu "mintea" sa, care înregistrase aproape toate cărțile studiate. Atunci, alt profesor din comisie a exclamat că nu-i poate da acestui elev decât nota 10. Băiatul nu știa ce ordin primise comisia de la cei "de sus".

– Ce ordin, doamna Lia?

– Ai răbdare, Betty, toate la timpul lor!

După examen, listele cu candidații reușiți la admitere, dar și ale celor respinși s-au afișat abia după 30 septembrie. Când au apărut, în sfârșit, au venit să le vadă părinți, copii, rude și prieteni. Victor nu a vrut să vină, știa că rezolvase totul perfect, dar părinții săi doreau să-l vadă pe listă. Tatăl se uita disperat să-și zărească fiul printre cei reușiți la facultate, dar nu-l văzuse din cauza emoției. Bănuind că s-ar fi putut întâmpla ceva, el s-a adresat soției, să-i confirme că Victor era admis. Aceasta i-a arătat că numele fiului lor era primul, dar, stupoare! Lângă listă au zărit și una specială, pentru concurenții cu probleme la dosar. Doamna Olteanu a simțit că încremenește. Nu mai putea rosti un cuvânt; numele lui Victor Stoica Olteanu era tăiat cu o linie roșie. Tatăl,

presimțind dezastrul, s-a adresat soției sale: "Ce ne facem, dragă? Cum îi vom spune băiatului? Va fi un șoc pentru el, mai ales că, deși are media 2 la "social", putea fi admis, cu media sa generală!"

– Ce era cu "media asta la social", doamna Lia?

– Concurenților cu "originea nesănătoasă" li se dădea "la social" o medie care nu putea fi mai mare decât 6, însă, pentru cei care fuseseră deținuți politic sau aveau ca el un frate deținut politic era 2. Aceasta influența considerabil media generală, care rezulta din cele două medii: prima obținută la examenul de admitere și a doua, socială. Victor, care avea media zece și trebuia să fie primul admis, a fost tăiat "cu mânie proletară".

– Dar profesorii n-au avut niciun cuvânt de spus? Doar obținuse media de admitere...

– Ei, Betty, ai uitat că orice era posibil în comunism? Primiseră ordin de la Securitate să-l desființeze și să nu fie admis, așa că n-au putut să se opună. Era pâinea și libertatea lor în joc, cum ar fi apărat "dușmanul de clasă"?

– Are dreptate Dana, Securitatea dicta peste tot. Lumea juca așa cum i se cânta, de teama acesteia. Dar să continuăm.

Le-am povestit că părinții s-au hotărât să-i spună lui Victor adevărul, dar în fața fiului, mama a rămas fără grai. Băiatul a citit în privirea ei o adâncă tristețe. Împietrită de durere, doamna Olteanu tăcea în continuare. Victor n-a mai insistat, și-a amintit vorbele profesorului din comisie și de-abia acum a înțeles semnificația propoziției: "Eu nu-i pot da acestui candidat decât nota 10!" Adolescentul a înțeles că profesorii nu s-au așteptat să fie așa de bun. Primiseră ordin să-l desființeze, dar le-a fost imposibil. Totuși, deși au regretat că nu-l pot admite, n-au putut să-l ajute. Băiatul s-a închis în camera din față și a intrat pentru mai multe ore într-o stare de profundă neliniște și meditație. Apoi, s-a auzit un zgomot, o bufnitură și suferința lui s-a curmat. Nu suportase atâta nedreptate… Lumea s-a strâns la parter. Era larmă.

– Ce s-a întâmplat, doamna Lia? Doar nu s-a sinucis...

– Nu, Betty, el nu s-a sinucis, ci a protestat în felul său împotriva unui sistem oneros, care a condamnat la moarte un tânăr atât de talentat...

Le-am explicat că Victor era prea inteligent să nu înțeleagă că viața pe care urma s-o trăiască nu mai era viață. Fusese condamnat la moarte, cu bună știință. Asta însemna pentru el a trăi fără matematică, singura sa rațiune de a exista. Fără pasiunea lui, nu concepea viața, era ca și mort. Ar fi vegetat. Și-a dat seama că niciodată n-ar fi reușit la această facultate, n-ar fi avut cum să acceadă la cariera pe care și-o dorea. Ce-ar fi devenit el? Poate, un strungar cu multe inovații în muncă, așa cum au mai clacat și alți copii talentați?

Victor era conștient de geniul său! A înțeles că nu avea scăpare în acest Labirint Roșu care nu ducea nicăieri, pentru că toate căile îi erau închise. Prevăzându-și viitorul sumbru, n-a putut să mai trăiască în asemenea societate, care îi îngrădea toate drepturile. El a lăsat un bilet prin care și-a explicat gestul de revoltă.

– Nu, Betty, nu a fost o sinucidere, ci o revoltă împotriva unei societăți care îi îngrădise unui geniu al matematicii toate drepturile și libertățile. În biletul lăsat în urma sa a explicat acest protest:

Adio!

Este imposibil ca în asemenea condiții în care toate căile îmi sunt închise, să mai existe altă posibilitate decât aceasta. De mic am știut că Ică (fratele său) și cu mine vom avea un viitor negru: Ică 16 ani în închisoare, iar eu cu toate căile închise. Este de neconceput o societate în care oamenii maturi care în trecut au trăit și alte vremuri și care sunt conducători acum, iar copiii, cei mai nevinovați, sunt loviți din toate părțile cu cea mai mare intensitate, să admită aceste nedreptăți. Este imposibil pentru mine să supraviețuiesc în asemenea condiții.

Adio!

*

– A murit fără să fie nimeni vinovat, doamnelor? Eu cred că a fost mai mult decât un protest, a fost o crimă din partea Securității. L-au împins la moarte cu modul lor de a proceda! Un copil genial, să fie mai întâi oprit de a participa la olimpiada internațională, deși fusese olimpic pe țară de atâtea ori, și apoi să fie respins la examenul de admitere în universitate, deși reușise primul?... A fost prea mult pentru un tânăr atât de sensibil și de talentat, să fie împiedicat în evoluția sa firească! Și pentru ce? Că fratele său era închis? E revoltător!

– Nu s-a sesizat nimeni, Betty, și nu i-a luat apărarea nimeni. Cine și-ar fi riscat situația socială și libertatea?

Le-am istorisit, apoi, că mama sa a mers în audiență la ministrul învățământului de atunci, profesorul și eminentul chimist Ilie Murgulescu, căruia i-a povestit tragedia fiului său și i-a arătat cele treisprezece diplome de la olimpiadele de matematică și de fizică. Ministrul i-a spus blând că îi pare nespus de rău că s-a pierdut un mare talent, dar n-a putut face nimic. S-a văzut neputincios în fața unor legi draconice, pornite să distrugă elitele țării. Tonul amar și părerea sa de rău erau ale unui om depășit de situația politică, dar vădit sincer și onest. Ministrul i-a vorbit din inimă, încât ar fi înduioșat pe oricine. Când acesta a întrebat-o pe mama lui Victor ce-ar putea să mai facă de acum încolo, doamna Olteanu, purtându-și cu demnitate suferința de neînchipuit pentru copilul sacrificat pe nedrept ca victimă a unui sistem criminal, i-a răspuns: "Să nu mai faceți și altora ce i-ați făcut lui Victor!"

*

– Vai, doamna Lia, ce poveste tristă, chiar am plâns, să știți!... Atâta nedreptate... Sigur n-ar fi putut face contestație?

– Cu mintea lui genială, Victor și-a dat seama că nedreptatea, pe care sistemul o făcea tinerilor cu dosarul pătat nu putea fi îndreptată de nimeni.

I-am explicat apoi că, rezolvând contestația în favoarea lui, ar fi însemnat ca Securitatea să-și asume vina și că asta n-ar fi fost posibil. Cine ar fi putut trece peste deciziile Partidului și peste mâna lungă a Securității care îi executa ordinele. Ar fi fost imposibil! De aceea Victor, conștient că nu se putea rezolva

contestația, și-a exprimat revolta prin acel gest, care a însemnat lupta sa împotriva nedreptății și a sistemului criminal.

Fiind un geniu, el a meditat profund și, numai după o îndelungă deliberare, a luat această decizie așa de importantă, scriind: "Este imposibil ca în asemenea condiții în care toate căile îmi sunt închise, să mai existe altă posibilitate decât aceasta". Nezărind nicăieri "un viitor luminos" pentru el și fratele său, bănuind că niciodată nu-și va putea îndeplini idealul, a ales singura posibilitate, să plece într-o altă lume mai bună, în neant, unicul loc unde și-ar fi găsit adevărata libertate.

Cuvintele lui spun clar că gestul nu a fost al unui sinucigaș, ci al unui om responsabil, ajuns în plină maturitate a gândirii. Un sinucigaș ar fi făcut-o spontan, disperat, fără a da explicații, sau ar fi găsit unele de ordin sentimental. Nimic din toate astea. O minte luminată ca a lui Victor a ales cea mai bună soluție, motivând-o bine și imbatabil, asemenea matematicianului.

– Da, doamna Lia, aveți dreptate, din ce cunosc și am învățat eu, gestul lui Victor nu implică nici teamă, nici disperare, nici dezechilibru psihic.

Tânăra era de acord cu mine și dorea să-mi demonstreze că înțelegea gestul băiatului care, așa cum remarcasem și eu, dădea dovadă de maturitate, responsabilitate și echilibru. Susținea de asemenea că a fost mai degrabă unul social, de revoltă și era de acord că fapta lui a devenit o luare de poziție. Apoi, l-a comparat cu greva foamei sau cu protestul tânărului care și-a dat foc în Poiana Brașov. Victor a dorit la fel ca și acel tânăr, prin sacrificiul său, să stopeze șirul crimelor și al nedreptăților făcute tuturor tinerilor de atunci.

– Da dragă, mă bucur că ai înțeles bine și ai judecat clar, că gestul său a însemnat lupta unui tânăr de geniu care a dorit să pună capăt crimelor contra celor care nu aveau origine socială corespunzătoare. Mama lui l-a înțeles foarte bine, când i-a cerut ministrului învățământului să nu mai lase ca această nedreptate să se perpetueze.

– Ar fi devenit un geniu, țara a pierdut un viitor savant, un mare matematician, doamnă...

– A pierit în primul rând un tânăr care ar fi evoluat genial. Prin revolta sa împotriva unui regim criminal, el a devenit un adevărat luptător împotriva comunismului.

– Într-adevăr! Dar, poate, au mai protestat și alții...

– Am auzit și de alți tineri și tinere care au luat aceeași hotărâre de a se elibera și a protesta astfel împotriva regimului. Au ales și ei singura cale spre libertate, moartea. Unii au fost eliminați din școli sau din facultăți, în anii 50, pentru că au demonstrat în urma Revoluției din Ungaria sau că erau fii de chiaburi, negustori ori de deținuți politic.

– Să scrieți și despre ei, doamna Lia! Trebuie s-o facă cineva!

– Sper că voi găsi mărturisitori, să îmi povestească despre ei...

Via Sacra, 16x10,8 (fragment), Antônio Batista Silva 92

ALEX ȘTEFĂNESCU

*Am fost și eu la CNSAS**

În așteptarea dosarelor, îl auzeam, în minte, pe anchetatorul cu înfățișare de bărbat tomnatic, roșcat și pistruiat, țipând la mine asurzitor, de la o distanță de numai câțiva centimetri de fața mea: "O să te împușcăm, nemernicule, la groapa de gunoi de la marginea Bucureștiului. O să putrezești acolo, plin de viermi, după ce câinii vagabonzi o să-ți mănânce mațele!" Înțelegeam ce zicea, dar nu înțelegeam de ce îmi vorbea cu atâta ură. Aveam 19 ani și vina mea consta în faptul că în unele discuții particulare și în scrisori adresate unor prieteni (datând de la vârsta de 18 ani) făcusem observații critice în legătură cu modul cum se trăia în România.

Au venit în scurtă vreme dosarele și le-am citit cu atenție. Mi se părea că o parte din viața mea "cură/încet repovestită de o străină gură". Totuși, mi-a făcut foarte bine lectura lor, mi-a clarificat o situație care, lipsită de un suport scriptic, devenise nebuloasă în memoria mea...

"RPR/ MAI/ strict secret/ Direcția 3/ Serviciul 6/ Biroul 1/ Dosar de verificare 9837 privind pe "Moldoveanul" ["Moldoveanul", numit și "obiectivul", eram eu, pentru ofițerii de Securitate. Preferam să mi se spună "Bucovineanul" fiind originar din Suceava..]*/ deschis la data de 22 III 1966, închis la 15IV 1967/ Arhiva nr. 158.234 fond operativ".*

Mi-a venit să plâng și să râd în același timp citind aceste mențiuni solemn-birocratice de pe coperta primului dosar. Să plâng pentru că mă gândeam la tânărul de 19 ani prins în angrenajul unei mașinării din care nu putea să mai iasă. Și să râd pentru că îmi reprezentam armata de ofițeri de Securitate, bine hrăniți, bine îmbrăcați, cu salarii mari și mașini la dispoziție, organizați în "direcții", "servicii", "birouri" pentru a urmări ce face și ce spune *un băiat.*

"Ștefănescu Alexandru este un element cu concepții profund dușmănoase. Acest lucru reiese în primul rând din două scrisori ce ne-au fost trimise de serviciul "F" la 10-XII-1965 și respectiv 12-I-1966. În prima scrisoare adresată numitului G. V. [i se dă numele întreg, dar nu îl reproduc, așa cum nu le voi

---

* Capitol din cartea colaboratorului nostru Alexandru Mihalcea, *Călău și victimă,* apărută la editura Ex Ponto, Constanța, 2015.

reproduce nici pe cele ale altor colegi ai mei din acea perioadă] din Suceava, sus-numitul arată că la facultate se simte ca un străin. [...] În aceeași scrisoare îi trimitea destinatarului o poiezie [sic!] intitulată *Țăran și secretar*, ce are un conținut dușmănos cu privire la nivelul de trai al țărănimii noastre, activitatea ce o desfășoară ei [sic!] în cadrul CAP.

În cea de-a doua scrisoare expediată numitului A.M. din localitatea Bujor, regiunea Galați, susnumitul afirmă: "...vreau gloria, ieșirea din anonimat. E drept că la asta se adaugă și ura împotriva poeziei contemporane, că vreau să lupt cu ea și să strig în gura mare că e lipsită de frumusețe și că e searbădă."

Agentul "Panait" arată în nota informativă din 21-11-1966 că Ștefănescu Alexandru în perioada examenului de admitere a locuit în aceeași cameră cu fostul student Dan Munteanu, arestat de către organele noastre, cu care era în foarte bune relații."

Câteva comentarii. Exista, așadar, și un serviciu "F" care se ocupa, printre altele, de interceptarea scrisorilor unui student în anul 1 la Facultatea de Limba și Literatura Română! Exista și un "agent", probabil bine remunerat, cu nume de cod "Panait", care le aducea la cunoștință șefilor, printr-un raport scris, că studentul stătuse în aceeași cameră, în perioada examenului de admitere, cu alt student, Dan Munteanu, arestat de Securitate.

(Deschid aici o paranteză. Îmi aduc aminte figura de tânăr brunet, cu mustață, a lui Dan Munteanu, student în anul V, nu știu la ce facultate, cred că la Drept. În perioada examenului de admitere, nimerisem cu totul întâmplător în aceeași cameră cu el, la Căminul "Carpați". Dan Munteanu a făcut un memoriu către conducerea Universității, semnalând proasta funcționare a instalațiilor sanitare din cămin, abuzurile personalului de serviciu etc. Am semnat și eu memoriul, așa cum l-au semnat și alții, întrucât neregulile semnalate erau reale. Ulterior am aflat că lui Dan Munteanu i s-a organizat un proces cu public, care s-a desfășurat la etajul I al Facultății de Drept. Se spune că procesul a fost prezidat de Ion Iliescu, prim-secretar, pe atunci, la CC al UTM. Este adevărat, domnule Ion Iliescu? Aștept un mesaj din partea dv. Poate îmi dați și informații mai multe despre Dan Munteanu, care a avut un destin tragic. În timpul procesului, în semn de protest pentru modul în care era tratat, s-a smuls dintre gardieni și a sărit pe fereastră. În urma căderii, și-a rupt amândouă picioarele. Apoi a făcut închisoare. Interesându-mă după mulți ani de soarta lui, am aflat, din zvonuri, că, eliberat din închisoare, a dispărut fără urmă. Ce s-a întâmplat, domnule Ion Iliescu, cu Dan Munteanu?).

Venit din Suceava la București, pentru a urma Facultatea de Limba și Literatura Română, eu eram... dar mai bine să citez din caracterizarea pe care mi-o făcea pe atunci un alt agent, "Pictorul" (în care l-am recunoscut pe M.P.-P): "Ștefănescu este un student inteligent, cu multă spontaneitate, talentat și foarte orgolios. [...] este un visător, de multe ori rupt de realitate. În repetate rânduri a spus [...] că el nu suportă nedreptățile." Cert este că nu eram un lup-

tător anticomunist (cum mi-ar plăcea acum să fi fost). Eram un tânăr naiv, neformat din punct de vedere intelectual, dornic să învăț și să realizez ceva în literatură. Mă atrăgea ideea de performanță, iar mediocritatea mi se părea mai rea decât moartea. Făceam observații critice la adresa stilului de viață comunist din obișnuința de a spune ce cred și, adeseori, din dorința de a epata. Nici nu știam că există Securitatea pe lume. Deși ar fi trebuit să mă întreb de ce, ori de câte ori mă pronunțam cu glas tare asupra situației din România comunistă, în jurul meu se făcea tăcere.

"Ștefănescu - se spune într-un alt document - este lucrat prin dosar de verificare, fiind cunoscut cu manifestări dușmănoase."

Iată, în continuare, ce înțelegeau prin "manifestări dușmănoase" ofițerii de Securitate:

"Susnumitul în perioada anilor 1965-1966 a întreținut discuții cu unii colegi de facultate, în cursul cărora și-a exprimat concepții ostile orânduirii sociale din țara noastră.

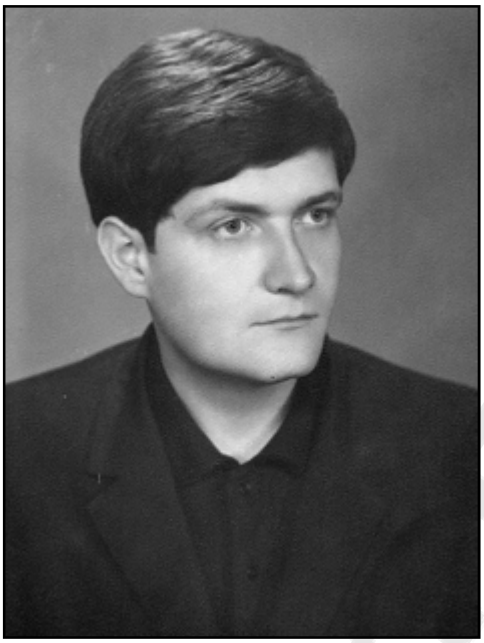
Astfel a afirmat că în R. S. România n-ar exista libertate de creație, că s-ar publica numai acele opere a căror tematică politică ar fi impusă și în urma acestui fapt literatura, poezia contemporană ar fi lipsită de valoare artistică și n-ar fi apreciată de mase.

În aceleași împrejurări Ștefănescu Alexandru a elogiat activitatea dușmănoasă desfășurată printre studenți de numitul Munteanu Dan (condamnat), afirmând totodată în mod calomnios că instituțiile noastre de stat ar fi conduse de oameni necompetenți" etc.

În raport este citată și "poiezia" *Țăran și secretar* (transcrierea ei fiind însoțită și de un facsimil, din care reiese că o scrisesem de mână, cu pixul; mă înduioșează modul cum caligrafiam literele pe atunci; în ultima vreme, folosind mereu calculatorul, aproape că am uitat să scriu de mână). De fapt, nu era vorba de o poezie, ci de o parodie (după *Împărat și proletar*), pe care am improvizat-o cu ocazia unui mic chef studențesc, la Căminul Panduri, unde locuiam șaisprezece tineri într-o încăpere. O parodie de unică folosință, fără valoare literară, destinată doar unui amuzament de moment. Spre dezamăgirea mea, cel de acum, este plină de stângăcii și nu are aproape deloc umor. În schimb, cuprinde cuvinte licențioase, a căror utilizare, azi, de către tinerii poeți, o dezaprob în calitate de critic literar:

"Pe-o țarină umbrită vreo trei țărani discută/ Cu mămăliga-n mână flămânzi și pofticioși/ Ei poartă cu tărie o aprigă dispută./ Bucăți de mămăligă le sar și stropi de spută/ Din gurile cu care clamează mânioși. [...]/ Zdrobiți în mână ceapa, puneți nițică sare/ Și înghițiți-o grabnic, hai, nu mai așteptați/ Căci vine brigadierul cu ciudă și turbare,/ În contra noastră vine, în contra celor care/ Vrem multă mămăligă și s-o mâncăm ca frați. [...] Hambarul arde-n flăcări, țărani ca p... moarte/ Privesc râzând incendiul și nu se ostenesc,/ Se-agită secretarii, se-adună într-o parte/ Și fac o listă lungă cu cei ce vor la moarte/ Să meargă fără frică pentru avut obștesc."

Gândindu-mă acum la "afirmațiile dușmănoase" pe care le făceam ca ado-

lescent îmi dau seama că erau toate adevărate și că aproape orice om de bun-simț gândea la fel. Ele exprimau nu dușmănia, ci un spirit critic elementar. În plus, făceam acele afirmații într-un cerc restrâns de prieteni (fără să știu că unii erau informatori). Cât privește parodia după *Împărat și proletar*, era și ea inofensivă. Îi satirizam nu numai pe activiști ci și pe țărani, iar textul nu îl multiplicasem, nu îl răspândisem ca pe un manifest, ci îl folosisem pentru a-i înveseli pe colegii mei de cameră.

Pentru asemenea acte de nonconformism derizorii, "Ștefănescu Alexandru este lucrat prin dosar de verificare, fiind cunoscut cu manifestări dușmănoase." Raportul i s-a părut probabil mult prea concesiv locotenentului major Victor Achim, care s-a simțit dator să facă o adnotare: "Acesta este un element foarte dușmănos. Dirijați agenții să semnaleze de fiecare dată cine a mai fost de față."

N-am fost și nu sunt, din păcate, nici astăzi un element foarte dușmănos. Dacă aș fi, v-aș căuta domnule Victor Achim, și v-aș cere socoteală pentru modul iresponsabil și cinic în care m-ați calificat, pe vremuri, drept un "element foarte dușmănos" numai pentru a vă justifica salariul indecent de mare și toate avantajele pe care le mai aveați. Nu vă era rușine să urmăriți, cu un întreg aparat polițienesc, și să terorizați un băiat, bine educat, cinstit, lipsit de experiență socială, numai ca să dați impresia că munciți, că faceți ceva folositor pentru societatea românească? Știți, măcar azi, că prin acțiunea dv. și a colegilor dv. (în total, peste douăzeci de ofițeri de Securitate!) mi-ați fracturat viața, că după interogatoriile care mi s-au luat, din cauza "adnotărilor" unora ca dv., eu n-am mai fost niciodată cel dinainte?

*

* *

Pe coperta celui de-al doilea dosar văzut de mine la CNSAS scrie:

"RSR [RPR devenise chiar pe parcursul anchetării mele RSR]/ MAI/ Strict secret/ Dosar de anchetă nr. 3155"

Primul dosar este, deci, "de verificare", al doilea – "de anchetă". Acest al doilea dosar se deschide cu un opis (un sumar, în limbaj militar), în care sunt menționate documentele din cuprinsul lui: procesele verbale de ascultare a martorilor (R.G.S., F.B., D.C., G.V., G.A., A.-M.F., M.N.), procesele verbale de interogare a lui Alex. Ștefănescu, procesele verbale de confruntare a lui Alex. Ștefănescu cu martorii F.B., și R.G.S., versurile întocmite de Alex. Ștefănescu,

ordonanța de refuzare a procesului penal.

Acest ultim document, emis la 13 martie 1967, mie mi-a fost arătat abia la 23 martie 1967. In felul acesta am fost terorizat zece zile în plus de ideea că voi face închisoare. Și... mai mult ca sigur că în închisoare aș fi ajuns, dacă între timp n-ar fi avut loc o consfătuire a lui Nicolae Ceaușescu cu "cadrele MAI", în cursul căreia noul secretar general al PCR a cerut să fie stabilite pedepse mai puțin severe (și anume sancțiuni administrative) pentru delictul de opinie.

Recitesc procesele verbale de ascultare a martorilor (mai exact: martori ai acuzării). Toți erau pe atunci colegi ai mei de facultate. Recunosc stilul fiecăruia, deși depozițiile sunt relativ uniformizate de limba de lemn a ofițerului de Securitate care le-a consemnat.

R.G.S. (bucureștean superficial și emfatic; mă plictisea cu suficiența lui și, în același timp, cu nerăbdarea de a-și face din mine un prieten); are un ton declamativ-rechizitorial. În acele zile tocmai îi refuzasem prietenia și găsise, probabil, prilejul să se răzbune. După terminarea facultății avea să fie angajat la TVR, în timp ce eu, ca un proscris, am primit un post de profesor într-un sat izolat, din nordul Moldovei, în care nu mai ajunsese niciodată un licențiat.

F.B. (coleg de cămin, copilăros, ușor peltic; ne băteam cu pernele, în joacă) îmi face portretul într-o manieră obiectiv-oficială, dezaprobându-mi de la o mare înălțime ideologică "afirmațiile dușmănoase". Va ocupa cândva postul de director-adjunct al unei importante biblioteci.

D.C. (un prieten de care eram foarte atașat în acei ani și care mi se părea a fi de o puritate morală angelică; scria versuri ca și mine, iubea romantic o fată din satul lui natal) mă analizează "judicios", căutând explicații pentru devierile mele de la ideologia comunistă. Un ofițer de Securitate a scris în dreptul numelui lui: "D.C. a fost agent al organelor noastre, abandonat pentru faptul că a deconspirat față de tatăl său". Va înființa și va conduce o revistă într-un orășel de provincie (semnând T.C.).

G.V. (o fată frumoasă, inteligentă și excentrică; între mine și ea era un început de idilă!) mă acuză tranșant, combătând în scris – ceea ce făcea uneori și pe câte o bancă în parc, dar de data aceasta de pe o poziție oficială – ideea mea că industrializarea forțată a României poate duce la o deculturalizare a populației. Se va afirma ca poetă (sub numele G.N.) și, în plină maturitate, se va sinucide.

G.A. (marele meu prieten, pe care îl admiram și împreună cu care făceam partide de râs interminabile) confirmă, vizibil timorat de anchetatori, acuzațiile la adresa mea. Va deveni un scriitor cunoscut și conducătorul unui trust de presă.

A.-M.F. (liliala mea colegă, care la seminarii era toată numai zâmbet și, dacă mă durea capul, scotea imediat un antinevralgic din poșetă) semnează o delațiune tranșantă, nemiloasă împotriva mea. Nu știu, din păcate, nimic de soarta ei.

M.N. (coleg de cămin, cu un discurs solemn și vetust, cu care discutam ore întregi, noaptea, probleme de literatură, obosindu-ne reciproc, el cu prețiozitatea lui, eu cu spontaneitatea mea) mă stigmatizează în fraze lungi, de orator de altădată. Va ajunge profesor și va prezenta comunicări la congresele profesorilor de română.

Este o descoperire dureroasă pentru mine să identific foști prieteni printre martorii acuzării. Dar nu este chiar o dramă. Și nu simt nici o aversiune față de ei. Nu numai eu aveam, pe vremea anchetei, 19 ani. Și ei aveau această vârstă. Și ei erau lipsiți de experiență, și ei erau nuci cu coaja subțire în pumnul de fier al Securității.

În schimb, mi se pare grotesc și întrutotul reprobabil modul în care își petreceau viața și își justificau poziția înaltă în societate ofițerii de Securitate. Să fii bărbat fălos, să străbați Bucureștiul într-o mașină cu geamuri fumurii pentru a ajunge la "serviciu", să fii salutat cu "să trăiți!" la intrare, iar munca ta să constea în urmărirea-interogarea-terorizarea unor adolescenți naivi, iată o situație cu totul și cu totul rușinoasă. Referatele, notele informative, ordonanțele, rezoluțiile, adnotările, rapoartele din dosarele mele sunt semnate de o mulțime de ofițeri, care ar fi fost mult mai folositori patriei dacă ar fi strâns grâul de pe câmp (rămas de atâtea ori nerecoltat în acei ani) sau dacă ar fi avut grijă de copiii lăsați nesupravegheați printre blocuri în timp ce părinții lor se aflau la lucru. Iată numele pe care mi le-am notat: lt. Nicolae Mihu, lt. maj. Victor Achim, lt. col. Anculia Mioc, mr. Adrian König (cel care m-a traumatizat cu urletele lui pe parcursul anchetei), lt. Ion Moldovan, cpt. Gheorghe Năstase, mr. Gheorghe Blidaru, col. Olimpiu Andrei, lt. col. Emil Macri, maior Gheorghe Alexandru, mr. D. Brînzei, mr. Al. Gheorghe, col. Gh. Zodian, mr. Mircea Selig, lt. Nicolae Cojocaru, lt. col. Traian Ionescu, mr. Florin Duță.

17 oameni în toată firea (cel puțin 17, pentru că nu i-am menționat pe cei de la serviciul "F" care s-au ocupat cu interceptarea scrisorilor mele, pe cei care mă aduceau la interogatorii, pe cei care au arhivat documentele etc.) și-au câștigat, un timp, fie și scurt, existența "lucrându-mă". De la 18 la 19 ani am fost "lucrat" ceea ce înseamnă că mi-a fost distrusă minunata seninătate a vârstei și mi s-a inoculat sentimentul că pot fi anchetat oricând, ore întregi, într-un subsol obscur, doar pentru că obișnuiesc să spun ce cred, sau că pot fi împușcat undeva, la groapa de gunoi a orașului, fără ca aceasta să impresioneze pe cineva.

Recitesc "procesele verbale de interogare a lui Alex. Ștefănescu" (le-am mai citit o dată atunci, când le-am semnat pagină cu pagină). Mi-aduc aminte că în cursul anchetei, anchetatorul prietenos, lt. Ion Moldovan (care alterna cu anchetatorul brutal, mr. Adrian König), s-a arătat iritat de aroganța martorului R.G.S. și m-a îndemnat, între patru ochi, să declar și eu ceva care l-ar putea incrimina pe denunțătorul meu. Aș fi avut ce povesti. Dar m-am gândit atunci că, dacă aș face-o, aș fi ca el și toată viața, apoi, mi-ar fi greață de mine. L-am asigurat deci pe anchetator că niciodată nu l-am auzit pe R.G.S. spunând ceva

incorect din punct de vedere politic. Sunt mândru, azi, că nu l-am turnat pe turnătorul meu. Sunt mulțumit că, după cum reiese din procesele verbale ale interogării mele, mi-am păstrat în explicațiile date anchetatorilor decența, că nu am abdicat de la o anumită demnitate (chiar și atunci când mi-am exprimat regretul pentru "faptele săvârșite" și am promis că îmi voi revizui comportarea). Este într-un fel surprinzător că răspunsurile date de mine la întrebările anchetatorilor nu au nimic umil în condițiile în care în timpul interogatoriilor îmi simțeam adeseori obrajii scăldați în lacrimi.

Interogatoriile mi-au fost luate în stare de libertate, în zile diferite, dar fiindcă durau foarte mult îmi dădeau sentimentul că sunt arestat. Iată cum sunt datate două dintre procesele verbale de interogare: "Interogatoriul a început la orele 9.15 în ziua de 23 februarie 1967 și s-a încheiat la orele 15.25 în ziua de 23 februarie 1967."; "Interogatoriul a început la orele 17.20 în ziua de 23 februarie 1967 și s-a încheiat la orele 8.20 în ziua de 24 februarie 1967". Practic a fost vorba de o zi și o noapte de anchetare continuă, cu o singură întrerupere pentru masă (pentru masa lor, a anchetatorilor; în cele două ore în care ei au lipsit, eu am rămas închis intr-o încăpere cu ziduri groase, de la subsol). Retrăiesc, citind dosarul, ce am simțit în dimineața geroasă a zilei de 24 februarie 1967. Ieșisem din semiobscuritatea de la "Malmaison" în lumina strălucitoare a dimineții de iarnă, în care respirația mi se vedea ca un fum de țigară diafan. Mi s-a făcut un dor nebun de mine însumi, de tinerețea mea, de libertate și am început să plâng pe stradă. Era ca și cum m-aș fi îmbolnăvit de cancer și nu aveam nici o speranță să mă mai vindec vreodată.

A urmat "demascarea" mea. În dimineața zilei de 17 mai 1967, securiștii m-au urcat într-o dubă și, ca să-și bată joc de mine, mi-au spus că mă duc în afara Bucureștiului ca să mă împuște. Am mai povestit, într-un interviu, acest episod, și nu vreau să mă repet. De fapt, m-au dus la Universitate, unde, în amfiteatrul "Odobescu", a avut loc ședința de excludere a mea din UTC (și unde s-ar fi hotărât, la propunerea lui R.G.S., și darea mea afară din facultate, dacă n-ar fi intervenit salvator extraordinara noastră profesoară, Zoe Dumitrescu-Bușulenga). Există în dosar un document referitor la această ședință:

"Notă pentru buletin/ 18 mai 1967/ strict secret

În ziua de 17 mai a fost demascat public în cadrul adunării studenților din anul II, Facultatea de Limba și Literatura Română, numitul Ștefănescu Alex., născut la 6 XI 1947, cunoscut că în discuții și în creațiile literare se manifestă dușmănos la adresa regimului socialist din țara noastră și a politicii partidului nostru.

La adunare au participat circa 190 de persoane, studenți și profesori de la facultatea respectivă, care în cuvântul lor au înfierat activitatea desfășurată de Ștefănescu Alex.

La discuții s-au înscris un număr de 13 persoane, dintre care au vorbit 8 persoane.

În încheiere adunarea a hotărât excluderea sus-numitului din organizația UTC și a propus conducerii facultății să hotărască asupra oportunității rămânerii lui ca student.

Șeful serv. lt. col. Anculia Mioc".

Decenii la rând am avut apoi de suferit pentru acest incident din tinerețe. N-am mai fost niciodată o ființă liberă și fără griji, ci una "înfierată".

*

* *

Iată ce urmări a avut anchetarea mea de către Securitate în timpul facultății:

1. Am pierdut irevocabil postul de asistent, pe care urma să-l ocup după terminarea facultății, la propunerea profesoarei de literatură universală Cornelia Comorovschi.

2. Nu mi s-a dat voie niciodată, înainte de 1989, să călătoresc în Occident.

3. Mi-a fost respinsă în repetate rânduri cererea de a mă înscrie la doctorat.

4. Am fost chemat în fiecare an la "serviciul de cadre" să dau explicații în legătură cu "afirmațiile dușmănoase la adresa regimului comunist" făcute în studenție.

5. Am fost urmărit fără întrerupere de agenți ai Securității și de informatorii lor.

6. Nu mi s-a dat voie să mă transfer la revista "România literară", ca să-mi fac profesia de critic literar, deși am cerut aceasta insistent, iar redacția era întrutotul de acord.

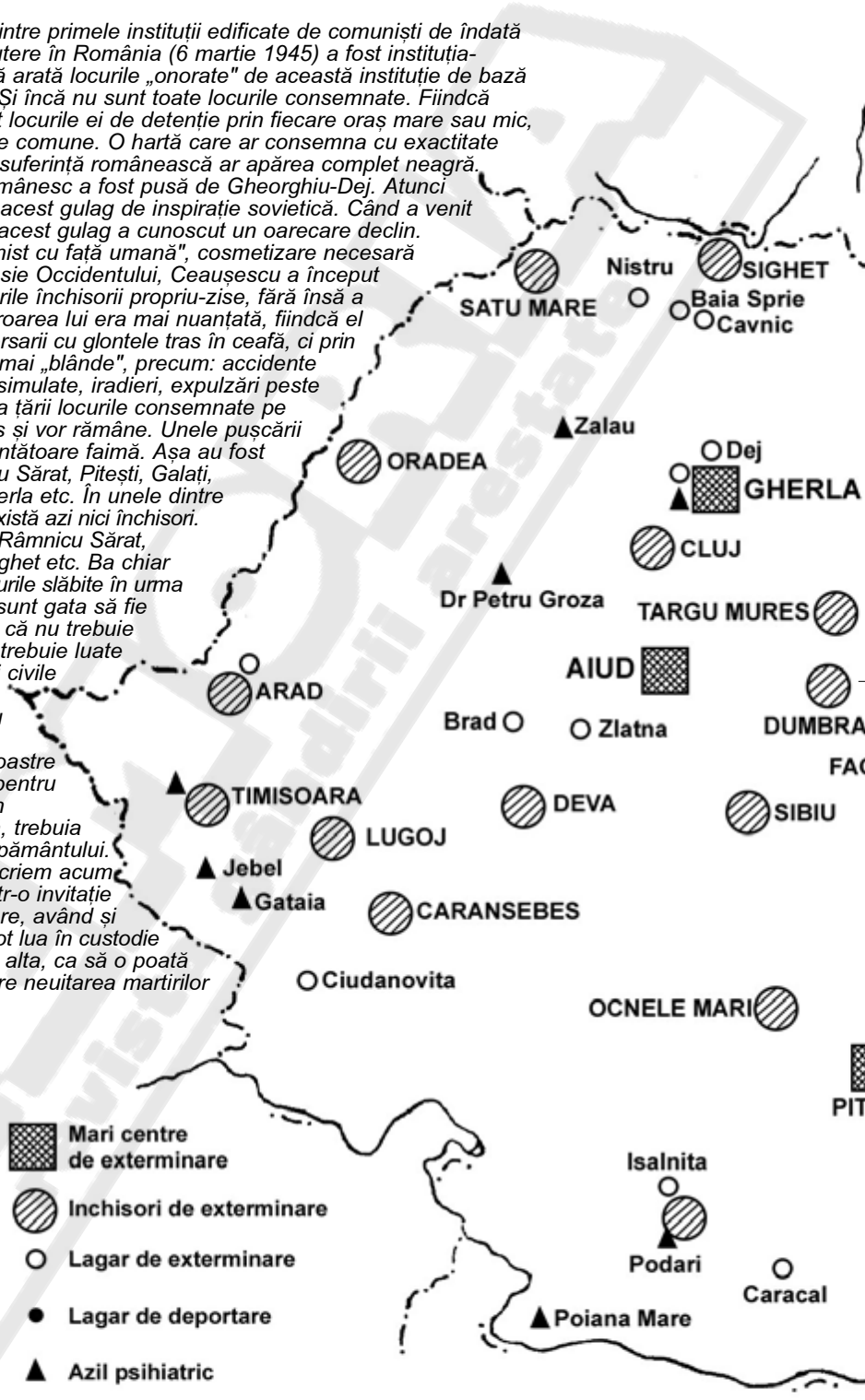
Mai e de povestit ceva. În duba fără geamuri cu care am fost dus de la "Malmaison" la Universitate, unde se organizase excluderea mea din UTC, securiștii care mă însoțeau, ca să-și bată joc de mine, mi-au spus că mă transportă în afara Bucureștiului, ca să fiu executat. M-am zbătut ca un animal dus la tăiere, încercând să scap din mașină, ei m-au ținut, și în acele împrejurări mi-am pierdut sacoul în întunericul compact din dubă.

La ședința de excludere din UTC, colegul meu de facultate George Radu Serafim a luat cuvântul și a cerut să fiu dat afară și din facultate, nu numai din UTC. M-a salvat Zoe Dumitrescu-Bușulenga, care i-a replicat că decizia rămânerii sau nerămânerii mele în facultate o vor lua ei, profesorii, nu studenții.

După 1989, George Radu Serafim a publicat un articol în *Evenimentul zilei*, în care declara că nu regretă nici pe departe atitudinea pe care a avut-o atunci față de mine, că dacă ar întoarce timpul înapoi la fel ar reacționa, pentru că era o lipsă de recunoștință din partea mea să denigrez un partid care îmi dăduse un loc în cămin, posibilitatea de a mânca la cantină etc. Idee falsă, întrucât partidul ne dădea tot ce ne dădea nu din banii lui, ci din aceia ai părinților noștri, plătitori de taxe și impozite.

În același articol George Radu Serafim mă persifla afirmând că mi-am regizat apariția la ședința de excludere din UTC, înfățișându-mă într-o cămașă albă, ca să semăn cu Robespierre dus la ghilotină și să impresionez asistența. Ce nedreptate! Venisem la ședință doar în cămașă din alt motiv...

Am mai spus-o: una dintre primele instituții edificate de comuniști de îndată ce-au pus mâna pe putere în România (6 martie 1945) a fost instituția-pușcărie. Harta de față arată locurile „onorate" de această instituție de bază a regimului comunist. Și încă nu sunt toate locurile consemnate. Fiindcă Securitatea a mai avut locurile ei de detenție prin fiecare oraș mare sau mic, ba chiar în foarte multe comune. O hartă care ar consemna cu exactitate toate aceste locuri de suferință românească ar apărea complet neagră. Baza acestui gulag românesc a fost pusă de Gheorghiu-Dej. Atunci a și căpătat amploare acest gulag de inspirație sovietică. Când a venit Ceaușescu la putere, acest gulag a cunoscut un oarecare declin. Pozând într-un „comunist cu față umană", cosmetizare necesară ca să facă bună impresie Occidentului, Ceaușescu a început să mai renunțe la zidurile închisorii propriu-zise, fără însă a renunța la teroare. Teroarea lui era mai nuanțată, fiindcă el nu-și mai înlătura adversarii cu glontele tras în ceafă, ci prin alte metode, chipurile mai „blânde", precum: accidente de mașină, sinucideri simulate, iradieri, expulzări peste graniță etc. În memoria țării locurile consemnate pe harta de față au rămas și vor rămâne. Unele pușcării au o tristă și înspăimântătoare faimă. Așa au fost Jilava, Sighet, Râmnicu Sărat, Pitești, Galați, Caransebeș, Aiud, Gherla etc. În unele dintre aceste locuri nu mai există azi nici închisori. Așa sunt, de exemplu, Râmnicu Sărat, Caransebeș, Galați, Sighet etc. Ba chiar unele dintre ele, cu zidurile slăbite în urma diverselor cutremure, sunt gata să fie demolate. Noi credem că nu trebuie lăsate să dispară. Ele trebuie luate sub îngrijirea societății civile și conservate. Pentru ce conservate? Pentru că aceste locuri s-au gravat în istoria țării noastre ca locuri de suferință pentru poporul român care, în planificarea comunistă, trebuia să dispară de pe fața pământului. Rândurile pe care le scriem acum vor să se constituie într-o invitație față de acei români care, având și posibilități materiale, pot lua în custodie o fostă închisoare sau alta, ca să o poată conserva ca atare. Spre neuitarea martirilor noștri.

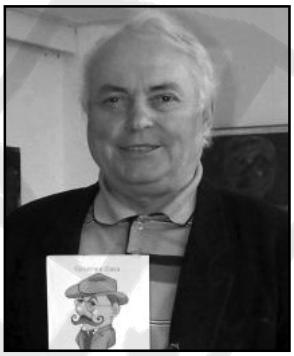

Geografia detenției

OCTAVIAN ONEA

Efectul Scăeni asupra bibliotecilor publice din România

Istoric, dramaturg, pictor. A absolvit Facultatea de Istorie, Universitatea București în 1967. A înființat Fundația Hasdeu din Câmpina (1991) și publicațiile "Câmpina liberă" (Decembrie 1989), "Verva. Revistă social-culturală, istorică și literară" (Februarie 1990) și "Poarta Sărutului. Revistă lunară de literatură și artă" (Octombrie 2008).

În contextul publicării listelor cărților interzise și al colectării acestora, a fost naționalizată, în 1945, Fabrica de hârtie de la Scăeni*. Ca soluție finală a culturii române scrise, în orice caz a unei părți coplesitoare a ei. Și ca o ironie amară a Istoriei, pentru că aici, la Scăeni, fusese Falansterul Fourierist al lui Teodor Diamant, închizându-se în mod sinistru cercul, de la teoria utopică și ademenitoare, la practica concretă și cutremurătoare. Astfel, prin naționalizarea Fabricii de hârtie de la Scăeni, făptuită cu trei ani înainte de naționalizarea generală de la 11 iunie 1948, cărților epurate li s-a dat o destinație precisă. Și li s-a oprit orice destin.

Operația a avut oarecum un caracter secret, căci nu s-a publicat nicăieri un document care să ateste, nici naționalizarea fabricii și nici destinația către care urmau a fi îndreptate toate acele tipărituri adunate la Prefecturi. Dacă ar fi să credem în tăcerea documentelor, și astăzi Prefecturile ar avea colecții cu mult mai numeroase cantitativ decât Biblioteca Congresului American! Dar anevoie găsești, printre bibliorafturile cu documente, câteva cărți, după specialitatea oamenilor din birouri, în nici un caz cărțile adunate în anii '50. Eu-unul pot depune mărturie că, nouă ani cât am fost consilier pentru cultură, culte și învățământ la Prefectura județului Prahova, n-am întâlnit nici măcar un singur exemplar, o filă sau vreo copertă, din cărțile sinistrate atunci.

Din când în când apare câte un document, cum este stenograma ședinței de la 16 noiembrie 1944, a Consiliului de Miniștri, în care Gh. Fotino, Ministrul Cooperației, să spună că rușii au ridicat "toată secția de

---

*Pe parcursul acestui text, folosesc termenul de "fenomen Scăieni" pentru procesul de distrugere a cărților conform listelor de publicații interzise așa cum a fost distrusă și fabrica de hârtie folosită pentru un timp la distrugerea acestor cărți.

foraje de la Astra Română" din Ploiești, iar Generalul C. Sănătescu, Președintele Consiliului, să fie îngrijorat "că rușii intenționează să demonteze fabrica Malaxa" din București[1]. Doar în Monografia orașului Boldești-Scăeni, scrisă de un localnic, fost profesor de istorie și de română, om de cultură, Cristian Petru Bălan, găsim, la capitolul XV - Industria din orașul Boldești-Scăeni, în paginile despre Întreprinderea de mucava Boldești-Scăeni – Cahiro S.A., informația scurtă și rarissimă: "În 1945 fabrica [inaugurată la 24 august 1889] a fost naționalizată de comuniști."[2]

Despre Reforma din 1953, Alexandru Graur a scris că a fost una dintre "primele sarcini" ale noii noastre Academii, "creată în 1948". După discuții publice, "s'a elaborat o Hotărîre a Consiliului de Miniștri, care a fost semnată la 16 septembrie 1953, cu sarcină pentru Academie de a publica Micul dicționar ortografic până la 1 octombrie 1953, urmând ca noile norme să intre în vigoare de la 1 aprilie 1954."[3] Urmările imediate s-au simțit chiar atunci. Primele care le-au simțit au fost cărțile. În sensul că tot ce era tipărit în ortografia cea veche, burgheză, trebuia urgisit și aruncat (excluzându-se, totuși, cărțile de la Editura Cartea Rusă și cele ale autorilor comuniști, dar nici acestea toate, doar cele editate după 1947). Fără liste și fără broșuri. Cu toptanul.

Șirul de intervenții propagandisto-ideologice, dublat de acte legislative și normative și de măsuri administrative, au avut consecințele scontate – imediate și pe termen lung – ale căror efecte le expun mai departe. Pentru a le depista, am vizitat mai multe Biblioteci județene, municipale, comunale și școlare, cercetând primele registre de inventar și încercând să văd și alte documente. Am citit articole, cărți și broșuri, scrise de bibliotecari sau editate de biblioteci, am parcurs istoricul Bibliotecilor postate pe internet de ele însele (mai departe trimiterea va fi: net), m-am adresat directorilor sau managerilor unor Biblioteci și unor bibliotecari. Cu unii am intrat în corespondență și am vorbit și la telefon – tuturor le mulțumesc și le sunt recunoscător, asigurându-i de respectul meu fără margini – astfel că mi-am putut forma o impresie destul de exactă asupra efectului Scăeni asupra bibliotecilor din România. Rezultatele le consider ca pe o eboșă perfectibilă.

Realitatea pe care o cunosc eu asupra efectelor fenomenului Scăeni este că în nicio bibliotecă sătească nu se mai păstrează vreo carte din vechile biblioteci. Nici o singură carte, la țară, în toată țara. Asta nu exclude faptul ca, ulterior, personalități sau simpatizanți ai satului să fi donat o carte sau mai multe, dintre cele vizate de cenzură, ceea ce este cu totul altceva. Este o diferență enormă între cărțile păstrate în toiul Fenomenului și trecute în fondurile documentare sau secrete, și cele intrate în aceleași fonduri, dar pe alte căi decât acelea ale continuității: achiziții de la anticariate, donații, confiscări etc. Nu este prea diferită nici situația în Bibliotecile orășenești și chiar municipale. Ba încă și în unele dintre Bibliotecile județene.

Fiindcă, așa cum aprecia cineva, "probabil niciodată nu vom afla ce valori s-au pierdut", las liberă imaginația fiecăruia – ori știința, ce ar trebui însă făcută

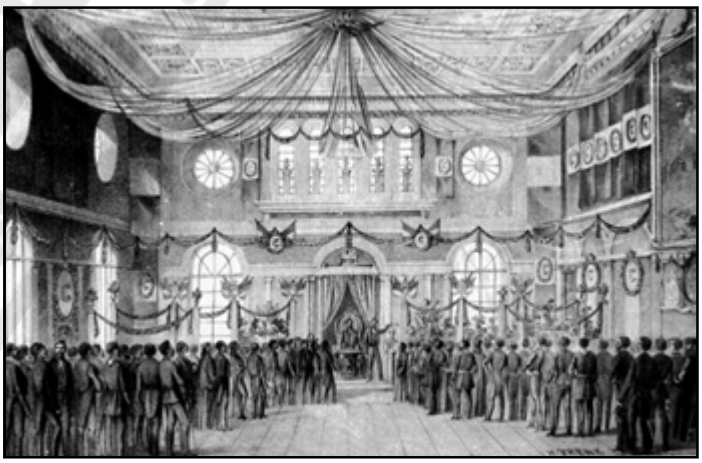
publică! – străduindu-mă să aduc la lumină cât se poate din ceea ce s-a salvat. Și cum s-a salvat. Și cred că aici este foarte mult de lucru pentru că, de cele mai multe ori – și cunosc foarte bine cazul Profesorului N. I. Simache, despre care voi vorbi – cei care au salvat o carte sau biblioteci s-au ferit să spună ce au făcut, spre a le proteja mai departe.

Ne (cam) lipsesc documentele în acest sens. Liliana Corobca, în excepționala lucrare, *Epurarea cărților*, în care a publicat 320 de pagini de documente de arhivă, observa că, înainte de 1949, când a început al treilea val de epurări: "Perioada anilor 1944-1949 este cea mai puțin cunoscută și aproape inaccesibilă cercetătorilor din cauza lipsei totale sau parțiale a documentelor (Nu există niciun fond arhivistic despre «Comisia Aliată de Control», de pildă)."[4]

În cartea, *Viața culturală a Municipiului Ploiești și a județului Prahova (1900-1948). Documente* (București, Silex, 1997), scrisă de Constantin Dobrescu și Mihai Rachieru, amândoi foști directori ai Arhivelor Naționale Direcția Județeană Prahova, primul în anii 1968-2001, al doilea în anii 2001-2005, în cele 774 documente (54 dintre 20 noiembrie 1944 și august 1948), nu găsim nici unul despre Fenomenul Scăeni. Și nici în lucrările arhivistei Florica Dumitrică sau ale directorului Bibliotecii județene, Gheorghe Macsim, cu trimiteri la aceleași Arhive! Contactându-i pe cei doi foști directori, doar domnul Rachieru și-a amintit că s-a găsit o adresă, de prin 1953-'54, de la Fabrica de Hârtie Scăeni, prin care erau informați de niște cărți cu coperte ferecate, ce nu puteau fi băgate în cuptor.

Biblioteci cu fondurile de carte păstrate aproape în totalitate

Credeam că în bibliotecile cele mari din București: **Biblioteca Academiei Române** și **Biblioteca Centrală Universitară**, din București, Iași și din Cluj, fondurile de carte au rămas nealterate, cărțile retrase din circulație fiind depozitate în fondurile speciale anume create: Fondul documentar și Fondul secret, unde accesul, inclusiv la fișiere, era drastic. Liliana Corobca atrage însă atenția că: "Din păcate, organizarea Fondului special al cărții nu s-a constituit nici în România de la început, ceea ce ar fi dus la salvarea multor cărți prețioase."[5]

După 1964, accesul la aceste Fonduri s-a mai relaxat puțin. În

1967, când, în anul V, îmi pregăteam teza de diplomă, "Ceramica romană din Dacia Inferior", mi-a trebuit o adresă din partea Facultății de Istorie, semnată de decanul D. Berciu și de profesorul D. Tudor, conducătorul lucrării, ca să pot citi, la Fondul secret de la Biblioteca Academiei Române, revista "Arhivele Olteniei".

S-au păstrat o serie de cărți și în bibliotecile facultăților, cărțile lui Nicolae Iorga, de pildă, la Istorie (ca să citesc, dar numai în sală, *La place des Roumains dans l'histoire universelle*, în anul IV, pentru o lucrare de seminar, primisem iar o adresă semnată de decan; și asta în cadrul aceleiași instituții!).

Biblioteci județene cu fondurile de carte păstrate

Au fost și biblioteci județene care și-au păstrat fondurile, aplicându-se același procedeu de punere sub cheie în fondurile documentare și secrete. S-a întâmplat lucrul acesta la Iași, Galați, Târgu Mureș, Alba Iulia, Craiova, Slatina și Târgoviște.

Biblioteca județeană "Gheorghe Asachi" Iași s-a înființat la 1 octombrie 1920, laolaltă cu Muzeul orașului Iași, la propunerea lui Gh. Ghibănescu, Orest Tafrali, N. A. Bogdan, Mihai Costăchescu, Sever Zotta ș.a. Între 1924 și 1926, N. A. Bogdan a alcătuit primul catalog al Bibliotecii. În 1935, biblioteca municipală devine instituție de sine stătătoare. Deschiderea oficială s-a făcut în 1937, în incinta mănăstirii Golia, de unde, în 1943, a fost mutată în localul din str. Lăpușneanu, fiind deschisă pentru public la 5 ianuarie 1944, "complet reorganizată". Deținea 24.000 vol., 574 donate de Nicolae Iorga. În 1950 fondul de carte se risipește din cauza ravagiilor războiului. (net).

Biblioteca județeană "V. A. Urechia" Galați s-a înființat ca bibliotecă publică în 1871. La 15 octombrie 1873 număra 809 cărți și broșuri. În 1889, prin donația istoricului V. A. Urechia, se înființează "Biblioteca Urechia", inaugurată la 11 noiembrie 1890, al căreia Catalog general, publicat în 1890, număra, până la 1 octombrie 1890, 5200 vol. După moartea lui V.A.Urechia (23 Nov. 1901), biblioteca a fost supravegheată de P.S.S. Pimen Georgescu, Episcopul Dunării de Jos, D.G. Maxim, Președintele Tribunalului Covurlui, și Gr. Guțu, Dir. Liceului "V.Alecsandri". În aprilie 1906 a apărut *Istoricul Bibliotecii Publice "Urechia" din Galați*, de Valeriu Surdu. În mai 1941, biblioteca a fost evacuată în două vagoane, la Caracal, la Liceul "Ioniță Asan". Avea "cca 45000 vol., 5000 stampe, 224 manuscrise, 400 monezi vechi; diferite atlase și cărți vechi; obiecte de muzeu". A fost readusă în anii 1946-1947 și redeschisă în iunie 1948 (conform informațiilor de pe net și Nedelcu Oprea, *Biblioteca Publică Galați – 125. Priorități biblioteconomice la Dunărea de Jos*, în Biblioteca publică Galați – 125. Repere istorice, noiembrie 1996). Profesorilor Liceului "Ioniță Asan" li se datorează salvarea patrimoniului bibliotecii gălățene. În 1948 a fost emis ordinul pentru "epurarea" colecțiilor. În 1949 se solicită predarea cărților epurate, dar directorul Anton Panaitescu obține dreptul de constituire a

"fondului special", cu condiția ca documentele respective să fie puse în lăzi și sigilate. În 1950, Comitetul pentru Așezămintele Culturale a comunicat bibliotecii să preia cu inventar de la secțiile culturale ale județului cărțile depozitate ca urmare a retragerii din alte biblioteci. Astfel a fost posibilă păstrarea colecțiilor, parte din cărțile preluate de la alte biblioteci, licee, societăți culturale, precum și din biblioteca Cantacuzinilor de la Băleni. În ceea ce privește Registrul inventar al Bibliotecii, cel actual s-a constituit începând din ianuarie 1951, consemnându-se toate documentele intrate după acest moment. Fondul intrat în bibliotecă până în 1949, consemnat în Registrul inventar al cărților vol. 1-8, aflat în arhiva BVAU, a fost reinventariat în perioada 1961-1968, într-un registru separat, începând cu nr. 1, fiind înscrise 97828 unități de evidență. Majoritatea din anii 1890-1949. (e-mail al domnului director Zanfir Ilie)

Biblioteca Județeană Mureș a fost înființată în 1913, când este dat în folosință și Palatul Culturii. În timpul Dictatului de la Viena (1940-1944) cărțile românești au fost retrase din depozite și oferite bibliotecilor din București, care le-au refuzat. În 1944 avea peste 62.000 vol. Între 1949 și 1956, dir. Rácz Béla, fost lucrător la Cooperativă, retrage aproape în totalitate cărțile de istorie, filologie, filosofie, ideologie și politică, geografie etc. și creează fondurile "S" (secret) și "D" (documentar), inaccesibile publicului. În timpul directoarei Halász Borbála (1957-1965), au intrat în colecții numeroase cărți confiscate, fie din colecții particulare, fie ale unor instituții. (net)

Biblioteca Județeană "Lucian Blaga" Alba s-a deschis la 1 aprilie 1943, fiind înființată din inițiativa primului bibliotecar, Constantin Dumitrescu, și având ca prim fond de carte volumele aflate în Biblioteca muzeului și o donație anterioară de 350 vol. de la Nicolae Iorga. La sfârșitul anului 1943 număra 18.000 vol. În 1950, fondatorul a fost îndepărtat de la bibliotecă pentru că nu acceptase îndepărtarea cărților. Numele actual i-a fost dat la 26 noiembrie 1991. (net)

Biblioteca Județeană "Alexandru și Aristia Aman" din Craiova. La 21 Decembrie 1908 a fost inaugurată Fundația "Aman", compusă din trei secțiuni: bibliotecă, pinacotecă și muzeu. Biblioteca a început să funcționeze cu un număr mic de cărți donate de fondatori. Zestrea ei a sporit prin achiziții și donații. De la 1 noiembrie 1950 devine bibliotecă regională, din 1968 municipală, iar din 1974 județeană. Cărțile din inventarul Fundației se regăsesc în colecțiile de bază ale Bibliotecii publice din Craiova, instituție care a reluat numele fondatorilor în 1991. (net)

Biblioteca Județeană "Ion Minulescu" Slatina, înfiripată în 1841 la Școala Ionașcu, cu 74 de cărți, "ce vor sta la dispoziția profesorilor, elevilor, dar și la dispoziția dumnealor locuitorilor orășani " devine în 1913, prin donația Casei și a 2000 de volume de către institutorul Marian S. Andreean, biblioteca comunală "M. S. Andreean", inaugurată la 26 octombrie 1931. În 1950 devine bibliotecă orășenească, cu 20.000 de volume din fondul Andreean, Ionașcu, dar și din numeroasele confiscări efectuate în anii 1946-1950.

Biblioteca Județeană "Ion Heliade Rădulescu" din Târgoviște a fost înființată la 26 noiembrie 1943, când lt. col. magistrat D. D. Athanasiu a făcut "o importantă donație de cărți și bani, noua bibliotecă purtând inițial numele de D. Athanasiu-Bițu, în memoria tatălui său". Inaugurată la 30 ianuarie 1944, odată cu Muzeul orașului Târgoviște, sub numele de Biblioteca Primăriei și Căminului Cultural Târgoviște, devine, în 1950, prin reorganizarea administrativ-teritorială, bibliotecă raională, iar din 1974, bibliotecă județeană. Numele actual l-a primit în 1992. Fostul director, prof. univ. dr. Victor Petrescu, cu care am stat de vorbă în mai multe rânduri, mi-a comunicat că s-au păstrat atât vechile inventare, cât și cărțile donatorului, precum și cărți din conacul Văcăreștilor și din conacul de lângă Doicești al avocatului Corbescu.

Biblioteci județene cu fondurile de carte păstrate parțial

Sunt biblioteci care și-au păstrat numai o parte din fonduri, într-o măsură mai mare sau mai mică, după cum au fost și oamenii sau puterile lor.

Biblioteca Județeană "Astra" din Sibiu înființată la 23-26 octombrie 1861, odată cu Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român (ASTRA), ca bibliotecă a asociației. După Marea Unire, beneficiind de Legea depozitului legal, își mărește fondurile. Din 1949, după dizolvarea Astrei, intră în rețeaua bibliotecilor de stat, având caracter orășenesc, raional, județean. (www.bibnat.ro).

Biblioteca Județeană "Dinicu Golescu" Argeș a fost înființată în 1886, cu 200 de galbeni austrieci, lăsați de Paraschiva Stephu prin testamentul redactat în 1869. În 1904 a primit biblioteca istoricului G. I. Ionescu-Gion (1000 vol. în română, franceză și italiană), donată de actrița Ana Ciupagea, văduva acestuia. În 1929 s-a înființat și Ateneul popular G. Ionescu-Gion, care a funcționat de la început ca biblioteca publică. Întregul fond de carte al Ateneului se află azi în colecțiile bibliotecii județene, câteva zeci de volume fiind din donația istoricului G. Ionescu-Gion. (net). Din scrisoarea d-nei Mihaela Voinicu, director adjunct, reiese: «Am regăsit în arhivele instituției noastre registre care atestă mișcarea fondului de documente începând cu anul 1952, cu mențiunea că la 31 decembrie 1951 exista un fond de 12195 vol., dar nu există inventare care să detalieze acest fond existent. / Înainte de anii '50 biblioteca publică a funcționat în cadrul "Ateneului popular", într-o clădire a Liceului "N. Bălcescu". Aici exista și donația istoricului Ionescu-Gion. În momentul în care s-a înființat Biblioteca regională și s-a alocat un alt sediu, s-a făcut și împărțirea fondului de documente, o parte dintre acestea rămânând în gestiunea bibliotecii liceului. Nu am găsit documente care să ateste cum s-a făcut această împărțire. Nu am găsit nici documente care să detalieze donația istoricului Ionescu-Gion. / În prezent încercăm și noi să reconstituim bibliografia acestei donații și colaborăm în acest sens cu biblioteca Colegiului Brătianu (fostul Liceu Bălcescu) și cu Arhivele locale.»

Biblioteca Județeană "Costache Sturdza" din Bacău. În 27 iunie 1893, Societatea Cultura înființează în sediul Primăriei prima bibliotecă publică din Bacău, cu un fond de cca. 2000 de volume, 948 provenind din biblioteca Beizadelei Costache Sturdza, donate de fiul său Gheorghe, primarul orașului. În mai 1911, cărțile din fondul Beizadea Costache au fost transferate bibliotecii Liceului "Principele Ferdinand"; în 1960 acestea au fost retransferate bibliotecii raionale care, în 1967, la centenarul liceului (devenit "George Bacovia"), i-a returnat acestuia 350 de cărți. În 1919 s-a înființat Biblioteca Societății Culturale Casa de Sfat și Citire «Vasile Alecsandri», care a preluat cărțile rămase la Primărie. În mai 1950, s-a inaugurat biblioteca publică, având 3140 volume, dintre care 2500 de la fostele biblioteci din Bacău. Devine bibliotecă centrală apoi municipală și, din martie 1974, județeană. (net)

Biblioteca Județeană "George Coșbuc" din Bistrița Năsăud a fost înființată în 1949, prin Ordinul 6524 din 20 iunie al Ministerului Artelor, ca bibliotecă a Căminului Cultural "G. Coșbuc". Avea la început 80 volume ce au constituit nucleul Bibliotecii Centrale Regionale Rodna, înființată în octombrie 1950. Fondul de carte a crescut, prin transferarea volumelor rămase din vechile biblioteci ale orașului Bistrița, formând Fondul documentar al actualei biblioteci județene, care numără 22.164 vol., majoritatea aparținând bibliotecii Gimnaziului Evanghelic German. În 1749 biblioteca s-a reorganizat în două secții: Biblioteca majoră pentru profesori (234 vol.) și Biblioteca minoră pentru elevi (72 vol), cărțile fiind inventariate, catalogate și cotate. În anii 1864-1872 bibliotecarul Gustav Gunesch a întocmit un nou catalog al Bibliotecii științifice (majoră). După 1944, "Biblioteca a fost desființată, cărțile au fost confiscate și depozitate în beciuri. Probabil niciodată nu vom afla ce valori s-au pierdut. Ce a rămas a intrat în Fondul documentar al Bibliotecii județene." (net)

Biblioteca Județeană "Mihai Eminescu" Botoșani, înființată la 18 martie 1882 și inaugurată la 14 noiembrie 1882, arde în 1917. În 1920 avea 970 volume. În 1934, Gr. Antipa donează 2000 volume. Are de suferit și în Al Doilea Război Mondial. În mai 1948, conform unui proces verbal de predare-primire a unui număr de 15.478 volume, putem vorbi de existența unui fond inventariat, o parte din acesta păstrându-se în colecțiile actuale. În 1951, biblioteca comunală devine regională iar din 1974 bibliotecă județeană (net). Nu se mai păstrează Inventarele inițiale. Noile inventare nu le transcriu pe cele vechi inexistente. Inventarierea cărților s-a făcut după existentul de la acea dată și a început la 26 martie 1954. În fondul actual s-au identificat aproximativ 500 vol. ce poartă ștampila "Bibl. Comunală Botoșani". Nu există o bibliografie locală pe această temă. (cf. e-mail director, Cornelia Viziteu).

Biblioteca Județeană "George Barițiu" din Brașov a fost înființată la 19 ianuarie 1930, sub titulatura de Casa de Cetire "Dr. Alexandru Bogdan", pe baza colecției acestuia. Din 1931 se numește Biblioteca Astra, iar din 1950, Biblioteca Regională Brașov. (net). Daniel Nazare, în articolul său, «Fonduri secrete în Bibl. G. Barițiu din Brașov (1945-1989)», publicat în *Revista română*

de istorie a cărții, an I, nr. 1/2004, scrie: "Există mărturii orale care atestă arderea unor cărți ale Bibliotecii Bariţiu: «În perioada 1953-1957 director al bibliotecii este un oarecare Hirschorn. De meserie croitor (…) el întreprinde o epurare masivă a fondului de carte; intervenind personal sau prin interpuși, pune pe foc mai ales cărțile privitoare la evrei și… femei celebre» (160 de ani de la înființarea primei biblioteci publice la Brașov 1835 - 1995, Brașov, 1996, p. 41). Alte mărturii neagă incendierea cărților, fiind mai curând vorba de crearea unei legende prin care să fie înlăturat directorul considerat sionist." (Daniel Nazare, 117).

Biblioteca Județeană "Panait Istrati" din Brăila. Înființată în 1881. Are un istoric scris de Atanase Popescu, *Biblioteca și Muzeul municipiului Brăila: Istoric*, Brăila, 1935, 176 p. (net).

Biblioteca Județeană "Vasile Voiculescu" din Buzău. La 14 aprilie 1932 se înființează Biblioteca "Nicolae Iorga", ca bibliotecă a orașului Buzău. În 1933 primește numele "Alexandru Marghiloman". În august 1944, Palatul Comunal (unde erau depozitate cărțile si arhiva) este în parte distrus. Sunt recuperate cca. 800 vol. În 1948, sunt epurate toate cărțile "burgheze" și dispar definitiv cărțile donate de Alexandru Marghiloman, iar în 1949 primește numele "Al. Sahia".

Biblioteca județeană "Octavian Goga" din Cluj. Biblioteca Populară a fost înființată de stat în 1921, în cadrul Universității "Regele Ferdinand I". Din 1949 a funcționat ca Biblioteca municipiului Cluj. Din 1950 devine Bibliotecă Centrală Regională, cu un fond de 12.651 vol. În 1992 i se atribue numele lui Oct. Goga. (net) Citez din e-mailul doamnei Sorina Stanca, manager: «Din informațiile noastre, parte din cărțile în limba română aflate în colecțiile Bibliotecii Populare au ajuns în fondul actual. Nu vă putem oferi informații asupra numărului acestora sau a împrejurărilor în care s-a întâmplat acest lucru, deoarece nu le deținem. Registrele inventar pe care le deținem au fost deschise începând cu anul 1952, după înființarea Bibliotecii Centrale Regionale. Vă semnalăm volumele: Traian Brad, *Lectura și biblioteca publică la Cluj: studiu monografic*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2001, 390 p. și Ionuț Costea, Kiraly Istvan, Doru Radosav, *Fond secret, Fond "S" special: contribuții la istoria fondurilor secrete de bibliotecă din România: studiu de caz: B.C.U. "Lucian Blaga" Cluj-Napoca*, Cluj, Dacia, 1995, 363 p.»

Biblioteca Județeană "Ioan N. Roman" din Constanța a fost înființată în 1931, cu un fond de 3000 volume provenind de la Biblioteca Cercului literar "Ovidius", inaugurată în 1898. În 1942 avea 20.000 volume. În 1946 se redeschide ca Bibliotecă Regională a Dobrogei. Din 1951 funcționează după regulamentul bibliotecilor central regionale. (net). Dna Corina Apostoleanu, șefă serviciu ne scrie: "Registrele inventar sunt din anul 1961, unde presupunem ca s-au transcris înregistrări anterioare. Cărțile înregistrate în 1961 sunt și din anii anteriori. Nu cred că mai putem reconstitui acum fondul de carte din anul 1931, deoarece acestuia i s-au adaugat continuu achiziții. Nu avem o

bibliografie pe această temă, dar există o serie de articole despre istoricul bibliotecii, în care se vorbește și despre colecțiile acesteia."

Biblioteca Județeană "Petre Dulfu" din Baia Mare. În anii 1669-1723, Biblioteca Scholei Rivulina înregistra peste 1200 volume. În 1869 ia ființă la Liceu "Societatea de lectură a elevilor români". În 1919, Biblioteca Liceului "Gheorghe Șincai" avea peste 10.000 volume pentru profesori și elevi. La 28 decembrie 1950 se înființează Biblioteca Centrală Regională Baia Mare. (net). Doamna Simona Gabor, directoare adjunctă, ne scrie: "1. La preluarea unor documente de la alte instituții, se aplică ștampila bibliotecii și se alocă numere de inventar noi, înregistrate în Registrele de inventar ale bibliotecii noastre. Spre exemplificare, vă trimit trei scanări, pe care apar și ștampilele, mai vechi sau mai noi, de la Colegiul "Gh. Șincai" din Baia Mare. 2. Având în vedere că la constituirea fondului de carte al bibliotecii (începând din 1951) s-au preluat cărți de la mai multe instituții ("fosta bibliotecă a liceului "Gh. Șincai", biblioteca fostei Direcții a minelor, achiziții masive făcute în ultimii ani de la anticariate și persoane particulare precum și schimburi sau donații ale unor biblioteci din țară, cum este aceea a Bibliotecii "Astra" din Sibiu") nu deținem o evidență strictă cu documentele care au fost preluate de la fiecare instituție în parte. 3. Nu au fost preluate registre inventar și nici nu s-au păstrat vechile numere de inventar."

Biblioteca Județeană "G. T. Kirileanu" din Piatra Neamț. În 1869 s-a înființat Biblioteca Filialei Societății pentru Învățătura Poporului Român. În toamna 1935, G. T. Kirileanu, fostul Bibliotecar al Palatului Regal, se stabilește la Piatra Neamț. În anii 1948-1956 organele Securității îl tulbură frecvent încât, la 24 februarie 1956, face actul de donație pentru înființarea în casa sa a unei Biblioteci documentare "pentru luminarea poporului". În 1950 se înființase Biblioteca publică orășenească, care absoarbe și Fondul Documentar G. T. Kirileanu. (net) Virgil Hornaru mi-a spus, în 1984, la Rezerva Națională de Carte, în prezența directorului Dan Teodorescu și a unei foste redactoare la "Magazin istoric", cum, după ce ridicase Biblioteca lui G. T. Kirileanu de la Piatra Neamț, venise să ia, cu trei Molotovuri, Biblioteca Liceului "Sf. Petru și Pavel" din Ploiești. Nu l-am întrebat în ce an. Probabil că se întâmplase în 1948 și durase opt ani să-l convingă pe bătrânul bibliofil (se credea moș – Moș Ghiță Kirileanu – încă din 1939) să semneze un act de donație. Câte cărți au revenit la Piatra Neamț sau dacă erau și cărți pe care împătimitul literat reușise să le strângă din nou, trebue să știe cei de la Piatra. Despre Virgil Hornaru aflu dintr-un articol al lui C. Mălinaș și Iudita Călușer că era locțiitorul lui Bazil Gruia, președintele Comisiei centrale de epurare.

Biblioteca Județeană "N. Iorga" din Ploiești. Inaugurată la 20 martie 1921, primind numele Biblioteca Populară "Nicolae Iorga". La 30 iunie 1946 avea 15000 volume, din care au fost ridicate 121. "Cărțile ridicate de noi, împreună cu cele aflate la Prefectura Prahova /cf. raportului nr. 4 din 18 iunie a.c./ urmează a fi predate unei fabrici de hârtie [de la Scăeni, n. n.] cu care vom lua

legătura în prealabil, asistând personal la distrugerea lor."[6] În 1949 devine Biblioteca Regională Ploiești. Biblioteca păstrează vechile inventare și o parte din fondul vechi.

Biblioteca Județeană "Panait Cerna" din Tulcea, înființată probabil în 1878 sau 1879, ca Bibliotecă a Prefecturii Tulcea. Devastată în primul război mondial și reînființată sub numele de Biblioteca publică "Panait Cerna". În 1939 avea 12.000 vol. Reorganizată [în 1951?] sub egida Consiliului Cultural al județului Tulcea, din cărțile Bibliotecii Casei învățătorului (înființată în 1922-'23) și cărțile Bibliotecii "Panait Cerna" rămase după epurarea excesivă din același an, și cărțile primite de la Ministerul Artelor și Informațiilor. (net)

Biblioteci județene cu fondurile de carte păstrate parțial sau deloc

Nu știu dacă Bibliotecile Județene "Alexandru D. Xenopol" Arad, "Gh. Șincai" Oradea, "Paul Iorgovici" Reșița, "Alexandru Odobescu" Călărași, "I. A. Bassarabescu" Giurgiu, "Christian Tell" Târgu Jiu, "Kájoni János" Miercurea Ciuc, "Ovid Densusianu" Deva, "Ștefan Bănulescu" Slobozia, "I. G. Bibicescu" Turnu Severin, "Ioniță Scipione Bădescu" Zalău, "Antim Ivireanu" Râmnicu-Vâlcea, "Duiliu Zamfirescu" Focșani mai păstrează ceva din vechile fonduri de carte.

Biblioteci județene cu fondurile de carte distruse

Biblioteca Județeană "I. G. Sbiera" Suceava. Inventarele privind fondul de carte existent în Biblioteca Suceava înainte de 1944 s-au pierdut în perioada anilor 1944-1950. La reînființarea bibliotecii în 1950 au fost întocmite Registre Inventar noi, în care se regăsesc înregistrate cărțile curente, fără a exista vreo trimitere la fondul de carte existent anterior; în Registru Inventar nr. 1 existent în bibliotecă, datat 1950, cărțile înregistrate datează, în cea mai mare parte, chiar din 1950; abia în Registrele Inventar aferente anilor 1951-1952 apar înregistrate și câteva cărți editate anterior anului 1944, dar despre care nu putem ști cu exactitate dacă făcuseră sau nu parte și anterior din colecțiile bibliotecii. O reconstituire a vechilor inventare nu a fost posibilă, fiindcă nu au existat alte documente după care să se facă acest lucru, și nici nu există o bibliografie locală pe această temă.

Biblioteca Județeană "Nicolae Milescu Spătarul" din Vaslui. După 1861, Grigore Hrisoscoleu a înființat o Bibliotecă școlară. În 1921 "Casa Culturală" a înfiripat o Bibliotecă. În 1935, biblioteca Școlii Normale trece la Biblioteca Căminului Corpului Didactic, desființată în 1944. Prin 1930 s-a constituit Biblioteca Liceului "Mihail Kogălniceanu", cu donații de la Scarlat Ciornei, proprietarul Ed. "Națională Ciornei". În 1951 s-a înființat Biblioteca Raională Vaslui, cu 6000 unități din redistribuirile de carte, cea mai mare parte de la Biblioteca "Gh Asachi" și de la Biblioteca Centrală de Stat și donații de la particulari. (www.bjvaslui.ro)

Biblioteca Județeană Satu Mare. În 1859, profesorul de limba română Petru Bran, de la Liceul romano-catolic, înființează o modestă bibliotecă. (net) "O bibliotecă publică a început să funcționeze în cadrul Muzeului orașului de prin 1890. După Marea Unire din 1918, […] cu ajutorul Primăriei, Satu Mare va avea, nu peste mult timp, din nou o bibliotecă publică", ale cărei colecții, "conform inventarului din 1932, înregistrau 1826 de cărți, dintre care 834 în limba română și 992 în limba maghiară. / Urmează o nouă întrerupere... cauzată de Dictatul de la Viena și de evenimentele politice care au urmat sfîrșitului celui de-Al Doilea Război Mondial. Întrerupere care va lua sfîrșit la începutul anului 1951, când se înființează la Satu Mare Biblioteca Raională, care, peste câțiva ani, va lua numele de Biblioteca județeană."[7]

Biblioteci Municipale cu fondurile de carte distruse

Biblioteca Municipală Orșova, Biblioteca Municipală "C. I. Istrati" Câmpina.

Biblioteci sătești cu fondurile de carte distruse

Bibliotecile sătești au suferit pierderi totale.

Cele din județul Buzău au fost strânse în depozitul de la Consilieratul Cultural : "Aflând că în podul clădirii Comisariatului Militar s-ar găsi depozitate, din vremea când acolo era sediul Consilieratului Cultural, cărți retrase din circulație provenind din bibliotecile sătești, am cercetat dacă mai există, pentru a le alătura celorlalte. Conducerea Comisariatului ne-a informat că au fost distruse prin ardere la instalarea lor în local."[8]

Mihai Dumitrache, în Istoria satelor comunei Godeni, amintește că în Godeni "a fost înființat, la 14 aprilie 1931, Căminul Cultural "Luceafărul", devenit mai târziu Godeni". În cadrul său "s-a înjghebat o bibliotecă". Din care nu s-a mai păstrat nici praful de pe coperte.

Biblioteci școlare distruse

Biblioteca Grupului Școlar "Horea, Cloșca și Crișan", din Abrud, județ Alba, a fost înființată în 1908. Avea 1500 volume și 20 de reviste. În primăvara anului 1951, organizația UTM a ars, în piața orașului, toate cărțile.

Biblioteca Liceului din Beiuș, județul Bihor. Regretatul C. Mălinaș a reconstituit momentul distrugerii ei, în 1949: "După mai multe tatonări și măsuri luate pe plan local, care nu au mulțumit autoritățile de cercetare și urmărire a procesului respectiv, s-a produs vizita la Beiuș a celebrului Virgil Hornaru, care era locțiitorul președintelui Comisiei centrale de epurare, bihoreanul Bazil Gruia. Din relatările prof. Mihai Bruchenthal, a ultimului bibliotecar, profesorul Nicolae Fântânaru, cu care ne-am întâlnit prin 1980-1986 la Beiuș, apoi la Oradea, ca și din discuția cu Virgil Hornaru, pe care am avut-o la București, în zilele de 28-

30 martie 1984, chiar la sediul Colecțiilor speciale din Piața Amzei (Casa [I.I.C.] Brătianu), rezultă că la Beiuș s-a format o comisie condusă de Virgil Hornaru, care avea ca obiectiv determinarea unui proces rapid și hotărât de rezolvare a cazului bibliotecii, insuficient epurate și din care se scurgeau cărți în oraș. A mai fost și cazul unui elev, Liviu Brânzaș, care a intrat cu cheie falsă în biblioteca în curs de epurare, pentru a sustrage cărți oprite. Așa că după discuții de o zi cu conducerea școlii și câțiva profesori, cărora, cum spunea Virgil Hornaru la București în 1984, le-a permis să ia cărțile dorite din bibliotecă, după încă o așteptare de două zile, în care directorul Flore Salvan a umplut câteva lăzi cu cărți, pe care le-a pus separat sub poartă, Virgil Hornaru a dispus și a procedat la baterea în cuie a geamurilor și a ușii bibliotecii care astfel a fost închisă și sechestrată în totalitate. Ulterior Comisia a revenit și cărțile au fost grosso modo împărțite în două categorii. Unele au fost transportate zilnic cu căruța la fabrica de spirt din Beiuș, unde erau arse în cuptor, altele au fost încărcate într-un camion și duse într-un depozit intermediar de la Cluj, de unde au ajuns în depozitele centralizate de la București. După mai multe mărturii, un foc mare, în care a început arderea cărților din bibliotecă, s-a făcut inițial chiar în curtea liceului, sub ferestrele bibliotecii, de unde cărțile erau aruncate direct în flăcări. Deoarece procesul de distrugere era lent și prea spectaculos, s-a înlocuit cu transportarea și arderea cărților și a presei la cuptorul mai eficient de la fabrica de spirt. Astfel, în puțin timp, practic întreaga bibliotecă a fost desființată.[9]

"În județele Buzău și R. Sărat nu se găsesc biblioteci publice sau de împrumut, ele existând numai pe lângă fiecare școală primară sau secundară din localitatea respectivă."[10]

Biblioteca școlară din Greci-Grădiștea, județul Ilfov. Părinții profesorului Adrian Pascu, cu care m-am întâlnit la Colegiul Național "Spiru Haret", anume Teodor și Paraschiva Pascu, au fost învățători aici. "Câte cărți am văzut eu arse în 1948, la Greci", îmi spune domnul Teodor Pascu. D-sa păstrează un Xenopol cu copertele arse, pe care, copil de 6 ani, l-a scos de pe rug el însuși.

Biblioteca Colegiului Național "Nicolae Grigorescu" Câmpina, județ Prahova. Înființat în 1919 ca Gimnasiu, având din primul an elevi în clasele I-IV, devine din 1923 Liceul de Băieți. În 1923, prin grija profesorului de istorie, Stoica Teodorescu, avea o bibliotecă cu 1.088 de volume. "Bombardamentul din August 1944 a adus și bibliotecii mari distrugeri."[11] La configurarea colecțiilor ei contribuiseră și alți profesori, între cari Paul I. Papadopol, Stelian

Constantin, Pompiliu Constantinescu și Jack Bick. Dar distrugerile cele mai mari și definitive le-a adus Fenomenul Scăeni.

Biblioteca Colegiului Național "Nicolae Iorga" Văleni de Munte, județul Prahova. D. Curelea (n. 30 Sept. 1933, Drajna de Sus) mi-a povestit de curând că, "era elev în ultima clasă la Gimnaziu – cum se chema atunci actualul Colegiu – în 1948, când au venit de la Comitetul orășenesc de Partid să ia biblioteca s-o ducă la Mucava la Scăeni. Erau niște oameni cărăuși, cu 10 căruțe lungi, cu cai, ca s-o ducă mai repede. Directorul, Nea Petrică Dumitrescu, dacă a primit de la județ telefon, ne-a rugat să stăm cuminți. Atâta am aflat: mucava; nici nu știam ce e aia mucava. Biblioteca era în holul Școlii, care era deschis peste parter și peste etaj. Eu cred că erau peste 20000 de cărți, pe trei pereți, pe o înălțime de 4 m, cu rafturi sub cheie, pe vreo 70 de metri, că făceam în holul ăsta deschiderea școlii, când era timp ploios... Căruțele erau prelungite: tronul căruței, drugii, și noi când am văzut, am venit curioși, dar am fost îndepărtați: "Stați, că vine de la oraș, și n-aveți ce căuta aici!" Nu era nici un profesor, doar Nea Petrică Dumitrescu, cred că profesorii se temeau că-și pierd posturile. Erau și 4000 de cărți legate în piele, donația Reginei Maria savantului Iorga; pe o ștampilă ovală scria: Donația Reginei Maria pentru Iorga. Noi fiind la Gimnaziu din 1944, acolo le-am găsit. Dincolo, la Cinematograf, de o parte și de alta a scenei erau savantul Iorga în mărime naturală și Carol al II-lea în mărime naturală. Erau cărți și la cinematograf. Odată, când s-a terminat filmul, s-a deschis un dulap și au căzut cărțile din el. Lumea le-a călcat în picioare, de frică să nu pună mâna pe ele. (consemnată pe 27 aprilie 2015)".

Biblioteca Școlii Gimnaziale "Ion Câmpineanu" Câmpina, județul Prahova. Fostă Școală de Băieți Nr. 1. "În 1949, după ce războiul a trecut peste oraș, bibl. a rămas la Șc. Generală Nr. 1". (www.bmcampina.ro). Însă aici, Registru[l] inventar al bibliotecii începe la 11.01.1979, cu Tudor Arghezi, 1907. Peizaje, București, 1966, și nici urmă de carte care să fi traversat Fenomenul Scăeni!

Bibliotecile personale donate sau confiscate, păstrate în Biblioteca Academiei Române sau în bibliotecile județene

Biblioteca Mureșenilor din Brașov. "La Brașov descendenții familiei Mureșanu au donat bibliotecii publice aproape toate numerele din ziarul *Gazeta de Transilvania*, precum și mii de cărți. Periodicul ardelean apăruse aproape neîntrerupt în anii 1838-1945, iar reprezentanții ilustrei familii doreau să pună la adăpost cea mai bogată colecție din România, colecție care aparținuse chiar redacției. Toate aceste valori au fost transportate în timpul nopții, cu complicitatea directorului de atunci al bibliotecii (I. Colan), "recompensat" ulterior de autorități (cf. Țara Bârsei, Brașov, 2003, p. 12). Autoritățile sugeraseră deja urmașilor Mureșenilor să le predea la fabrica de hârtie de la Zărnești, pentru a fi topite. (Daniel Nazare, 116).

Biblioteca Profesorului C. D. Fortunescu, de la Craiova. "Mare cărturar",

"unul din cei mai desăvîrșiți fii ai Olteniei", fost student al lui B.P. Hasdeu, "a întemeiat o cuprinzătoare bibliotecă", pe care o considera "un centru de cultură pentru întregul oraș și pentru colaboratorii de oriunde", din care a dăruit și "altor mari biblioteci craiovene". La Arhivele locale ale Statului, întemeiate de el, există un Tabel de publicații interzise, care a fost găsit în biblioteca numitului Fortunescu Constantin și "232 de specificații (în copie), relevate într-un dosar de "anticariat" de fostul CLDC". La un simpozion despre Iulia Hasdeu, aflat în sală Dan Smântânescu, fost bibliotecar la Arhivele de Stat și la Academia Română și colaborator la "Arhivele Olteniei", a povestit cum a dispărut arhiva spiritistă a lui Hasdeu, regretând incalculabila pierdere. Era în iarna grea a anului 1954. Aflat la Craiova, i-a făcut o vizită renumitului care supraviețuia cum-necum. Cu cojocul pe el distinsul dascăl i-a arătat toată noaptea neprețuita lui comoară: arhiva spiritistă a lui Hasdeu. A doua zi, Smântânescu s-a dus țintă la Regiunea de Partid: "Aveți grijă de Profesorul Fortunescu, să nu-i fure cineva arhiva lui Hasdeu!" În noaptea care a urmat, hoții au operat exact arhiva, iar dl. Smântânescu își exprima acum regretele sale eterne. Și ne spunea nouă, ca să știm că a existat cândva această arhivă, ce-i fusese sub ochi cândva, demult, de demult. Mi-a și trimis o epistolă după aceea, ca să rămână și ceva scris.

Fortunescu a intrat în cercul spiritist al lui C. M. Ciocazan în 1909, și "a servit adesea și ca medium". După moartea, în 1934, a lui Ciocazan, arhivele spiritiste ale lui Hasdeu și Ciocazan au rămas în posesia sa.

Biblioteci particulare distruse

Biblioteca Brătienilor din conacul de la Florica (Ștefănești), județul Argeș. Citez de pe site-ul culturabratianu.ro: "... Biblioteca de la Florica a fost prin colecțiile sale de cărți și reviste, una din cele mai importante din România. C. Argetoianu o socotea "cea mai însemnată bibliotecă particulară din România ". ... Colecția aceasta, în unele privințe mai bogată și mai completă chiar decât colecția Academiei Române, a fost începută de Ion Brătianu, în marea lui dragoste de a cunoaște originea și viața sbuciumată a țărilor românești și continuată apoi de fiul său, Ionel, întâi dintr-un sentiment de filială pietate și pe urmă din interesul tot mai viu și tot mai pasionat ce el însuși purta istoriei noastre". Cât a trăit Ionel Brătianu, "nimeni nu s-a atins de stocurile de la Florica"; după 1927, din bibliotecă au fost mutate 5000 de volume în Biblioteca Fundației "Ion I. C. Brătianu"; după 1948 biblioteca de la Florica a fost risipită și distrusă, doar o parte infimă de cărți fiind donată Academiei Române și altor biblioteci. Mii de volume au fost arse în parcul conacului timp de mai multe săptămâni."

Biblioteca Poetului Ion Pillat, de la Miorcani, județul Botoșani. "Legendele evocă utilizarea cărților lui Ion Pillat de la Miorcani pentru pârlitul porcilor... (Marian Popa, *Istoria literaturii române de azi până mâine*, București, Fundația

Luceafărul, 2001, vol. I, p. 144)."

Biblioteca învățătoarei Victoria Onea, de la Degerați, jud. Prahova. "Mama mea a avut două pasiuni: să citească și să cânte la vioară. Când a plecat să-și împlinească destinul în Basarabia – unde l-a cunoscut și s-a căsătorit cu tatăl meu, și el învățător, și-a lăsat cărțile la sora ei, și ea învățătoare, măritată cu un învățător. În 1949, tata a venit cu mine și cu sora mea, eu de 5, ea de 2 ani, în vacanța de vară la Degerați, chipurile s-o înțerce pe Lelia. De fapt, să îngroape biblioteca mamei. Tata era numai bun de tranșee, căci mai săpase unul, în februarie '44, în mijlocul grădinii, ca să ne adăpostim când va veni războiul peste noi. A săpat groapa, dar n-a ars-o, iar să nu dea de bănuit. A căptușit-o numai cu paie, și a culcat peste ele cărțile. Eram student, părăsisem Dobrogea de mult, făcuse Gheorghiu-Dej "Declarația din Aprilie", se urcase și în mausoleul din Parcul Carol, așa că am socotit că e un timp numai bun de scos cărțile la lumină. Numai că, la Degerați, pânza freatică este la rădăcina ierbii, paiele n-au fost de niciun folos, așa că din biblioteca mamei nu rămăsese decât un mic bazin de varză murată."

Biblioteca avocatului Ion Cereșanu, de la Văleni de Munte, jud. Prahova. Domnul dr. Curelea, cu care ne-am întâlnit la Văleni, fiind la Școala Medie de Comerț din Văleni (1948-52) și locuind în internat, aflat în casa Cereșanu, confiscată în 1948, mi-a povestit: "Nu știe nimeni ce-a fost, unde l-au dus. Pe urmă am aflat că și-a luat doctoratul în Franța, la Paris. Toată curtea aia de la Liceul "Romeo Constantinescu" era casa lui Cereșanu. Era un parc acolo, ce n-au văzut Vălenii, cu specii exotice de peste 15-20 de m. înălțime, cu alei pietonale făcute ca la gară, cu trandafiri și cu forsiția, cu chioșcuri de mesteacăn cuprinse de ghirlande de trandafiri. Noi ședeam în corpul acela luxos. Dependințele erau pline de cărți și de colecții de reviste. Țin minte Codul legislației silvice, adnotat și comentat de V.I. Harnagea și Const. Gr. C. Zotta, fiindcă de-atunci vroiam să mă fac silvicultor. Nu știu când și cum au dispărut cărțile, ca să se facă și acolo dormitoare."

"Legendele evocă... cererea redactată de un bibliotecar pentru decontarea unei cantități de benzină, necesară arderii cărților dintr-un conac bănățean." (Marian Popa, *Istoria literaturii române de azi până mâine*, București, Fundația Luceafărul, 2001, vol. I, p. 144)

Marile familii de boieri din Vaslui, precum Adamachi, Bastrachi, Carp, Donici, Sion, Răscanu, Epureanu și alții, aveau, încă de la finele secolului al XIX-lea, bogate biblioteci particulare. Vestită pentru bogăția și diversitatea titlurilor de carte străină, dar și românească a fost biblioteca familiei princiare Mavrocordat din Vaslui. Descendentul acestei familii, Gh. Mavrocordat, a cumpărat în 1883 moșia târgului Vaslui. A construit în apropiere de biserica lui Ștefan cel Mare un palat cu 16 camere, o sală pentru bibliotecă și concerte, edificiu ce se poate vedea și astăzi. Aici, Gh. Mavrocordat a organizat una din cele mai mari bibl. (particulare) din această parte a țării. (www.bjvaslui.ro)

În loc de concluzii

Desigur că există și un mod roz-bonbon de a prezenta efectele Fenomenului Scăeni. Într-o carte, din 2005, publicată de Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova și Editura "Mașina de Scris", în capitolul Biblioteci publice la Ploiești, Fenomenul este prezentat astfel: "Mutările succesive, bombardamentele devastatoare din anii '40 și reorganizările consecutive care s-au petrecut, generate de locație în primul rând, au creat anumite perturbări și distorsiuni, cel puțin în privința integrității fondului și a mobilierului. Acesta din urmă fusese comandat la Școala Superioară de Arte și Meserii din București" ... "În 1944, la desființarea Asociației [Învățătorilor din Județul Prahova], biblioteca [înființată la 4 ianuarie 1920] a trecut în proprietatea Sindicatului învățătorilor, apoi a… Sindicatul[ui] Muncitorilor din Învățământ (1948). Din punctul de vedere al aprovizionării cu literatură didactică și pedagogică, era foarte bine dotată, neputându-se compara cu nicio bibliotecă din Prahova sau împrejurimi. Cea mai mare parte a cărților s-a risipit, ca o consecință a schimbărilor și nestatorniciei sociale, a năravurilor păguboase ale acelora care credeau că bunul public poate fi și al lor."

Note

[1] Marin Radu Mocanu, ed., *România și armistițiul cu Națiunile Unite. Documente,* Vol. II, București, 1995, p. 101.

[2] Cristian Petru Bălan, *Monografia orașului Boldești-Scăeni (Orașul viselor ce trebuie împlinite)*, Ediția I, Editura Premier, Ploești, 2007, p. 172.

[3] Al. Graur, *Mic tratat de ortografie*, București, Editura Științifică, 1974, p. 21.

[4] Liliana Corobca, p. 36.

[5] Ibidem, p. 27.

[6] Liliana Corobca, *op. cit.* p. 94-95.

[7] Gheorghiade, Gheorghe, "Cenușăreasa culturii sătmărene", în Bibl. Județeană Satu Mare. 45 de ani de existență. Comunicări 1996, Satu Mare, Bibl. Jud., pp. 7-11.

[8] Liliana Corobca, *op. cit*., p. 214.

[9] Constantin Mălinaș, Călușer Iudita, *Sfragistica Bibliotecii Liceului de la Beiuș pînă la 1948*, în "Crisia" XXXIX, Oradea, 2009, p. 247.

[10] Corobca, *op. cit.*, p. 94-95.

[11] Marcela Fera Măciuceanu, *File din istoria Liceului teoretic "N. Grigorescu" Câmpina. 1919-1994*, Câmpina, 1994, pp. 10-12, 18, 39.

Fluierașul, 43x31, Marcelo Soares

ALEXANDRU ZUB

Basarabia, restituții istorico-culturale, sugestii paideice

În ultimele decenii, un cărturar român de peste Prut, Iurie Colesnic, acum sexagenar, a inițiat o vastă și complexă operă de restituții istorico-memoriale, elaborând cu mari eforturi seria enciclopedică *Basarabia necunoscută*, din care zece volume se află deja la îndemâna celor interesați, primul din 1993, ultimul din anul ce tocmai a expirat, în condiții deloc liniștitoare geopolitic[1].

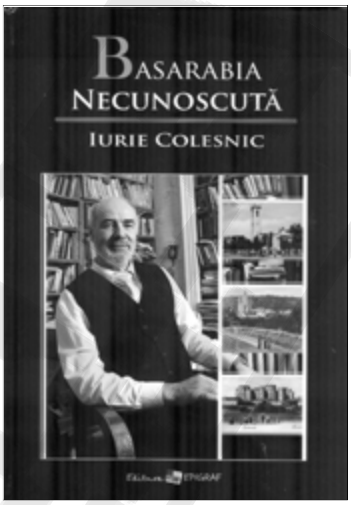
Ca și cele dinainte, punând la contribuție datele existente, dar și altele strânse pe cont propriu, cu osteneli indicibile, noul volum din *Basarabia necunoscută* continuă așadar un proiect istoriografic deschis, la capătul căruia, încă imprevizibil, s-ar contura o enciclopedie sui generis (nu doar basarabeană), de oameni, fapte, întâmplări, operă comparabilă, eventual, cu cea pe care Lucian Predescu a realizat-o (fără să o încheie) în perioada interbelică.

În plină și neostoită criză, una durând de peste două secole, lumea românească de peste Prut își caută, cu strădanii de nespus, izvoarele rezistenței sale la pierderea de sine, fenomen ce a avut, adesea, un aspect miraculos. A spus-o cândva N. Iorga, extinzând la maximum judecata, înainte de a fi răpus el însuși de furtunile istoriei: "E o putere mistică de rezistență în ființa omenească însuflețită de tradiție și sigură de dreptul ei. Răbdările martiriului ei sunt cu adevărat fără sfârșit. Rase care se cred distruse reapar în lumină. Din fragmentele lor, cu atât mai dârze cu cât sunt tăiate mai scurt. Și ele, fără îndoială, în hotarele pe care și le fac, atârnă de energia fiecărei generații"[2]. Cultură, tradiție, drept, martiriu asumat, renaștere cumva ex ossibus ultor, după vechiul îndemn.

---

[1]Iurie Colesnic, *Basarabia necunoscută*, vol. 10, Chișinău, Epigraf, 2015, 343 p.

[2]N. Iorga, *Noi hotare*, București, 1940.

Contextul istoriografic, în durata recentă, e semnificativ. Antamarea experiențelor totalitare, de ordin individual sau colectiv, în perspectivă diacronică s-a impus ca o exigență de metodă, precum în *Cartea memoriei*, scoasă de o echipă sub egida Muzeului Național de Istorie a Moldovei. Regăsim acolo o asemenea concluzie, preluată de la scriitorul Romulus Rusan, el însuși implicat într-un colosal efort restitutiv: "Venerația față de victimele comunismului nu trebuie să ia doar forma lacrimii, a florilor depuse și a liniștii necesare reculegerii, ci a unei cercetări active, din care să reiasă caracteristicile istorice ale fenomenului totalitar. Suferința noastră trebuie studiată și cunoscută de noi înșine, dar și de alții, pentru că lacrimile se zvântă, florile se ofilesc, dar documentele rămân și ele se transformă în istorie"[3]. Astfel înțeleasă memoria, ea substituie oarecum o datorie justițiară aflată într-o penibilă întârziere, după inspirata sentință pusă de Ana Blandiana, pe fronton la Memorial Sighet.

Intitulând, la rându-mi, *Impasul reîntregirii* un volum de considerații asupra discursului istoric la românii din diasporă, l-am dedicat, în anii nouăzeci, "celor care de două secole se opun anihilării lor ca neam, istorie, limbă, într-un spațiu de tragice adversități, basarabeni și bucovineni deopotrivă, cu speranța că vor ști să (re)devină ce au fost și mai mult încă". Sintagma finală, lesne de recunoscut, rezuma în fond îndemnul patetic lansat de N. Iorga, la Teatrul Național din Iași, pe vremea refugiului eroic, pentru a-și reanima compatrioții. Nu era un gând singular. Marele istoric a făcut, concomitent, să apară un prețios volum de maxime etno-pedagogice, preluate de la unii filosofi, moraliști, istorici etc., sub un titlu nu mai puțin mobilizator *Ca să fim mai tari în ceasul de azi.*

Substratul ideatic al lucrării de față? Ca și "divinul critic", pentru care istoria se cuvine a fi înțeleasă ca o "știință inefabilă", autorul enciclopediei *Basarabia necunoscută* a ajuns la concluzia că "istoricii ar trebui să însușească măiestria de a pune preț pe cele mai insesizabile adevăruri"[4]. Cu orizont filosofic, se înțelege, cu metodă și cu încredere în morala breslei în cauză. Mai importantă, în acest caz, ar putea fi relevarea ideilor generale, de substrat filosofico-moral, la care autorul a

---

[3]Romulus Rusan, motto în *Cartea Memoriei. Catalog al victimelor totalitarismului comunist*, vol. 2, Chișinău, Știința, 2001, p. 3.

[4]Iurie Colesnic, *Basarabia necunoscută*, vol. 2, Chișinău, Museum, 1997, p. 3.

recurs pentru a lumina, prin biografii și secvențe istorice, trecutul (mai ales cel modern) al "Basarabiei necunoscute".

Metoda enciclopedică a pus-o în operă Iurie Colesnic și în alte volume, precum *Femei din Moldova* (2000), înțeles chiar de editor ca "un argument al eternității"[5], utilizat sub diverse aspecte: istoric, sociologic etc.

În aceeași viziune a microistoriei, combinată cu prosopografia modernă, a realizat și un alt instrument de lucru, *Generația Unirii* (2004), dedicat "românilor care au trăit, trăiesc și vor trăi luminați de un singur ideal", sub semnul coeziunii naționale.[6] Basarabia a făcut, se știe, la 27 martie 1918, cea dintâi (fiind și cea mai lovită de asprimile istoriei) pasul politic, statal, spre Regatul României, pentru a-și asigura pe cât posibil un viitor, pe măsura speranțelor nutrite de corpul social. Motivația preambulară, intitulată tocmai *Miracolul Unirii*, se cuvine a fi reprodusă aici, ca una ce rezumă proiectul mai vast al autorului: "Oricât s-ar scrie despre Marea Unire de la 1918, oricâte dovezi și argumente s-ar aduce în favoarea unor legități ale istoriei, care au condus la crearea României Mari, totuși nici cea mai doctă argumentare n-o să spulbere senzația acestui miracol"[7]. Dintr-o asemenea atitudine s-au nutrit și cei care, spre finele secolului XX, au izbutit să reactiveze un program național, bazat pe limbă, istorie, statalitate românească, constituind un bun impuls regenerativ și pentru alte zone ale românității.

Tâlcul dăinuirii? "Axioma existenței acestui pământ sunt chiar oamenii care au trecut fulgerător prin clepsidra timpului, dar n-au dorit să aibă un destin asemănător cu cel al firelor de nisip. Scopul lor a fost să lase o urmă. Argumentul suprem al existenței lor este urma."[8] S-ar putea spune, în aceeași logică a duratei convulsive, că e vorba de "umbre pe pânza vremii", dacă e să apelăm la cunoscuta sintagmă.

Noul tom din *Basarabia necunoscută* e plin de resurse ideatice și de cazuistică demnă de analize mai detaliate, biografic și istorico-cultural. Nu e locul potrivit să insistăm. Fiecare pagină conține ceva memorabil, iar ansamblul reprezintă încă un pas important pe linia cunoașterii de sine a românității. Am beneficiat noi înșine, substanțial, de strădaniile autorului.

---

[5]Idem, *Femei din Moldova. Enciclopedie*, Chișinău, Museum, 2000, p. 3-7.

[6]Idem, *Generația Unirii*, Chișinău, Museum, 2004, p. 7.

[7]Ibidem.

[8]Idem, *Basarabia necunoscută*, vol. 2, p. 3.

Via Sacra, 16x10,8 (fragment), Antônio Batista Silva 92

Memoria în prezent

UNIVERSITATEA DIN LUGANO
Conferința:
"România-martiri creștini ai perioadei comuniste"

În cadrul Universității Svizzera Italiana din Lugano-Elveția, Facultatea de Teologie a organizat Săptămâna de Studii Intensive cu tematica: "Creștinii persecutați – astăzi martiri" care s-a desfășurat în perioada 15-19 februarie 2016.

Miercuri, 17 februarie 2016 în cadrul simpozionului – **drd. Violeta Popescu**, colaboratoare și prietenă a revistei noastre – a ținut o conferință despre *Martirii creștini ai perioadei comuniste*, aducând în prim plan represiunea comunistă de după al doilea război mondial în România, curajul și mărturisirea creștină de care au dat dovadă mii și mii de oameni arestați, de la importante personalități ale culturii, figuri eclesiastice, până la mărturisirea de credință a unor oameni simpli. În cadrul prezentării au fost expuse argumente precum: instaurarea regimului comunist în România, represiunea începută imediat după anul 1945, harta închisorilor comuniste și centrele de exterminare, experimentul Pitești etc.

Au fost prezentate inițiativele diferitelor instituții, fundații din România care activează pentru a recupera memoria tuturor celor care au suferit și a duce informații noilor generații despre ororile petrecute după al doilea război mondial. Publicul a fost introdus prin intermediul unor imagini și fotografii în locurile de suferință de la Aiud, Sighet, Jilava etc., fiind prezentate memorialele care există azi în amintirea celor care au murit și au suferit.

Conferința a adus în prim plan și cunoașterea unor texte din volumul *Jurnalul fericirii*, de Nicolae Steinhardt precum și pasaje din memorialistica lui Ioan Ioanide,

Vasile Voiculescu, Radu Gyr, principele Vladmir Ghika, Mircea Vulcănescu ș.a.

La final a fost prezentat un scurt video promo în limba italiană al volumului: *Le catacombe della Romania. Testimonianze dalle carceri comuniste (1945-1964). Catacombele României. Mărturii din închisorile comuniste*, volum aparut la ed. Rediviva din Milano, care s-a bucurat de atenția publicului cititor italian.

Săptămâna de Studii a fost adresată în primul rând studenților, tinerilor, dar și publicului larg prezent în număr mare la conferințele din cadrul simpozionului.

"Este un fapt deranjant – afirma rectorul Facultății de Teologie, prof. Rene Roux în cotidianul *Giornale de Popolo* – atenția scăzută în massmedia occidentală, nu doar de limba italiană, ci și franceză, engleză, germană în raport cu fenomenele de persecuții împotriva creștinilor. Când se vorbește de persecuții, nu trebuie să ne gândim obligatoriu la condamnarea la moarte sau la persoanele care trăiesc în catacombe (…). Persecuția poate să fie de la forme grave care înseamnă infirmitate fizică la discriminare, la cauze provocate direct sau indirect de atașamentul acestor victime la credința creștină. (…) Secolul XX a fost definit ca secolul martirilor. Secolul 21 abia început promite deja să îl întreacă. Martirii creștini sunt aceia care în numele dragostei și credinței lor în Hristos preferă să sufere chiar și moartea fizică fară să trădeze credința".

Dintre conferințele și dezbaterile incluse în cadrul acestei săptămâni se menționează: Prof. Dr. Helmut Moll: *Martiri creștini în timpul nazismului;* Pr. Bernardo Cervellera: *Situația creștinilor în China contemporană;* Prof. dr. Massimo Introvigne: *Persecuția latentă împotriva creștinilor în societatea contemporană;* Roberto Simona: *Ajutor dat bisericilor în suferință: Exemple – Uzbekistan, Pakistan, Indonezia.*

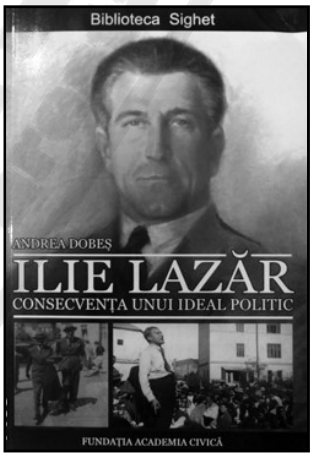
Facultatea de Teologie din Lugano a propus în cadrul *Săptămânii de studii intensive* o analiză multidisciplinară în care aspectele istorice, teologice și jurnalistice să fie analizate cu mărturiile creștinilor proveniți din diverse locuri ale lumii.

Centro Culturale Italo-Romeno di Milano
www.culturaromena.it

Carul cu boi (fragment), 66 x 48, J.Miguel 92

Biblioteca MEMORIA

Andrea Dobeș – *Ilie Lazăr, consecvența unui ideal politic.* București, Fundația Academia Civică, 2015

În activitatea mea politică m-am atașat de cei mai aleși fii ai neamului, pe care n-am înțeles să-i trădez, ci să-i urmez cu credință, dragoste și devotament, până la moarte. N-am înțeles să parvin în viața publică prin trădări, oportunisme și alte manevre, decât prin omenie. (Ilie Lazăr, 1974)

Fundația Academia Civică, tel. 021.3129852 / 021.3125854

Daniel Popa – *Povestea familiei Motrescu din Vicovu de Jos. Lupta partizanilor anticomuniști din Bucovina 1944-1958.* București, Fundația Academia Civică, 2015

O poveste în care viața se împletește în așa măsură cu istoria, libertatea cu teroarea și demnitatea cu moartea, încât paginile capătă solemnitate de tragdie antică. În epopeea familiei Motrescu poate fi citită, prin extensie, soarta țărănimii române, condamnată fie la obedință totală, fie la exterminare. (Romulus Rusan)

Fundația Academia Civică, tel. 021.3129852 / 021.3125854

Alexandru Mihalcea – *Călău și victimă*. Constanța, Ex Ponto, 2015

Am scris această carte ca să le deschid ochii și urechile celor care au ochi de văzut și urechi de auzit, ca să afle ce a însemnat comunismul în România. Și să se întrebe: nu cumva societatea românească de astăzi nu e în stare să preîntâmpine un nou val de constrângeri, de autoritarisme, de abitrar? Nu cumva suntem loviți de boala mortală a indiferenței față de propria noastră soartă? Mă adresez în special tinerilor. (Alexandru Mihalcea)

Școala Memoriei 2014, București, Fundația Academia Civică, 2015

Cuprinde prelegeri (Ana Blandiana, Monica Macovei, Jardar Seim, Alexadra Bellow, Nicolae Scurtu, Brândușa Armanca), precum și discuții (Revoluția trăită, Basarabia, Anul 1989 văzut dinspre Est și dinspre Vest).

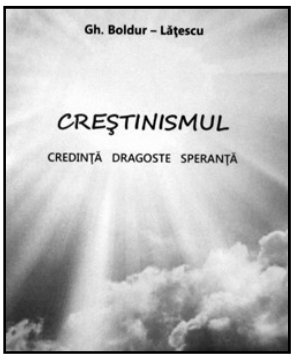
Fundația Academia Civică, tel. 021.3129852 / 021.3125854

Helmut Müller-Engbergs – *Armata din umbră.* Studiu asupra colaboratorilor neoficiali ai STASI. București, Fundația Academia Civică, 2015

Autorul, politolog, este din 1992 cercetător științific în cadrul Oficiului Federeal German pentru Studierea Arhivelor STASI.

Fundația Academia Civică, tel. 021.3129852 / 021.3125854

Gh. Boldur-Lățescu – *Creștinismul. Credință. Dragoste. Speranță*. București, Editura Ararat, 2015.

“Spre deosebire de celelalte religii monoteiste [...], uriașa operă a Mântuitorului cunoaște doar propovăduirea iertării, generozității, umilinței, preteniei, păcii.” (Gh. Boldur Lățescu)

Editura Ararat, tel. 021.3134050

Unde sunt cei care nu mai sunt

„Catalogul" celor uciși în temnițele comuniste

G

GHERMAN Toader I., n. 15 mart. 1923, Avrămeni (Botoșani), muncitor; d. 20 dec. 1952, Colonia 5 Culme

GHERU Mihai, d. 29 oct. 1944, Glogovăț (Arad)

GHERUȚCHI Vladimir E., n. 18 iul. 1898, Odessa, funcționar; ar. 14 ian. 1948, d. 12 iul. 1956, Văcărești

GHEȚAN Ion, din Băla (Mureș), tehnician, 48 ani; d. 17 mart. 1959, Văcărești, în anchetă

GHEȚU Tudor I., n. 3 dec. 1890, Siliștea (Constanța), țăran; ar. 17 feb. 1958, cond. adm. 36 luni; d. 31 mai 1958, Poarta Albă

GHEZZO Toma, n. 1970, muncitor; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție

GHIAȚĂ Gheorghe D., n. 20 mart.1889, Malovăț (Mehedinți), țăran; ar. 6 mai 1959, cond. 16 ani m.s. pt. "crimă de uneltire contra ordinii sociale"; d. 21 iun. 1961, Aiud

GHIAȚĂ Petre, d. 8 nov. 1945, Piața Palatului (București)

GHIBĂU Dumitru, n. 1931, Voinești (Iași), student; d. 14 mai 1948, Văcărești

GHIBU Ion P., n. 29 aug. 1903, Târgu Jiu; d. 9 sept. 1959, Periprava

GHIBU Vasile, n. 8 sept. 1914, Vădeni (Gorj); d. 30 iun. 1960, Văcărești

GHICA Emeric G., n. 22 feb. 1883, București, profesor; ar. 21 mai 1950, cond. 5 ani î.c. pt. "asociație contra liniștii publice"; d. 10 apr. 1953, Aiud

GHICA Nicolae, ofițer, moșier; dislocat 2/3 mart. 1949; d. 1955, Câmpulung Muscel

GHIDĂNAC Ana, n. 1937; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție

G

GHIFAN Gheorghe, n. 8 mai 1904, Voitinel (Suceava), țăran, d. 3 apr. 1953 Cernavodă

GHIGENESCU Vintilă N., n. 14 dec. 1919, Ștefan cel Mare (Olt), țăran, ar. 1951, d. 13 iun. 1951, Craiova

GHIKA Vladimir I., n. 25 dec. 1873, Constantinopol, monsenior, doctor în Teologie, călugăr, declarat în mart. 2013 "Martir pentru credință", ar. 18 nov. 1952, cond. 3 ani t.g. pt. "complicitate la crimă de înaltă trădare"; d. 17 mai 1954, Jilava

GHILA Iuliu I., n. 5 mart. 1892, Deva, avocat; ar. 14 iul. 1948, cond. 2 ani î.c. pt."uneltire contra ordinii sociale"; d. 16 dec. 1950, Aiud

GHILAȘ Vasile, n. 1929, Orhei (Basarabia), elev; d. 23 aug. 1944

GHILEA Lucreția, din Măgulicea (Arad); d. 25 sept. 1944

GHILEA Nicolae, din Măgulicea (Arad); d. 25 sept. 1944

GHILEA Traian, din Măgulicea (Arad); d. 25 sept. 1944

GHIMBERG Davila, n. 1 sept. 1889, București, contabil; d. 27 dec. 1951, Colonia 5 Culme

GHIMBOAȘĂ Victor, n. 1971, militar; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție

GHIMBOAȘE Nicolae P., n. 3 iun. 1900, Teregova (Caraș-Severin), țăran, partizan în grupul Spiru Blănaru; ar. 22 feb. 1949, cond. 20 ani m.s. pt. "crimă de uneltire contra ordinii sociale"; d. 2 aug. 1949, Timișoara, executat în "transporturile morții"

GHIMEȘ Constantin, din Hințești (Argeș), muncitor, 19 ani; d. 29 oct. 1947, Pitești

GHIMPĂU Dumitru B., n. 2 ian. 1880, București, avocat; ar. 24 mai 1958, cond. 12 ani t.g. pt. "trădare"; d. 11 sept. 1959, Pitești

GHIMPU Gheorghe, din Fârțănești (Galați), 39 ani; d. 16 oct. 1947, Galați

GHIMPU Nicolae M., n. 6 iul. 1901, Adam (Galați), țăran; ar. 11 dec. 1958, cond. 20 ani m.s. pt."uneltire contra ordinii sociale", d. 10 mart. 1960, Galați

GHIMUȘ Eftimie, n. 1900, Bălăbănești (Galați), cpt.; d. 19 mai 1947, Văcărești

GHIMUȘ Gheorghe D., n. 29 apr. 1895, Bârlad, cpt.; ar. 21 iun. 1947, cond. 5 ani î.c. pt. "agitație anti-

statală"; d. 11 mai 1950, Aiud

GHINDEA Dumitru, din Drăguș (Brașov), preot ortodox; ar. 1950; d. 1952, Sibiu, în anchetă

GHINEA Dorin, 18 ani; d. 23 dec. 1989, Otopeni (Ilfov), în revoluție

GHINEA Dumitru I., n. 20 dec. 1911, Certești (Galați), profesor; ar. 6 dec. 1950, cond. 8 ani î.c. pt. "uneltire contra ordinii sociale"; d. 18 iul. 1952, Văcărești

GHINEA Vasile, din Parepa (Prahova), muncitor, 21 ani; d. 8 aug. 1947, Ploiești

GHINESCU Mircea V., n. 21 feb. 1908, Bascov (Argeș), țăran; ar. 1952; d. 21 feb. 1953, Poarta Albă

GHINEȚ Dionisie Ioniță Gh., n. 10 oct. 1899, Șerbești (Bacău), țăran; d. 20 ian. 1953, Poarta Albă

GHINGHINĂ Iacob, n. 1925, țăran; d. 24 feb. 1947, Văcărești

GHINIȘ Mihai, din Voloiac (Mehedinți), referent, 37 ani; d. 11 apr. 1952, Văcărești

GHINSBERG Leon, n. 1914, tapițer; d. 4 aug. 1952, Văcărești

GHINSBERG Natan, n. 11 feb. 1905, Mizil (Prahova), muncitor; d. 19 iun. 1964, Poarta Albă

GHIOCEL Romulus C., n. 22 mart. 1919, Ciobanu (Constanța), țăran; ar. 28 sept. 1953, cond. moarte pt. "crimă contra securității statului"; d. 5 nov. 1953, Constanța, executat

GHIORGHIAȘ Gheorghe G., n. 15 mart. 1919, Cristian (Brașov); cond. pt. "propagandă împotriva orânduirii socialiste"; d. detenție

GHIORGHICEANU Ion, n. 6 dec. 1891, București, tâmplar; d. 18 dec. 1957, Sighet

GHIOSEA Lelia, n. 20 ian. 1957, Salcâmi, copil; d. 28 ian. 1957, Salcâmi

GHIRCULESCU Nicolae, n. 20 dec. 1904, București, tinichigiu; ar. 1948; d. 20 nov. 1949, Gherla

GHIROȘAN Milena, n. 1891, muncitor; d. 23 apr. 1953, Văcărești

GHIȘE Dumitru G., n. 25 oct. 1890, Bozânta Mare (Maramureș), țăran; ar. 20 feb. 1950, cond. 6 ani î.c. pt "uneltire contra ordinii sociale"; d. 30 sept. 1952, Gherla

GHIȘE Nicolae A., n. 10 oct. 1929, Poiana (Hunedoara), cioban; ar. 5 feb. 1953, cond. m.s.v. pt.

G

"crimă de uneltire contra ordinii sociale"; d. 20 iul. 1955, Văcărești

GHIȘEA Petru, din Lugoj (Timiș); d. 1/2 oct. 1945

GHIȘOIU Ioan, n. 23 iul. 1895, Ocna Sibiului, polițist; d. 24 oct. 1950, Făgăraș

GHIȘOIU Vasile, n. 26 iul. 1928, București; d. 19 nov. 1962, Poarta Albă

GHITIGĂ Nicolae Șt., n. 28 mart. 1883, Ghidigeni (Galați), țăran; ar. 3 febr. 1959, cond. 10 ani î.c. pt "uneltire contra ordinii sociale"; d. 5 ian. 1962, Botoșani

GHIȚAN Septimiu, din Orăștie (Hunedoara); d. 18 nov. 1955, împușcat la arestare sub pretextul că "a fugit de sub escorta Miliției"

GHIȚĂ Constantin, n. 4 febr. 1904, Dudești Cioplea (Ilfov); d. 18 apr.1959, Poarta Albă

GHIȚĂ Gavrilă (zis Sârbu), n. 24 apr. 1913, Murgeni (Dolj), muncitor; ar. 1953, rear. 8 nov. 1958, cond. 15 ani m.s. pt. "crimă de defăimare a partidului"; d. 14 dec. 1962, Chilia Veche

GHIȚĂ Gheorghe, n. 1951; d. 24 dec. 1989, Craiova, în revoluție

GHIȚĂ Ion, din Paparlia (Constanța), muncitor, 34 ani; d. 5 mai 1947, Constanța

GHIȚĂ Marin, din Vânători (Galați); d. 27 oct. 1945, Vânători

GHIȚĂ Marin, n. 1923, Bârsoiu (Vâlcea), muncitor; d. 22 apr. 1947, Aiud

GHIȚĂ Marin, n. 2 oct. 1907, Grindeni (Mureș), țăran; d. 6 febr. 1953, Ițcani

GHIȚĂ Neagu, n. 15 febr. 1901, Galați, țăran; d. 2 mai 1953, Văcărești

GHIȚĂ Pantazică, n. 7 iun. 1911, București, contabil; d. 19 ian. 1959, Chilia Veche

GHIȚĂ Ștefan, din Bordușani (Ialomița), muncitor, 21 ani; d. 2 sept. 1947, Ploiești

GHIȚĂ Toma, n. 10 mai 1907, Jegălia (Călărași), măcelar; d. 8 aug. 1947, Văcărești

GHIȚĂ-MARE Nelu, n. 1966; d. 23/24 dec. 1989, București, în revoluție

GHIȚESCU Dumitru-Amedeu M., n. 2 ian. 1892, Fălticeni (Suceava), inginer, director; ar. 1947, rear. 22 ian. 1953, cond. 20 ani m.s. pt. "crimă de înaltă trădare"; d. 6 aug. 1961, Dej

G

GHIȚESCU George, n. 1946, muncitor; d. 23 dec. 1989, București, în revoluție

GHIȚESCU Stan, n. 2 iun. 1881, Mârzănești (Teleorman), fost ministru, fost senator; ar. 5/6 mai 1950, cond. adm. 24 luni, majorată cu 60 luni; d. 25 feb. 1952, Sighet

GHIȚU Marin, n. 1907, Melicești (Dâmbovița), cizmar; d. 20 iun. 1947, Văcărești

GHIȚULESCU Niculae, n. 30 mai 1925 Ploiești; d. 12 apr. 1963, Poarta Albă

GHIȚULESCU Popa Gheorghe, n. 19 mart. 1893, Drăgănești (Olt), țăran; ar. 1951; d. 6 aug. 1952, Periprava

GHIȚULESCU Sever P., n. 26 feb. 1890, Ploiești, funcționar; d. 26 nov. 1952, Saligny

GHIULAI Alexandru, din Odoreu (Satu Mare), țăran; d. 15 aug. 1948, Odereu, în timpul revoluției țărănești

GHIULEA Ioan, n. 2 nov. 1909; d. 27 oct. 1951, Colonia 5 Culme

GHIUR Nicolae P., n. 20 mai 1906 Brădești (Galați), jandarm; ar. 2 dec. 1948, cond. m.s.v.; d. 26 mart. 1960, Valea Neagră

GHIURCO Nistor I., n. 26 aug. 1904, Domnin (Sălaj), preot ortodox; ar. 19 aug. 1956, cond. 10 ani î.c. pt. "instigare publică"; d. 22 nov. 1959, Galați

GHIURCUȚĂ Maria, din Mașca (Cluj), țărancă; d. 25 oct. 1944, Mașca

GHIURCUȚĂ Ștefan, din Mașca (Cluj), țăran; d. 25 oct. 1944, Mașca

GHIUVEA Iancu Gh., n. 9 aug. 1918, Baciola (Bulgaria), țăran, partizan din Dobrogea; ar. 21 iul, 1949, cond. moarte pt. că "a organizat și condus o organizație subversiv-teroristă"; d. 16 dec. 1949, malul lacului Siutghiol, executat

GHIVNICI Andrei (zis Ghimici), din Bosanci (Suceava), țăran, partizan în zona Stulpicani; d. 1950

GIANGĂ Vasile, n. 1909; ar. 1951; d. 19 ian. 1953, Poarta Albă

GIERTH Ioan, n. 4 ian. 1922, Axente Sever (Sibiu), strungar; d. 20 nov. 1947, Sibiu

GIGA Vasile, n. 14 oct. 1889, Măgești (Bihor), țăran; d. 4 apr. 1953, Dej

G

GIGLOVAN Drăgan, n. 1886, țăran; d. 2 apr. 1953, Văcărești

GIGURTU Ion P., n. 24 iun. 1886, Drobeta-Turnu Severin, industriaș, economist, fost prim-ministru; ar. 18 dec. 1948, cond. 15 ani d.r. pt "activitate contra clasei muncitoare"; d. 24 nov. 1959, Râmnicu Sărat

GILEA Nicolae, n. 1921, Arad, actor; d. 28 apr. 1947, Văcărești

GINDER Johann, n. 16 apr. 1906, Timișoara, d. împ. sold. sov.

GINGARU Teodor, n. 1892, muncitor; d. 19 ian. 1953, Văcărești

GIORGIADES Luca, n. 19 ian. 1894, Turnu Măgurele; d. 6 nov. 1962, Văcărești

GIOSAN Gheorghe, general de aviație; d. 1953, Capu Midia

GIUGHICI Slobodan-Milorad, n. 1970, militar; d. 24 dec. 1989, Craiova, în revoluție

GIUGIUC Gheorghe, din Craiova, procuror; ar. 1945; d. iul. 1945, București, în anchetă

GIUGIUMICA Vasile, n. 1 ian. 1957, Pelican, copil; d. 24 ian. 1957, Pelican

GIUGLĂU Petre, n. 15 oct. 1909, Pucheni Muscel (Argeș), muncitor; d. 10 feb. 1953, Văcărești

GIUGLEA Manole, n. 3 mai 1905, Galați, zugrav; d. 15 sept. 1947, Văcărești

GIULESCU Luca A., n. 16 ian. 1906, Amărăști (Vâlcea), muncitor; ar. 1951; d. 4 dec. 1952, Colonia 5 Culme

GIURA Nicolae-Liviu, muncitor; d. 22 dec. 1989, Sibiu, în revoluție

GIURCAN Constantin, n. 14 feb. 1902, Gogoșaru (Dolj); d. 3 nov. 1958, Poarta Albă

GIURCANU Vasile, d. 23/24 dec. 1989, București, în revoluție

GIURCĂ Gheorghe, din Călimănești (Vâlcea); d. 1 sept. 1944

GIURCĂ Valer A., n. 2 aug. 1902, Sub Pădure (Mureș), țăran; ar. 29 nov. 1951, cond. 3 luni pt. "sabotaj"; d. 16 ian. 1952, Târgu Mureș

GIUREA Constantin S., n. 26 iul. 1903, Făurești (Vâlcea), muncitor; ar. 15 aug. 1952; d. 8 mart. 1953, Poarta Albă

G

GIURGEA Emil G., n. 12 febr. 1885, București, profesor; ar. 4 oct. 1960; d. 24 dec. 1960, Văcărești

GIURGIEV Iovan, n. 20 mai 1899, Timișoara, muncitor; d. 12 aug. 1952, Cernavodă

GIURGIU Vasile, n. 30 mart. 1897, Lozna (Sălaj), țăran; d. 17 nov. 1957, Dej

GIUROIU Ștefan C., n. 3 iul. 1920, Breaza (Prahova), electrician; ar. 1944, rear. 14 iun. 1951, cond. 8 ani pt. "trecere frauduloasă a frontierei"; d. 23 dec. 1953, Gherla

GIUROVICI Radoslav N., v. **GYROVICI Radoslav N.**, n. 15. oct. 1906, Socol (Caraș-Severin), țăran; ar. 2 aug. 1950, cond. 5 ani î.c. pt. "crimă de înaltă trădare"; d. 2 sept. 1953, Gherla

GÎSCAN Andrei I., n. 4 oct. 1895, Amărăștii de Jos (Olt), țăran; ar. 3 oct. 1958, cond. 18 ani m.s. pt. "uneltire contra ordinii sociale"; d. 26 sept. 1961, Botoșani

GLADOVEANU Nicolae, n. 1926, Câmpu-Mare (Olt), muncitor; d. 28 mai 1947, Văcărești

GLANZSTEIN Abraşa-Saşa, n. 26 aug. 1924, Iași, prof.univ.; ar. 19 sept. 1959, cond. moarte; d. 18 febr. 1960, Jilava, executat

GLASCHY Irmgard, n. 1929, Aradu Nou; d. oct. 1944, Curtici (Arad), la graniță

GLASSER Mark, din Iași, vicar general, locțiitor de episcop romano-catolic; d. 25 mai 1950, Iași, în anchetă

GLATZ Alexandru I., n. 14 iun. 1882, Craiova, general, fost susecretar de stat; ar. 5/6 mai 1950, cond. adm. 24 luni, majorată cu 60 luni; d. 7 febr. 1953, Sighet

GLAVU Lina, n. 1944; d. 26 dec. 1989, București, în revoluție

GLĂJAR Vasile, n. 8 nov. 1880, Bod (Brașov), avocat; ar. 1952; d. 13 aug. 1952, Văcărești

GLĂVAN Ioan I., n. 15 ian. 1898, Sinersig (Timiș); ar. 15 aug. 1952; d. 16 nov. 1952, Peninsula

GLESNICENCO Gavrilă, din Lipcani (Briceni, Basarabia), muncitor, 36 ani; d. 20 aug. 1947, Ploiești

GLIGOR Traian, n. 1924, Livezile (Alba), partizan în grupul Nicolae Dabija; d. 10 mart. 1949, Mesentea (Alba), împușcat în luptă cu Securitatea

GLIGORUȚ, din Cluj; d. 9 aug. 1950, Muntele

G

Băișorii (Cluj), ucis în luptă cu Securitatea

GLOD Emil, n. 1892, Gordinești (Vaslui), țăran; d. 19 aug. 1952, Văcărești

GLONȚ Ion, n. 1901, Urlați (Prahova), țăran; d. 16 mart. 1947, Văcărești

GOANȚĂ Nicolae, n. 1911, Basarabia, preot ortodox; d. 1947, Craiova

GOCIU Nicoale, n. 1966; d. 23/24 dec. 1989, București, în revoluție

GODEANU Dumitru C., n. 17 apr. 1904, Brădești (Dolj); ar. 1958, cond. pt. "amenințări și calomnii la adresa organelor de partid și de stat"; d. 4 nov. 1959, detenție

GODEANU Romeo, n. 1912, Brăila, referent; d. 21 apr. 1952, Văcărești

GODENCĂ Mihai, n. 1960; d. 22/23 dec. 1989, Sibiu, în revoluție

GODINĂ Constantin, din Ocina (Prahova), muncitor, 22 ani; d. 16 nov. 1947, Ploiești

GODINĂ Vasile I., n. 8 feb. 1928, Ocina de Sus (Prahova); cond. moarte pt. "trădare"; d. executat

GOE Stroe, din Telega (Prahova), muncitor, 40 ani; d. 4 ian. 1947, Ploiești

GOG Ioan Radu, militar, 19 ani; d. 23 dec. 1989, Otopeni (Ilfov), în revoluție

GOGA Gheorghe E., n. 20 aug. 1892, Dolenca (Grecia), țăran, partizan din Dobrogea; ar. 1 aug. 1952, cond. 10 ani t.g. pt. "uneltire contra ordinii sociale"; d. 7 dec. 1955, Aiud

GOGAN Gheorghe, n. 18 apr. 1904, Suiug (Bihor), cârciumar; d. 30 ian. 1950, Oradea

GOGAN Maria (zisă Orbulescu), n. 1906, Orșova (Mehedinți), muncitoare; d. 18 mai 1947, Mislea

GOGESCU Gheorghe, din Șoimari (Prahova), muncitor, 40 ani; d. 23 aug. 1947, Ploiești

GOGIULESCU Ștefan C., n. 30 sept. 1889, Otești de Jos (Olt), avocat; ar. 16 aug. 1952, cond. adm. 60 luni; d. 10 dec. 1952, Năvodari

GOGOI Gheorghe A., n. 15 aug. 1900, Ploiești, țăran; ar. 1951; d. 25 febr. 1953, Poarta Albă

GOGU Alexandru Z., n. 25 mart. 1910, Iugoslavia, țăran; ar. 14 mai 1949, cond. 15 ani m.s. pt. "crimă de uneltire contra securității interne a statului"; d. 10 mart.

1950, Timișoara, executat în "transporturile morții"

GOGU Gheorghe, n. 15 feb. 1904, Cernăuți, muncitor; d. 30 sept. 1952, Cernavodă

GOGU Ioan, n. 11 iul. 1931, Laioșu (Vâlcea), pieptănar; ar. 1951; d. 6 apr. 1953, Colonia 5 Culme

GOGU Ion, din Surani (Prahova), muncitor; d. 29 iun. 1947, Ploiești

GOGU Nicolae, din Sărari (Prahova), muncitor, 19 ani; d. 27 mai 1947, Ploiești

GOIA Nicolae, din Telega (Prahova), muncitor, 50 ani; d. 2 mart. 1947, Ploiești

GOIA Traian, n. 12 apr. 1906, Mănăstireni (Cluj); d. 2 nov. 1959, Poarta Albă

GOJAN Filip, n. 1 sept. 1957, Zagna, copil; d. 7 sept. 1957, Zagna

GOLDEMBERG Isac, n. 4 feb. 1929, București; d. 16 aug. 1964, Văcărești

GOLDSTEIN Isac, n. 15 mart. 1900, Brăila, agent de Poliție; ar. 18 sept. 1949, cond. 12 ani t.g.; d. 3 oct. 1957, Făgăraș

GOLDSTEIN Leiba, n. 21 dec. 1893, Botoșani; d. 30 apr. 1963, Văcărești

GOLDSTEIN Levi S., n. 2 dec. 1901, Vaslui, electrician; ar. 3 iul. 1950; d. 17 ian. 1951, Jilava, în anchetă

GOLDSTEIN Samoilă M., n. 9 iul. 1901, Popteleac (Sălaj); cond. pt. "tentativă de trecere a frontierei"; d. 14 apr. 1949, detenție

Catalog preluat de Elena Pascu din *Cartea morților*, Fundația Academia Civică, 2013

Via Sacra, 16x10,8 (fragment), Antônio Batista Silva 92

Editura **Fundația Culturală MEMORIA** a publicat următoarele titluri ce pot fi achiziționate prin poștă cu plata ramburs:

❖ **Annie Samuelli**, ***Gratiile despărțitoare***, 2001, 10 lei

❖ **Sergiu Grossu**, ***Ei triumfă înaintea lui Dumnezeu***, 2007, 18 lei

❖ **Victor Alexandrescu,** ***Monografia bisericii Sfânta Vineri - București,*** 2006, 5 lei

❖ **Claudia-Florentina Dobre**, ***Un pays derrière les barbelés. Brève histoire de la répression communiste en Roumanie***, ed. a II-a, 2014, 10 lei.

❖ **Claudia-Florentina Dobre,** ***A Country behind Barbes Wire. A Brief History of Communist Repression in Romania***, 2015, 10 lei.

Le mulțumim pentru generoritate celor doi susținători ai noștri din străinătate, C.C. și M.O., fără al căror ajutor revista noastră nu ar supraviețui.

❖ Revista *Memoria* poate fi procurată în București de la librăriile Humanitas, iar în țară de la librăriile Humanitas, UBB-Cluj.

❖ **Un abonament în țară** (4 numere consecutive): 50 lei (+ 10 lei taxe poștale), abonament de susținere, începând cu 70 lei.

❖ **Un abonament în străinătate** (4 numere consecutive): 40 euro cu taxele poștale incluse.

❖ Numerele vechi disponibile ale Revistei *Memoria* le puteți achiziționa la prețul de 5 lei / ex., respectiv 10 lei / nr. dublu pentru numerele 1-64/65. Începând cu numărul 66/67 prețul se află afișat pe coperta fiecărui număr. Pentru achiziții comandați **prin telefon mobil 0722402055 (Claudia Dobre), 0741086569 (Oana Ichim)** ori prin **e-mail: revistamemoria@gmail.com**.

Nu se primesc articole scrise de mână, dactilografiate sau cele în format electronic fără diacritice.

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor revine autorilor.

MEMORIA
revista gândirii arestate

MICAELA GHIȚESCU - DIRECTOR

Claudia-Florentina Dobre - redactor şef
Oana Ichim - secretar general de redacție

Consiliu consultativ
ANA BLANDIANA, MIRCEA CARP,
NICOLAE CONSTANTINESCU, MIRCIA DUMITRESCU,
ILIE POPA, ROMULUS RUSAN,
DANA ȚĂRANU, ALEXANDRU ZUB

http://revista.memoria.ro
e-mail: revistamemoria@gmail.com

Revista Memoria este membră **A.R.I.E.L.**
(Asociația Revistelor, Imprimeriilor și Editurilor Literare)

Plata abonamentelor şi a eventualelor donații se poate face prin mandat poştal pentru ***Fundația Culturală Memoria,*** CUI: 888 6981, Cal. Victoriei 133, Bucureşti, 010071, precum şi prin conturile Fundației Culturale Memoria deschise la Banca Comercială Română (BCR), Sucursala sector 1 Bucureşti, Cal. Victoriei 155:
RO20RNCB0072049693810001 – LEI
RO63RNCB0072049693810003 – EURO

Tiparul executat la
S.C. LUMINA TIPO s.r.l.
str. Luigi Galvani, nr. 20 bis, sect. 2, Bucureşti
www.luminatipo.com

Nr. 1/2016

Preț: 11 lei **ISSN – 1220-6369**